BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ KÜLTÜR YAYINI

1 AĞUSTOS 2022

Bütün Dünya

192297 SAYI: 2022 / 8 FİYATI: 15 TL

30Ağustos 1922 Tam Bağımsızlık Zaferi'nin 100. Yılı Kutlu Olsun

Yahya Aksoy'un Yazısı 10. sayfada

Prof. Dr. Mehmet Haberal Azerbaycan 3'üncü Ulusal Nefroloji, Diyaliz ve Transplantasyon Kongresi'nin Onur Konuğuydu

Ömer Dedeoğlu: **Zaferin 100.Yılı** S: 26

Cihangir Dumanlı: **Büyük Taarruz'da Türk Topçusu** S: 31

Cengiz Özakıncı: **Deniz Harp Tarihi ve Mareşal Fevzi Çakmak** S: 36

Kaya Boztepe: **Nermin** S: 75

Tekin Özertem: **Kara Komedi** S: 64

Necef Uğurlu: **Tarih, Gerçekler mi Duygular mı PR mı Demek?** S: 69

II. Meşrutiyet'in ilanından sonra hız kazanan milli edebiyat eğilimi ve Türkçeye yönelim, özellikle Fuat Köprülü'nün gündeme getirmesi sonucu Yunus Emre'nin "yeniden keşfedilmesi"yle yeni bir boyut kazanmış, Yunus Emre'ye olan ilgi 1930'lu yıllardan sonra tekrar hız kazanmıştır. Sonraki yıllarda artarak devam eden ilgi sonunda ülkemizde sahiplenme yarışına dönmüştür. Önce Eskişehir'in Mihalıççık ilçesine bağlı Sarıköy ön plana çıkmış, sonrasında İbrahim Hakkı Konyalı ile Cahit Öztelli'nin çabalarıyla Karaman iddiası ortaya atılmıştır. Her iki yer arasında tartışma sürerken yirmiye yakın yer Yunus Emre'nin mezarının kendi şehirlerinde olduğu savıyla harekete geçmişlerdir. Kuşkusuz, bir kişinin ancak bir mahalde kabri olur, diğerleri makamdır. Bu nedenle Yunus Emre'nin mezarlarının bulunduğu iddia edilen yerler tek tek ele alınıp bilgi ve belgelerin bir araya getirilmesiyle tarafımızdan çalışma başlatılmıştır.

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ KÜLTÜR YAYINI

Bütün Dünya 2000

1 AĞUSTOS 2022

Başkent Üniversitesi Adına Sahibi:
Prof. Dr. Mehmet Haberal

Anısal Yönetmen:
Mete Akyol

Yayın Genel Yönetmeni:
Ufuk Akyol

Görsel Yönetmen ve Yayın Genel Yönetmeni Yardımcısı:
Turgut Keskin

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:
Gülçin Orkut Akyol

Teknik Yapım Yönetmeni:
Faruk Güney

Yayın Danışmanı:
Yaşar Öztürk

Eğitim Danışmanı:
Dr. Fatma Ataman

Düzeltme Sorumlusu:
Nükhet Alicikoğlu

Abone Servisi:
Hatice Taygan

Bütün Dünya 2000 dergisi, Başkent Üniversitesi'nin kültür hizmetidir.

Seçiciler Kurulu:
Prof. Dr. Nevzat Bilgin (Anısal Başkan)
Prof. Dr. Ahmet Mumcu
Prof. Dr. Solmaz Doğanca
Prof. Dr. Sevil Öksüz
Prof. Dr. Ender Varinlioğlu,
Prof. Dr. Okay Eroskay
Prof. Dr. Fuat Çelebioğlu,
Prof. Dr. Sedefhan Oğuz,
Prof. Dr. Levent Peşkircioğlu,
Kaya Karan, İlhan Banguoğlu,
Ahmet Aydede, Ertan Karasu, Manuel Bilos

Sürekli Yazarlar:
Yahya Aksoy, A. Erdem Akyüz, Sabriye Aşır,
Nuray Bartoschek, Kaya Boztepe, Dr. Cihangir Dumanlı,
Barbaros Eneç, Konur Ertop, Gürbüz Evren,
Erhan Kanyılmaz, Dr. Murat Molu, Filiz Leloğlu Oskay,
Cengiz Önal, Cengiz Özakıncı, Dr. Tekin Özertem,
Yaşar Öztürk, Necdet Pamir, Sezin San Sungunay,
İzlen Şen Toker, Necef Uğurlu, Mehmet Ünver,
Mustafa Yıldız, Berk Yüksel

Yönetim Merkezi:
10. Sokak No: 45, Bahçelievler, Ankara
Tel: (0312) 212 80 16
Faks: (0312) 212 31 33

İletişim Adresi:
Burhaniye Mah. Burhaniye Abdullah Ağa Cad. No:103
Üsküdar, 34662 İstanbul
Tel: (0216) 422 22 67

Abone Servisi:
Tel: (0541) 725 74 11
abonebd@gmail.com

Baskı: BPC Matbaacılık Sanayi ve Ticaret A. Ş.
Akçaburgaz Mah. Mehmet Deniz Kopuz Cad. No: 17,
34522 Esenyurt, İstanbul

Dağıtım: Turkuvaz Dağıtım Pazarlama

Basım Tarihi: 27 / 07 / 2022

www.butundunya.com.tr • butundunya@butundunya.com.tr

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ KÜLTÜR YAYINI
Bütün Dünya
YIL: 24 SAYI: 290

İÇİNDEKİLER

3 **Aksiyon** *Dr. Ufuk Akyol*

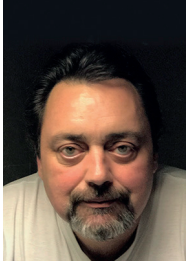
5 **Prof. Dr. Mehmet Haberal Azerbaycan 3'üncü Ulusal Nefroloji, Diyaliz ve Transplantasyon Kongresi'nin Onur Konuğuydu** *Ecz. Feyyaz Artukoğlu*

10 **Toplum Sanatla Yükselir** *Yahya Aksoy*
15 **"Gençler!.. Ey Yükselen Yeni Nesil, İstikbal Sizsiniz..."** *Yaşar Öztürk*
21 **Mustafa Kemal Atatürk Büyük Taarruz İçin Neden 26 Ağustos'u Seçti?** *Gürbüz Evren*
26 **Zaferin 100. Yılı** *Ömer Dedeoğlu*
31 **Büyük Taarruzda Türk Topçusu** *Dr. Cihangir Dumanlı*
36 **Deniz Harp Tarihi'nde Mareşal Fevzi Çakmak** *Cengiz Özakıncı*
42 **Atatürk ve Balkan Turu** *A. Erdem Akyüz*
46 **Hakimiyeti Milliye Yazıları**
47 **Yahya Kaptan Gerçeği Aydınlanıyor!** *Cengiz Önal*
53 **O, İşletme Dersinde Tango Öğretebilen Bir Öğretmendi** *Mete Akyol*
58 **Ulus Bankalar Yokuşu** *Vahap Candan*
64 **Kara Komedi** *Dr. Tekin Özertem*
69 **Tarih, Gerçekler mi Duygular mı PR mı Demek?** *Necef Uğurlu*
75 **Nermin** *Kaya Boztepe*
80 **Salgın ve Savaşın Gölgesinde 2022 Dünyası** *Öğüt Yazman*
87 **Sabahattin Eyüboğlu'nun Belgesel Sinemasında Anadolu Uygarlıkları** *Konur Ertop*
93 **Çavuş Öğretmenler** *Cemal Türkmen*
99 **Yeraltından Notlar** *Demir Aytaç*
105 **Ihlamur Ağacı** *Op. Dr. Murat Molu*
108 **Yaşar Kemal**
109 **Fritz Haber** *Sabriye Aşır*
115 **Ham Petrol Petrol Ürünleri Doğal Gaz Fiyatları ve Türkiye** *Necdet Pamir*
123 **Dün Gladyatörler Bugün Sporcular** *Aybars Kuday*
127 **Yurttaşlık** *Barbaros Eneç*
132 **Wertheim** *İzlen Şen Toker*
137 **Kral Arthur ve Yuvarlak Masa Şövalyeleri** *Berk Yüksel*
142 **Gençlik Dönemi Yolculukları** *Mehmet Ünver*
147 **Neler Olmuyor ki Dünyada** *Sezin San Sungunay*

4 *Beni Hatırlayınız*
25 *İlk Dersimiz Türkçe*
52 *Gözün Sözü*
86 *Bilginizi Denetleyin*
122 *Sudoku*
151 *Çözümler*
152 *Yarının Büyükleri*
154 *Bulmaca*
156 *Satranç*
158 *Bize Gönderilen Kitaplardan*
160 *Bir Fotograf Bin Sözcük*

Metematik
Dr. Ufuk Akyol

Aksiyon

Hepimizin ömrümüz boyunca örnek aldığımız, görüşlerine değer verip hatta benimsediğimiz özel kişilikler vardır.

Benim de var.

Ondan öğrendiğim birçok "görüş", "yaşam tarzı", "duruş", "etrafta olup biteni algılama ve yorumlama tarzı" gibi değerlerin yanında, yeri geldiğinde hatırlattığı bazı deyişler de hep aklımda, yeri geldiğinde de hep dilimdedir.

Patronunuzun şirketi yönetim tarzından memnun değilsinizdir, iş arkadaşlarınıza dertlenebilirsiniz.

Eşinizle artık geçinemediğinizi fark ediyor ve sızlanıp duruyor olabilirsiniz.

Arabanızdan gelen garip sesin ne olabileceği hakkında fikir yürütüp durabilirsiniz.

Ülkenizi yöneten hükümetin yöntemlerinden hatta görüş ve yaklaşımlarından da memnun değilsinizdir...

Muhalefet edersiniz.

Ama gün gelir, dertlenmek, sızlanmak, fikir yürütmek veya muhalefet etmek yetmez.

O gün kelimelerden daha yüksek sesle konuşan bir şey gerekir:

Aksiyon!

Patrona istifa mektubunuzu sunarsınız, eşinize boşanma davası açarsınız, arabayı bir tamirciye gösterirsiniz, hükümetinizi protesto edersiniz!

Ve o andan itibaren siz, artık aynı kişi değilsinizdir.

Hayatımda örnek aldığım kişinin, babamın, yeri geldiğinde hatırlattığı deyişlerden biridir bu:

"Aksiyon, kelimelerden daha yüksek sesle konuşur!"

ufukakyolbd@gmail.com

(Bütün Dünya, 01.08. 2017)

ATATÜRK'ÜN BUGÜNÜ DE AYDINLATAN ÖZDEYİŞLERİ

Derleyen: GAZİ GÜDER

● *"Arkadaşlar, dünyada zaferlerin iki vasıtası vardır. Biri kılıç, diğeri saban. Hakiki zafer kılıçla değil, sabanla yapılandır. Milletleri vatanlarında yerleştirmenin, millete istikrar vermenin aracı sabandır, saban, kılıç gibi değildir. O kullanıldıkça kuvvetlenir. Türk çiftçisi bir eliyle kılıcını kullanırken, diğer elindeki sabanıyla topraktan ayrılmadı. Eğer milletimizin çoğunluğu çiftçi olmasaydı, biz bugün dünya yüzünde bulunmayacaktık."* *(16. 3.1923, Adana Çiftçileriyle Konuşma.)*

● *"... Çiftçi ve çoban bu millet için temel unsurdur. Gerçi, diğer unsurlar bu temel unsur için lazım ve faydalıdır. Fakat hiçbir kuruntuya kapılmadan bilmeliyiz ki o temel unsur olmazsa diğer unsurlar da yoktur."*
(16. 03.1923, Adana Çiftçileriyle Konuşma.)

● *"Memleketimiz şu iki şeyin memleketidir: biri çiftçi, diğeri asker. Biz çok iyi çiftçi ve çok iyi asker yetiştiren bir milletiz. İyi çiftçi yetiştirdik: Çünkü topraklarımız çoktur. İyi asker yetiştirdik: Çünkü o topraklara kasteden düşmanlar fazladır. O toprakları sürenler, o toprakları koruyanlar hep sizlersiniz"* *(18.3.1923, Tarsus'ta Çiftçilerle Konuşma.)*

● *"Memleketimizde yapılması lazım devletin esas konusu çiftçiliktir. Tüketici yaşamak iyi değildir, üretici olalım!"* *(24.8.1925, Kastamonu'da Konuşma.)*

● *" ...Bir defa, memlekette topraksız çiftçi bırakılmamalıdır. Bundan daha önemli olanı ise, bir çiftçi ailesini geçindirebilen toprağın, hiçbir sebep ve suretle, bölünemez bir mahiyet alması. Büyük çiftçi ve çiftlik sahiplerinin işletebilecekleri arazi genişliği, arazinin bulunduğu memleket bölgelerinin nüfus yoğunluğuna ve toprak verim derecesine göre sınırlandırmak lâzımdır."*
(1.11.1937, TBMM 5. Dönem 3. Toplanma Yılını Açarken.)

K. Atatürk

Prof. Dr. Mehmet Haberal Azerbaycan 3'üncü Ulusal Nefroloji, Diyaliz ve Transplantasyon Kongresi'nin Onur Konuğuydu

Yazan: Ecz. Feyyaz ARTUKOĞLU
Başkent Üniversitesi Genel Koordinatörü

Türk dünyası için yakılan bilim ışığı, bu kez Azerbaycan'da parladı... Başkent Üniversitesi Kurucusu ve Yönetim Üst Kurulu Başkanı Profesör Doktor Mehmet Haberal, 3'üncü Ulusal Nefroloji, Diyaliz ve Transplantasyon Kongresi'nin onur konuğu ve onursal başkanı olarak Bakü'deydi. Coşkuyla karşılandı. Açılış konuşmasında "tek millet, iki devlet" vurgusu yapan Prof. Haberal, Büyük Önder Atatürk'ün manevi mirasına da işaret ederek "Sizleri, başka ülkelere muhtaç etmeyiz" dedi...

Prof. Haberal, ziyareti sırasında sağlık alanında önemli görüşmeler de gerçekleştirdi. Sağlık Bakanı

Azerbaycan'da düzenlenen 3. Ulusal Nefroloji, Diyaliz ve Transplantasyon Kongresi'nin açılış konuşmasını, kongrenin onursal başkanı Prof. Dr. Mehmet Haberal yaptı.

Prof. Haberal, Azerbaycan Sağlık Bakanı Opr. Dr. Teymur Musayev ile Azerbaycan Sağlık Bakanlığı'nda bir araya geldi.

Opr. Dr. Teymur Musayev ile biraraya geldi. Çok önemli bir kurum olan Hastaneleri Denetleme Kurulu (TEBİB) Başkanı ile görüştü. Haberal, 2006 yılında fahri doktora unvanını aldığı Azerbaycan Tıp Üniversitesi'ni ve Prof. Dr. Fariz Babayev'in başhekimliğini yaptığı hastaneyi de ziyaret etti... Yurda dönüşünde Esenboğa Havalimanı'nda konuşan Prof. Haberal, ziyaretiyle ilgili açıklamalarda bulundu. Türki cumhuriyetlere desteğini yineleyerek, **"Dili bir, inancı bir, özü bir kardeşlerimize sahip çıkmalıyız" "Bunu da Büyük Önder Mustafa Kemal Atatürk'ün dediği gibi, "Manevî köprüleri sağlam tutarak yapmalıyız"** dedi.

Prof. Haberal Türki cumhuriyetlere eğitim ve sağlık alanında

TƏBİB
Tibbi Ərazi Bölmələrini İdarəetmə Birliyi

önemli katkılarda bulunmakla yetinmeyip, tüm Orta Asya'yı 2014 yılında kurduğu Türk Dünyası Transplantasyon Derneği çatısı altında toplamıştı.

Prof. Haberal katıldığı 3'üncü Ulusal Nefroloji, Diyaliz ve Transplantasyon Kongresi'nin ilk oturumunda büyük ilgi ve heyecanla karşılandı.

Kongre, saygı duruşuyla başladı.

Azerbaycan milli marşının okunmasının ardından Azerbaycan Nefroloji Derneği Başkanı Prof. Dr. Fariz Babayev kürsüye çıktı ve açılış konuşmasını

Prof. Haberal Hastaneleri Denetleme Kurulu Başkanı (TEBİB) Dr. Vügar Qurbanov ile de bir araya geldi

Prof. Haberal Azerbaycan Tıp Fakültesi'ni ziyaret etti

Prof. Haberal, 2006 yılında fahri doktora unvanını aldığı Azerbaycan Tıp Üniversitesi'ni de ziyaret etti.

Prof. Mehmet Haberal, Bakü temaslarının 2. gününde de Prof. Fariz Babayev'in başhekimliğini yaptığı hastaneyi ziyaret etti

yapmak üzere kongrenin onursal başkanı Prof. Dr. Mehmet Haberal'ı davet etti.

Prof. Haberal konuşmasında, Türki cumhuriyetlere sağlık ve eğitim alanında desteğini devam ettireceğini bir kez daha vurguladı.

Prof. Haberal, Azerbaycan Sağlık Bakanı Opr. Dr. Teymur Musayev ile Azerbaycan Sağlık Bakanlığı'nda bir araya geldi.

Azerbaycan'da düzenlenen 3. Ulusal Nefroloji, Diyaliz ve Transplantasyon Kongresi'nin açılış konuşmasını, kongrenin onursal başkanı Prof. Dr. Mehmet Haberal yaptı. Prof. Haberal kendisiyle görüşmek için heyecanla bekleyen Azerbaycan televizyon kanallarına da ropörtajlar verdi.

Bakü temaslarında Azerbaycan Sağlık Bakanı Opr. Dr. Teymur Musayev de Prof. Haberal ile görüşmek istedi. Bakanlıkta biraraya geldiler, Prof. Musayev sağlık alanında karşılaştıkları problemleri Prof. Haberal ile paylaştı.

Görüşmede, Azerbaycan ve Türkiye'nin kardeşliğinin ebedi olduğunu vurgulayan Prof. Haberal, bu beraberliğin eğitim ve tıp alanında büyümeye devam edeceğini söyledi.

Prof. Haberal, Hastaneleri Denetleme Kurulu (TEBİB) Başkanı Dr. Vüqar Qurbanov ile de bir araya geldi. Toplantıda, Başkent Üniversitesi ile işbirliği anlaşması imzalanmasına karar verildi...

Prof. Haberal, bu ziyaretiyle; kardeş 2 ülke arasındaki; "tek millet iki devlet" söyleminin sözden ibaret olmadığını, bir kez daha gösterdi...

Görüşmeler sonucunda Dr. Qurbanov, dünyaca ünlü bilim insanını, TEBİB'de görmekten duyduğu memnuniyeti defalarca dile getirdi.

Prof. Haberal ise kardeş ülkenin sağlık sistemine katkıda bulunmaktan memnuniyet duyacağını, sağlık personeline yönelik uygulamalı eğitim dahil her türlü desteği sağlayacaklarını söyledi.

Prof. Haberal, Azerbaycan Tıp Üniversitesi'ni de ziyaret etti. Prof. Haberal, Hastaneleri Denetleme Kurulu Başkanı (TEBİB) Dr. Vüqar Qurbanov ile de bir araya geldi.

Prof. Mehmet Haberal, Prof. Fariz Babayev'in başhekimliğini yaptığı hastaneyi ziyaret etti

Prof. Haberal'ın görüşmeleri, Azerbaycan basınında geniş yer buldu...

Prof. Haberal, 2006 yılında fahri doktora unvanını aldığı Azerbaycan Tıp Üniversitesi'ni de ziyaret etti.

Rektör Prof. Dr. Geray Geraybeyli ile görüştü.

Üniversitenin fahri doktorları arasında yer alan Prof. Dr. İhsan Doğramacı'yı da rahmet ve şükranla andı.

Prof. Mehmet Haberal, Bakü temaslarının 2. gününde de Prof. Fariz Babayev'in başhekimliğini yaptığı hastaneyi ziyaret etti.

Eğitimini Başkent Üniversitesi Ankara Hastanesinde alan Prof. Babayev, Başkent Üniversitesi doktor önlüğüyle karşıladı Prof. Haberal'ı... Prof. Haberal, diyaliz merkezinde incelemelerde bulundu... Bilgi aldı...

Yoğun ve verimli geçen Azerbaycan ziyaretinin ardından yurda dönen Prof. Haberal, Bakü temaslarının ayrıntılarını aktardı, Türki cumhuriyetlere desteğini yineledi.

Prof. Dr. Haberal, kendisini Esenboğa Havalimanı'nda karşılayan Rektör Prof. Dr. Ali Haberal, bir önceki rektör Prof. Dr. Kenan Araz ve Tıp Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Haldun Müderrisoğlu'ndan Azeri araştırma görevlisi, asistan, çalışan ve öğrencilerle ilgili bilgi aldı.

Prof. Haberal, bu ziyaretiyle; kardeş 2 ülke arasındaki; **"tek millet iki devlet"** söyleminin sözden ibaret olmadığını, sağlık ve eğitim alanındaki desteğiyle bir kez daha gösterdi... •

Yahya Aksoy

Tam Bağımsızlık Zaferi
Büyük Taarruz

"Tam bağımsızlık denildiği zaman, tabii ki siyasi, ekonomik, adli, askeri, kültürel... her konuda tam bağımsızlık ve hür olmak demektir. Bu saydıklarımın herhangi birinde bağımsızlıktan mahrum olmak, millet ve memleketin gerçek anlamıyla bütün bağımsızlığından mahrum olması demektir."

Atatürk

"Atatürk, yalnız yeni Türkiye'nin sembolü değil, aynı zamanda çağımızın liderlerinden biridir.Türkiye, bugün de onun izinde yürümektedir."

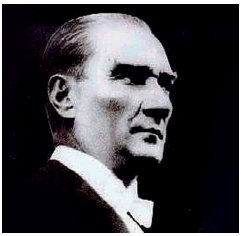
Giovanni Leone, *(İtalya Başbakanı-1963)*

Başkomutanlık Savaşı hakkında Nutuk'ta, Mustafa Kemal Atatürk'ün şu ifadeleri yer almakta:

"Dünya bir sınav alanıdır. Biz, bunca yüzyıllardan sonra bir savaş vermeye hazırlanıyorduk. Bağımsızlık sınavı verecektik. Böyle bir sınava hazırlanırken, bir yandan da, Avrupa'nın hakkımızda neler düşündüğünü öğrenmek istedik. Savaşa başvurmadan önce, barış olanaklarını aradık.

Bu amaçla, önce dışişleri sonra içişleri bakanımızı Avrupa'ya gönderdik. Londra ve Paris'te yapılan görüşmelerde olumlu bir sonuç alınamadı… Düşman kuvvetleri (İngiltere, Fransa, İtalya) Yunanistan ile aramızda bir ateşkes anlaşması önerdiler. İşlerine geldiği için, Yunanlar bu öneriyi hemen kabul ettiler. Biz, ulusal çıkarlarımıza uygun düşmediği için kabul etmedik. Arkasından ikinci bir barış notası geldi. Buna da itibar etmedik. Çünkü Sevr Antlaşması'nın maddeleri ya da koşulları dolambaçlı yollarla bize onaylatılmak isteniyordu.

Bu görüşmelerden şu sonuca vardık: Düşman, yurdumuzu kendiliğinden boşaltmak düşüncesinde değildir. Bizi, bazı siyasal oyunlarla aldatmak, yurdumuzu, yarı bağımlı bir duruma getirmek istiyorlar. Buna göre, daha Anadolu'ya çıktığımız ilk günlerde verdiğimiz "Ya bağımsızlık, ya ölüm" kararını uygulamaktan başka kurtuluş yolu yoktu."

"Bu görüşmelerden şu sonuca vardık: ***Düşman, yurdumuzu kendiliğinden boşaltmak düşüncesinde değildir. Bizi, bazı siyasal oyunlarla aldatmak, yurdumuzu, yarı bağımlı bir duruma getirmek istiyorlar.***

Atatürk 'ün askeri ve siyasi konularda, gerçekçi, akılcı ve güçlü öngörüleri ile etkin stratejik liderlik göstermesi, karar ve uygulamalarında harp ve harekât prensiplerine uygunluk ilkesini esas alması üstün başarılar elde etmesini sağlamıştır. Savaş hazırlıklarını Genelkurmay Başkanı Fevzi Paşa ve Batı Cephesi

Komutanı İsmet Paşa ile hazırlayan Mustafa Kemal Paşa şunları ifade etmekte:

"Düşmanla kesin sonuçlu bir meydan savaşı yapmak istiyorduk. Bu amaçla büyük kuvvetlerimizi, düşmanın Afyonkarahisar yakınlarında bulunan sağ kanadının güneyindeki Akarçay ile Dumlupınar karşısına değin olan yerde toplayacaktık. Düşmanın en can alacak önemli cephesi orasıydı."

"... Sabah saat 5.30'da topçularımızın ateşleriyle saldırı başladı… 26 ve 27 Ağustos günlerinde Afyonkarahisar'ın güneyinde bulunan Yunan cephelerini düşürdük."

23 Temmuz-20 Ağustos 1922 tarihleri arasında çalışmalarını ve planlarını gizli tutarak hazırlıklarını ayrıntıları ile tamamlayan Başkomutan Mustafa Kemal Paşa, Batı Cephesi Komutanı İsmet Paşa'ya 26 Ağustos sabahı düşmana saldırması emrini veriyor.

Büyük Taarruz öncesinde Hakimiyet-i Milliye'nin 20 Ağustos 1922 tarihli nüshasında "çay ziyafeti" başlıklı bir haber yayımlandı. Atatürk'ün o gün çay ziyafeti vereceği düşünülürken o Büyük Taarruz'u başlatmak için Ankara'dan ayrılmıştı.

Atatürk o sırada Büyük Taarruz için titiz bir hazırlık içindeydi.

"Kocatepe'nin güneybatısındaki çadırlı ordugâha gittik. 26 Ağustos'ta Kocatepe'de bulunuyorduk. Sabah saat 5.30'da topçularımızın ateşleriyle saldırı başladı… 26 ve 27 Ağustos günlerinde Afyonkarahisar'ın güneyinde bulunan Yunan cephelerini düşürdük. Kaçan düşman ordusunun büyük bir kısmını Aslıhanlar yöresinde çevirdik. 30 Ağustos'ta, büyük bir meydan savaşı yaptık. Düşmanın ana gücünü yok ettik. Başta Yunan Başkomutanı Trikupis olmak üzere, birçoğu da tutsak oldu. 31 Ağustos günü ordularımız İzmir'e doğru kaçan düşman kuvvetlerini kovalamaya başladılar. Onlara, ***'İlkhedefiniz Akdeniz'dir; ileri'***

emrini verdim. Ordularımız 9 Eylül 1922 günü İzmir'deydi."

"Her evresiyle düşünülmüş, hazırlanmış, yönetilmiş ve zaferle sonuçlanmış olan bu savaşlar, ordularımızın ve subaylarımızın eşsiz yiğitliğinin yeni bir örneğini verdi. Bu yiğitliği yaratan bir ulusun çocuğu ve onun yiğit ordusunun Başkomutanı olduğum için sevincim ve mutluluğum sonsuzdu." diyen Başkumandan ve TBMM Başkanı Mustafa Kemal, Büyük Zaferi bir bildirge ile Türk Ulusu'na müjdeledi:

"Büyük ve Asil Türk Milleti,

Ordularımız 9 Eylül sabahı İzmir'imizi ve yine 9 Eylül akşamı Bursa'mızı kurtardılar. Akdeniz, askerlerimizin zafer ezgileriyle dalgalanıyor. Asya İmparatorluğuna yeltenen küstah bir düşmanın, muharebe meydanlarına gelmek cesaretinde bulunan ordu komutanlarıyla kumanda heyetleri, günlerden beri TBMM Hükümeti'nin esiri bulunuyorlar… Büyük Türk Milleti, ordularımızın kabiliyeti ve kudreti düşmanlarımıza dehşet, dostlarımıza emniyet verecek şekilde tezahür etti. Millet orduları 14 gün zarfında büyük bir düşman ordusunu imha ettiler. Dört yüz kilometrelik fasılasız bir takip yaptılar. Anadolu'daki bütün istilacıları kovarak istila edilmiş topraklarımızı geri aldılar. Büyük zafer, münhasıran senin eserindir. Çünkü İzmir'imizi siyasi çıkarlarla düşmana teslim etmek isteyenlerle milletimizin hiçbir ilgisi yoktu. Bursa'mızı istila eden Yunan kuvvetleriyse ancak aymazlarla işbirliği ederek başarılı olmuşlardı.

Vatanın kurtuluşu, milletin karar ve iradesiyle kendi kaderi üzerinde kayıtsız şartsız hakim olduğu zaman başlamış ve ancak milletin vicdanından doğan ordularla olumlu ve kati neticelere ermiştir.

Büyük ve soylu Türk Milleti, Anadolu'nun kurtuluş zaferini tebrik ederken sana İzmir'den, Bursa'dan, Akdeniz ufuklarından ordularının selamını da takdim ediyorum."

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi Başkumandan **Mustafa Kemal** *(13.9.1922)*

Mehmet Akif Ersoy İstikâl Marşı'nda *"...Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar / Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var…"* dizesiyle savaşları özetledi.

Atatürk'ün İzmir hemşehriliği:

"İzmir Belediye ve Yönetim Meclisleri aracılığı ile bana 14 Eylül 1922 tarihinde İzmir hemşehriliği şanı verildiğini öğrendim. Ülkemizin Akdeniz'e karşı ışığı olan, düşman işgalinden kurtulması için bütün ülkeyi seve seve yıllarca sıkıntılara sürüklemiş bulunan İzmir'imizin hemşerileri arasında sayılmak bana sonsuz bir sevinç ve övünç olmuştur. İzmirli hemşerilerime sevgi ve bağlılıkla teşekkürlerimi sunarım. İzmir'in acılarını gidermek için genel görevlerimizin verdiği zorunluluktan başka özel ve içten bir ilgi ile çalışmak, benim için bir ülkü olacaktır.

Hepinize selam ve sevgi hemşehrilerim.

Mustafa Kemal Atatürk
(24.09. 1922)"

Atatürk'ün annesi Zübeyde Hanım 15 Ocak 1923'te Karşıyaka'da vefat etmiştir. Değişik zamanlarda İzmir'i ve 27 Ocak 1923 günü annesinin mezarını ziyaret eden Atatürk'e 28 Ocak gecesi İzmir Belediyesi tarafından hükümet konağında verilen bir davet sırasında İzmir Göztepe nüfusuna kayıtlı olduğunu gösteren bir "nüfus tezkeresi" de verilmiştir.

Atatürk, I9 Mayıs 1919'dan itibaren 1927 yılına kadar olan sürede yaşananları, Kurtuluş Savaşımızın ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş ve gelişme aşamalarına ait temel bilgi ve belgeleri 15-20 Ekim 1927 tarihleri arasında ilk TBMM salonunda, milletvekillerine aralıklarla yaptığı toplam 36.5 saatte Ankara'da verdiği Söylev'de toplayarak, tarihimize ışık tutan temel kaynağı tarihe altın sayfalarla yazmıştır.

"Ulusum için ve gelecekteki evlatlarımız için dikkat ve uyanıklık sağlayabilecek bazı noktaları belirtebilmiş isem, kendimi mutlu sayacağım." diyerek, Gençliğe Hitabesi'nde, istiklâlimizin ve istikbalimizin teminat olarak gördüğü Türk gençliğine, eserlerini ve geleceği emanet etmiştir:

"Ey Türk Gençliği! Birinci vazifen Türk istiklâlini ve Türk Cumhuriyetini ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir... Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur."

Türk milletinin vatan sevgisinin, yıkılmaz azim ve iradesinin bir eseri olarak ortaya çıkan bu zaferle sadece vatan toprakları düşmandan kurtarılmamış, Büyük Önder Atatürk'ün liderliğinde, ulus iradesine ve egemenliğine dayanan bağımsız Türkiye Cumhuriyeti'nin sağlam temeller üzerinde kuruluş süreci başlatılmış ve 29 Ekim 1923'te Cumhuriyet ilan edilmiştir.

Başkomutanlık Meydan Muharebesi Büyük Taarruz'un 100. yılında, **30 Ağustos Zafer Bayramı**'nı gurur ve heyecanla kutlarken, büyük önder Gazi Mustafa Kemal Atatürk ve silah arkadaşlarını rahmetle ve minnetle anıyoruz. •

yahyaaksoybd@gmail.com

Yaşar Öztürk

Gazi Mustafa Kemal
Dumlupınar'dan seslendi

"Gençler!.. Ey yükselen yeni nesil, istikbal sizsiniz. Cumhuriyet'i biz tesis ettik; onu yükseltecek ve devam ettirecek sizsiniz!"

Basın Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal'den Zafer Bayramı için bir açıklama istedi. "Bu konudaki duygularımı en iyi 30 Ağustos (1924) günü yerinde anlatabilirim" yanıtının gazetelere yansıdığı gün Dumlupınar'daydı. İki yıl önce ölüm kalım günlerini anımsadı.

Beş gün aralıksız, geceli gündüzlü süren büyük meydan savaşının değerlendirmesini tarihe tarihçilere bırakan yaşamı boyunca adalet, özgürlük ve barış için savaşan Gazi Mustafa Kemal, halka savaşı anlattı:

"Harp, muharebe, nihayet meydan muharebesi, yalnız karşı karşıya gelen iki ordunun çarpışması değildir; milletlerin çarpışmasıdır. Meydan muharebesi, milletlerin bütün mevcudiyetleri ile bilim ve fen

sahasındaki seviyeleriyle, ahlâklarıyla, kültürleriyle, kısaca bütün maddi ve manevi kudret ve faziletleriyle ve her türlü vasıtalarıyla çarpıştığı bir imtihan sahasıdır. Bu sahada, çarpışan milletlerin hakiki kuvvet ve kıymetleri ölçülür.

Netice, yalnız cismani kuvvetin değil, bütün kuvvetlerin, bilhassa ahlaki ve kültürel kuvvetin üstünlüğünü ispat derecesine vardırır. Bu sebeple meydan muharebesinde yenilen taraf milletçe ve memleketçe, bütün maddi ve manevi mevcudiyetiyle mağlup edilmiş sayılır. Böyle bir akıbetin ne kadar feci olabileceğini tahmin edersiniz. Mahv ve yok olmak, yalnız harp sahasında bulunan orduyla sınırlı kalmaz. Asıl o ordunun mensup olduğu millet feci akıbetlere uğrar. Tarih, başlarındaki hükümdarların, hırslı politikacıların birtakım hayali emellerle vasıtası mevkiine düşen istilacı orduların, istilacı milletlerin uğradığı bu nevi feci akıbetlerle dopdoludur."

"Bir milletin ruhu zapt olunmadıkça, bir milletlin azim ve iradesi kırılmadıkça, o millete hâkim olmanın imkânı yoktur".

Yayılmacı, işgalci ve sömürgecileri bir kez daha uyardı, Gazi Mustafa Kemal:

"Türk vatanını fethetmek fikrini, Türk'ü esir etmek hayalini genel, ortak bir fikir haline koymaya çalışanların da layık oldukları akıbetten kurtulamamış olduklarını gözlerimizle gördük. Kendilerine bir milletin talihi bırakılmış olan adamlar, milletin kuvvet ve kudretini, yalnız ve ancak yine milletin hakiki ve elde edilebilir menfaatleri yolunda kullanmakla mükellef olduklarını bir an hatırlarından çıkarmamalıdırlar. Bu adamlar düşünmelidirler ki, bir memleketi zapt ve işgal etmek, o memleketlerin sahiplerine hâkim olmak için kati değildir. Bir milletin ruhu zapt olunmadıkça, bir milletin azim ve iradesi kırılmadıkça, o millete hâkim olmanın imkânı yoktur.

Hâlbuki asırların doğurmuş olduğu bir milli ruha, kuvvetli ve daimi bir milli iradeye hiçbir kuvvet mukavemet edemez. Mahkûm olmak istemeyen bir milleti esareti altında tutmaya muktedir olacak kadar kuvvetli müstebitler artık bu dünya yüzünde kalmamıştır. Türk milleti son mücadeleleriyle, bilhassa burada

kazandığı zaferlerle, gösterdiği azim ve irade ile malum olan bu hakikatleri bir defa daha tarihin sinesine çelik kalemle kazımış bulunuyor."

26 Ağustos'ta başlayan Büyük Taarruz'un, Afyonkarahisar-Dumlupınar Meydan Muharebesi ve onun son safhası olan bu 30 Ağustos Muharebesinin Türk tarihinin en mühim bir dönüm noktasını oluşturduğunu vurguladıktan sonra geleceği işaret etti, Gazi Mustafa Kemal:

"Milli tarihimiz çok büyük ve çok parlak zaferlerle doludur. Fakat Türk milletinin burada kazandığı zafer kadar kati neticeli ve bütün tarihe, yalnız bizim tarihimize değil, cihan tarihine yeni cereyan vermekte kati tesirli bir meydan muharebesi hatırlamıyorum. Hiç şüphe etmemelidir ki, yeni Türk devletinin, genç Türk Cumhuriyeti' nin temeli burada sağlamlaştırıldı. Ebedi hayatı burada taçlandırıldı. Bu sahada akan Türk kanları, bu semada uçan şehit ruhları devlet ve Cumhuriyet' imizin ebedi muhafızlarıdır."

Temeli atılan "Şehit Asker" abidesinin, şehit ruhlarını, o ruhlarla beraber gazi arkadaşlarını, fedakâr ve kahraman Türk milletini temsil edeceğini anımsattı, Gazi Mustafa Kemal:

"Bu abide, Türk vatanına göz dikeceklere, Türk'ün 30 Ağustos günündeki ateşini, süngüsünü, hücumunu, kudret ve iradesindeki şiddeti hatırlatacaktır. Bu muazzam zaferin muhtelif etkenleri üzerinde en mühimi ve en yükseği, Türk milletinin kayıtsız şartsız hâkimiyetini eline almış olmasıdır. Bu hadisenin tarihimizde ve bütün cihanda ne büyük ve ne feyizli bir inkılap olduğunu izaha lüzum görmem. (...) Gerçi bu büyük zaferin ertesine kadar İstanbul' da halife ve sultan namı altında bir şahıs ve onun işgal ettiği hilafet ve saltanat unvanıyla bir makam vardı. Fakat bu zaferden sonra millet o makamları ve o makam sahiplerini layık olduğu akıbete ulaştırdı.

"Milli hâkimiyet öyle bir nurdur ki, onun karşısında zincirler erir, taç ve tahtlar yanar, mahvolur. Milletlerin esareti üzerine kurulmuş müesseseler her tarafa yıkılmaya mahkûmdurlar. "

Milli hâkimiyet öyle bir nurdur ki, onun karşısında zincirler erir, taç ve tahtlar yanar, mahvolur. Milletlerin esareti üzerine kurulmuş müesseseler her tarafa yıkılmaya mahkûmdurlar.

Avrupa' nın ortasından ta Doğu'nun öbür ucundaki binlerce

senelik memleketlere bakacak olursak, Osmanlı İmparatorluğu'nun hak ettiği talihi daha güzel anlayabiliriz.

Saraylarının içinde Türk'ten başka unsurlara dayanarak, düşmanlarla ittifak ederek, Anadolu'nun, Türklüğün aleyhine yürüyen çürümüş gölge adamlarının Türk vatanından kovulması, düşmanların denizlere dökülmesinden daha kurtarıcı bir harekettir."

Yaşananlardan ders çıkarılmasını, anamız olan vatanın sesine kulak verilmesini istedi, Gazi Mustafa Kemal:

"Türk milletinin mübarek ecdat emaneti olan bu topraklarda tam manasıyla efendi olarak yaşaması, ancak o fuzuli ve manasız olduktan başka, mevcudiyetleri tam bir zarar ve felaket olan makamların bertaraf edilmesiyle mümkün olabilirdi. Onlar yüzünden Türk vatanının ve Türk milletinin geçirdiği kederleri, elemleri hissetmemiş bir ferdimiz yoktur. (...) Asırlardan beri inleyerek feryat eden, fakat müstebitlerin, yalancıların, cahillerin vücuda getirdikleri engellerle canhıraş sedasını milletin kulağına duyuramayan zavallı vatan, bugün diyor ki, bütün can kulağınızı, harap olmuş, sinesinde en derin ıstıraplar duymuş validenizin samimi hitabına daima açık bulundurunuz. (...) Artık vatan imar istiyor, zenginlik ve refah istiyor, bilim ve marifet, yüksek medeniyet, hür fikir ve hür zihniyet istiyor. Şeref, namus, bağımsızlık, hakiki varlık. Vatanın bu taleplerini tamamen ve serian yerine getirmek için esaslı ve ciddi bir surette çalışmayı emreder. Asırlardan beri Türkiye'yi idare edenler çok şeyler düşünmüşlerdir; fakat yalnız bir şeyi düşünmemişlerdir: Türkiye'yi!..

Bu düşüncesizlik yüzünden Türk vatanının, Türk milletinin uğradığı zararları ancak bir tarzda telafi edebiliriz: O da artık Türkiye'de Türkiye'den başka bir şeyi düşünmemek. Ancak bu zihniyetle hareket ederek her türlü selamet ve saadet hedeflerine ulaşabiliriz.

Ulusun ne kadar özverili olduğunu vurgulayarak ulusal egemenliğin ne kadar önemli olduğunun altını bir kez daha çizdi, Gazi Mustafa Kemal:

"Bizim milletimiz vatanı için, hürriyeti ve hâkimiyeti için fedakâr bir halktır; bunu ispat etti. Milletimiz, yaptığı inkılapların kıskanç savunucusudur da. Benliğinde bu faziletler yerleşmiş bir milleti yürümekte olduğu doğru yoldan hiçbir kimse, hiçbir kuvvet alıkoyamaz. Milletimiz hâkimiyetini eline aldığı gün, -bilmeyen kalmamıştır- en karanlık felaketlerin en derin uçurumu kenarında bulunuyordu. Maddi kuvveti yıprattırılmış, müdafaa vasıtaları gasp olunmuş; maneviyatı, mukaddesatı tecavüze uğramış acı bir vaziyette bulunuyordu. Bütün bunlara rağmen mevcudiyetini ve bağımsızlığını kurtarmaya karar verdi. Bu kararında muvaffak olabilmek için bütün milletin kendi-

ne bir hareket hedefi tespit etmesi lazım geliyordu. Bütün milletin, o hedef üzerinde mutlaka muvaffak olmayı nihai emel kabul etmesi icap ediyordu.

Millet bütün mevcudiyetiyle, bütün fedakârlığıyla, bütün imanıyla o hedefe beraber yürüsün ve mutlaka muvaffak olsun."

Bağımsızlık ve ulusal egemenlik hakkını kanıyla ve canıyla elde etmekten başka seçeneği kalmayan ulusun o günlerdeki hedefini ve gelecekteki hedefinin ne olması gerektiğini anlattı, Gazi Mustafa Kemal:

"O hedef burası idi. Nihai emel olan muvaffakiyet, burada kazanılan zafer idi. Milletimiz bundan sonraki mesaisinde de muvaffak olabilmek için milli hedefini bütün açıklık ve katiyetle, tekmil vatandaşların gözünde ve vicdanında bütün parlaklığı ile tespit ve tayin etmiş bulunuyor. İsterseniz benim burada hedef dediğim şeyi, siz, milletin mefkûresi diye adlandırınız. Fakat bu unvanı verirken dikkat ediniz ki, hayali bir manaya kendimizi kaptırmayalım. Milletimizin hedefi, milletimizin mefkûresi, bütün cihanda tam manasıyla medeni bir toplum olmaktır. Bilirsiniz ki, dünyada her kavmin mevcudiyeti, kıymeti, hürriyet ve bağımsızlık hakkı, sahip olduğu ve yapacağı medeni eserlerle orantılıdır. Medeni eser vücuda getirmek kabiliyetlinden mahrum olan kavimler, hürriyet ve bağımsızlıklarından tecrit olunmaya mahkûmdurlar. İnsanlık tarihi baştanbaşa bu dediğimi teyit etmektedir.

"Medeni eser vücuda getirmek kabiliyetlinden mahrum olan kavimler, hürriyet ve bağımsızlıklarından tecrit olunmaya mahkûmdurlar."

Medeniyet yolunda yürümek ve muvaffak olmak, hayat şartıdır. Bu yol üzerinde duraklayanlar veyahut bu yol üzerinde ileri değil, geriye bakmak cehalet ve gafletinde bulunanlar, medeniyetin coşkun seli altında boğulmaya mahkûmdurlar. Medeniyet yolunda muvaffakiyet yeniliğe bağlıdır. Toplumsal hayatta, iktisadi hayatta, ilim ve fen sahasında muvaffak olmak için yegâne gelişme ve ilerleme yolu budur. Hayat ve günlük işlere hâkim olan hükümlerin zamanla değişmesi, gelişmesi

ve yenilenmesi zaruridir. (...)"

Uygarlıktan söz ederken toplumsal dokunun en temel hücresi, yapı taşı olan aile, ayrıca ulus, ülke için yaşamsal değeri olan ekonomi konusunda uyarılarda bulundu, Gazi Mustafa Kemal:

"Medeniyetten bahsederken şunu da katiyetle beyan etmeliyim ki, medeniyetin esası ilerleme ve kuvvetin temeli aile hayatındadır. Bu hayatta fenalık muhakkak toplumsal, iktisadi, siyasi acze sebep olur. Aileyi teşkil eden kadın ve erkek unsurların tabii haklarına sahip olmaları, aile vazifelerini idareye muktedir bulunmaları gereklidir. Milletimiz burada kutladığımız büyük zaferden daha mühim bir zafer peşindedir. O zaferin idraki, milletimizin iktisat sahasındaki muvaffakiyetleriyle mümkün olacaktır. (...) Hiçbir medeni devlet yoktur ki ordu ve donanmasından evvel iktisadını düşünmüş olmasın. Memleket ve bağımsızlık müdafaası için vücudu lazım olan bütün kuvvetler ve vasıtalar, iktisadiyatın genişlemesi ve gelişmesiyle mükemmel olabilir. Milletimizin sahip olduğu kuvvetli seciye, sarsılmaz irade, ateşli milliyetperverlik, iktisadi muvaffakiyetten kaynaklanacak feyizlerle de layık olduğu derecede takviye olunmak zaruridir. (...)

Hakikat tecelli edince yalan ortadan kalkar. Safsatalar, hurafeler kafalardan çıkmalıdır. Her türlü yükselmeye ve gelişmeye kabiliyetli olan milletimizin toplumsal ve fikri inkılap adımlarını kısaltmak isteyen maniler mutlaka bertaraf edilmelidir."

15 yaşında gözünü kırpmadan ölümün koynuna düğüne gider gibi koşan, göğsünü siper eden vatanı kurtaran gençlerin başıydı, Gazi Mustafa Kemal. Zafer bayrağını gençlere uzattı. Dumlupınar'dan gençlere seslendi:

"Son sözlerimi bilhassa memleketimizin gençliğine tevcih etmek istiyorum. Gençler! Cesaretimizi takviye eden ve devam ettiren sizsiniz. Siz, almakta olduğunuz terbiye ve irfan ile insanlık meziyetinin, vatan muhabbetinin, fikir hürriyetinin en kıymetli timsali olacaksınız. Ey yükselen yeni nesil, istikbal sizsiniz. Cumhuriyet'i biz tesis ettik; onu yükseltecek ve devam ettirecek sizsiniz."

İki yıl önce cepheyi dolaşırken durdu. Şehitler arasında düşman topçu mermisinin açtığı çukura gömülmüş bir sancaktar vardı. Bu aziz şehit, toprağın üstünde katılaşmış kolu ile sancağı dimdik tutmayı sürdürüyordu. Çok etkilenen Gazi Mustafa Kemal yapılacak olan Şehit Asker Anıtı için bunun sembol olarak alınmasını buyurdu. Veda ederken:

"Arkadaşlar, bu gaza ve şahadet diyarını terk ederken "Şehit Asker" i hep beraber hürmet ve tazimle selamlayalım" çağrısını yaptı. •

yasarozturkbd@gmail.com

Gürbüz Evren

Mustafa Kemal Atatürk Büyük Taarruz İçin **Neden 26 Ağustos'u Seçti?**

Son yıllarda Malazgirt Meydan Savaşı'nı 30 Ağustos Zaferi ile karşılaştırma, birini diğerine üstün gösterme ya da yok sayma gayretlerine üzülerek tanık oluyoruz.

Çok yaşamsal öneme sahip bu iki zaferi birbirinin önüne geçirmeye çalışmak, en hafif tabirle tarihi bilmemektir. Atatürk'ü bilmemektir ya da ona ve başarılarına kötü niyetle yaklaşmaktır. »

Malazgirt'te, Büyük Selçuklu Sultanı Alparslan komutasındaki Türk ordusunun 26 Ağustos 1071 tarihinde kazandığı büyük zafer bize Anadolu'nun kapılarını sonuna kadar açtı.

Mustafa Kemal Atatürk komutasındaki Türk ordusunun Büyük Taarruz ve Başkomutanlık Meydan Muharebesi sonucu 30 Ağustos 1922 tarihinde kazandığı zafer ise yüzyıllar sonra elimizden gitmekte olan Anadolu'yu işgalden, düşmandan kurtarmamızı sağladı.

Tarihimizin büyüklerinden Sultan Alparslan'ın arkasına saklanarak, Atatürk'ün zaferlerini küçümsemek ve yok saymak sadece cahillik değil şehitlerimize saygısızlık ve hakarettir.

Tarihimizin büyüklerinden Sultan Alparslan'ın arkasına saklanarak, Atatürk'ün zaferlerini küçümsemek ve yok saymak sadece cahillik değil şehitlerimize saygısızlık ve hakarettir. Şanlı tarihimizi inkâr etmektir. O dönemde emperyalistlerin tetikçiliğine soyunmuş, Anadolu'yu kana bulamış Yunanistan'ın ekmeğine yağ sürmektir.

Altını çizerek söylemek gerekirse, 30 Ağustos yok sayılacak, öylesine geçiştirilecek ya da başka zaferle karşılaştırılıp, yarıştırılacak bir gün ve olay değildir.

Durumu açıklamak için başvuracağımız en iyi yöntem, tarih ve coğrafya üzerinden hareket etmek olabilir.

1389 yılında Sırpları yenerek kazandığımız Kosova Zaferini kutluyor muyuz?

Hayır, çünkü Kosova bugün sınırlarımız içinde değil.

1396 yılında Haçlı Ordusu özelliğindeki düşmanı yenerek kazandığımız Niğbolu Zaferini kutluyor muyuz?

Hayır, çünkü Niğbolu Türkiye sınırları içinde değil.

1444 yılında Macar ordusunu yenerek kazandığımız Varna Zaferini kutluyor mu muyuz?

Hayır, çünkü Varna bugünkü sınırlarımız içinde değil.

1516 yılında kazandığımız Mercidabık Zaferini kutluyor muyuz?

Hayır, çünkü bugün Lübnan, Filistin, Suriye topraklarımız içinde değil.

1526'da Macarları yenerek kazandığımız Mohaç Zaferini kutluyor muyuz?

Hayır, çünkü Mohaç bugün sınırlarımız içinde değil.

Bağdat'ı, 1534 ve 1638 yıllarında 2 kez fethettiğimiz zaferleri kutluyor muyuz?

Hayır, çünkü Bağdat ülkemizin sınırları içinde değil.

İstanbul'un fethini neden kutluyoruz ya da kutlayabiliyoruz? Çünkü, İstanbul Türkiye sınırları içinde.

1669'da Venediklileri yenerek Girit'i fethettiğimiz zaferi kutluyor muyuz?

Hayır, çünkü Girit bugün sınırlarımız içinde değil.

Bu listeyi uzatarak vaktinizi almak istemediğim için diğer zaferleri siz ekleyin ve asıl soruyu soralım:

İstanbul'un fethini neden kutluyoruz ya da kutlayabiliyoruz?

Çünkü, İstanbul Türkiye sınırları içinde.

Mustafa Kemal'in ısrarla yok sayılmaya çalışıldığı, gökyüzünden gelen evliyaların sayesinde kazandığımız düşüncesi egemen kılınmak istenen Çanakkale Zaferini neden kutluyoruz ya da kutlayabiliyoruz? Çünkü Çanakkale sınırlarımız içerisinde.

Başta İzmir olmak üzere birçok ilin düşman işgalinden kurtuluşunu her yıl neden törenlerle kutluyoruz?

Çünkü bu iller Türkiye sınırları içinde.

"Malazgirt Zaferini neden kutluyoruz ya da kutlayabiliyoruz?

Çünkü Malazgirt Türkiye sınırları içinde.

İşte can alıcı nokta burada.

Eğer 30 Ağustos Zaferi kazanılmasaydı, ne İstanbul'un Fethini ne Çanakkale Zaferini ne birçok ilin düşman işgalinden kurtuluşunu ne de Malazgirt Zaferini kutlayacağımız Türkiye olmazdı.

İşte bu nedenle kimse 30 Ağustos ile Malazgirt'i yarıştırmasın.

Malazgirt Zaferini ve diğer zaferleri kutluyorsak, bunu 30 Ağustos'a borçlu olduğumuzu da kimse unutmasın.

Şimdi yazının başlığındaki

Mustafa Kemal Atatürk Büyük Taarruz için neden 26 Ağustos'u seçti? sorusunu yanıtlayalım.

Lütfen buraya dikkat edin, 26 Ağustos 1071 tarihindeki Malazgirt Zaferi ile Anadolu'nun kapıları Türklere tamamen açıldı. Anadolu'da fazla direnişle karşılaşmayan Türkler, Ege ve Marmara kıyılarına kadar ilerleyebildiler.

Atatürk, Büyük Taarruz için Malazgirt Zaferi'nin günü **26 Ağustos'u özellikle seçerek, yurt edindiğimiz toprakları yeni bir zafer kazanarak koruyacağımız ve düşmanı silip atacağımız mesajını vermişti.**

Kurtuluş Savaşı öncesi ise yurt edindiğimiz bu topraklar, düşman işgali altındaydı.

İşte Mustafa Kemal Atatürk, Büyük Taarruz için Malazgirt Zaferi'nin günü 26 Ağustos'u özellikle seçerek, yurt edindiğimiz toprakları yeni bir zafer kazanarak koruyacağımız ve düşmanı silip atacağımız mesajını vermişti. Aynı zamanda Anadolu'nun yurdumuz olduğunu bir kez daha hatırlatmıştı.

Hatırlayın lütfen, Sultan Alparslan, askerlerinin manevi konsantrasyonunu en üst düzeye çıkarmak için savaş öncesi ordunun önüne geçip dua okudu, atının kuyruğunu kendi bağladı, beyazlar giyindi ve Cuma namazını kıldırdı.

Mustafa Kemal, savaşın manevi yanını ve Malazgirt Zaferi öncesi Alparslan'ın ne yaptığını çok iyi biliyordu.

Atatürk, Kocatepe'de, 26 Ağustos sabahı şafak sökerken orduya taarruz emrini verdi. Öncesinde ise büyük komutan, oturduğu yerde uzun süre Kuran okudu, dua etti.

Atatürk'e ve onun en büyük eserim dediği Cumhuriyet'in kazanımlarına düşmanlığı egemen kılmaya çalışarak yeni bir tarih kurma peşinde koşanlardan, Atatürk'ün taarruz için zaman seçimiyle ve öncesinde içinde bulunduğu manevi ruh haliyle verdiği bu çok anlamlı mesajları anlamalarını zaten beklemiyoruz.

Ebedi Başkomutan Mustafa Kemal Atatürk başta olmak üzere Türk Milletine 30 Ağustos Zaferini kazandıran askerlerimizi, yaklaşık 1200 kilometre uzaklıktaki Erzurum-Horasan'dan kalkıp, Konya-Akşehir'e gelerek öküz arabasıyla aylarca orduya cephane taşıyan Dedem Hacı Feyyaz'ın da aralarında bulunduğu isimsiz kahramanları, minnet ve şükranla anıyor, Allah'tan rahmet diliyorum. •

gurbuzevrenbd@gmail.com

Hazırlayan:
YİĞİT EREN GÜNEY

İlk Dersimiz Türkçe

Bu ay köşemizi dilimizde yer etmiş yabancı sözcüklerin karşılıklarına ayırdık. Bilginizi sınayın.

1- Distribütör *(Fr.)*
a-Yerleştirme
b-Ayarlı
c-Dağıtıcı
d-Bağlı

2- Branş *(Fr.)*
a-Kol
b-Gerekirci
c-Tasarımcı
d-Sefer

3- Broker *(İng.)*
a-Uyarıcı
b-Eleme
c-Bilgilendirme
d-Borsa simsarı

4- Determinist *(Fr.)*
a-Belirlenimci
b-Biçimleme
c-Parça
d-Kuşak

5- Disk *(Fr.)*
a-Teker
b-Gizlenme
c-Yapı
d-Nesil

6- Gusto *(İta.)*
a-Kollayıcı
b-Zevk
c-Kiralama
d-Gerdirme

7- İzolatör *(Fr.)*
a-Gündüzlük
b-Yalıtkan
c-Tekel
d-Tarafsız

8- Klon *(İng.)*
a-İmcesiz
b-Yapımcı
c-İzlek
d-Kopya

9- Maç *(Fr.)*
a-Bindirim
b-Bölüm
c-Karşılaşma
d-Atıcı

10- Matine *(Fr.)*
a-Gündüz gösterimi
b-Repo
c-Yıldız
d-Zamanlama

11- Optimum *(Fr.)*
a-Oturum
b-Üstsüz
c-Uygun değer
d-Saydam

12- Trekking *(İng.)*
a-Doğa yürüyüşü
b-Hayali
c-Aktarım
d-Destekleme

13- Ütopist *(Fr.)*
a-Takaslama
b-Sözçalar
c-Çıkış
d-Hayalci

14- Zapping *(İng.)*
a-Seçal
b-Geçgeç
c-Bölüm
d-Durum

15- Entegre *(Fr.)*
a-Bütünleşmiş
b-Yatırım
c-İyimserlik
d-Çırpıcı

Yanıtlar: 151. sayfada

(İta.) İtalyanca, (Fr.) Fransızca, (İng.) İngilizce

Zaferin

Ömer Dedeoğlu

100.Yılı

Saray tarihçileri yurtdışındaki meslektaşlarına yaranabilmek için şanlı Kurtuluş Savaşı'nı "kurtuluş" olarak görmeyip, küçümseyip milli mücadelemizden utana dursun, bu ay 30 Ağustos Zafer Bayramı'nın yüzüncü yılını kutluyoruz. Ciddi, akıllı ve yoğun bir hazırlık, planlama, hesaplama sürecinden sonra her seviyede özveri ve cesaret ile kazanılan ve milli mücadeleyi kesin bir askeri zaferle taçlandıran Başkomutanlık Meydan Muharebesi bağımsızlığımızı dünyaya ilanımızın en baskın çığlığıdır.

Ordudaki hazırlıklar devam ederken Ali Fuat Cebesoy'un başkanlığındaki bir TBMM heyeti cephe boyunca incelemelerde bulunmuş, erlere moral konuşmaları yapmıştı. Heyette bulunan ve bir tümen karargâhını gezerken heyecanlanan şair Mehmet Âkif'in dudaklarından daha sonra İstiklal Marşı'nda yer alacak *"Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım, hangi çılgın bana zincir vuracakmış şaşarım"* dizeleri gözyaşları içinde dökülmüştü. Bu sahneyi Ankara'da Cebesoy'dan dinleyen ve duygulanan Atatürk, *"Fuat Paşa, muzaffer olacağız!"* demişti. Oldular da…

Bu savaş sonunda biz Anadolu Türkleri, sadece bize barbar diyen, kendinden aşağı gören, aramızda o zaman da bir sürü iş birlikçisi olan emperyalizm ve onun maşası Yunan ordusunun işgalinden değil, bir ailenin sömürgeci, gerici ve kan emici kıskacından da kurtulduk.

"Egemenlik, güçle, erkle ve zorla alınır. Osmanoğulları, zorla Türk milletinin egemenliğine ve saltanatı-

na el koymuşlardı. Bu zorbalıklarını altı yüzyıldan beri sürdürmüşlerdi. Şimdi de Türk Milleti bu saldırganlıklara artık yeter diyerek ve bunlara karşı ayaklanarak egemenliğini ve saltanatını kendi eline fiilen almış bulunuyor." sözleriyle Atatürk, bunu en sade biçimiyle ifade etmişti.

1907 yılında, henüz 26 yaşındayken, zihninde şekillenmeye başlayan ulus-devlet ve Türk kimliği hakkında ifade ettiği düşüncelerini 15 yıl sonra hayata geçirebilmesi için en önemli adımdı 30 Ağustos 1922:

"Köhneleşen ve canlılığını kaybeden Osmanlı İmparatorluğu gövdesi üzerine devlet oturtulamaz. Ancak, Türk çoğunluğu toprağı üzerine oturtulabilir. Büyük devletlere bir likidasyon yaptırmaktansa ihtilal idaresi bunu kendi yapmalıdır. Meşrutiyet hürriyetleri gerçekleşince bütün milliyet davaları ortaya çıkacaktı. Avrupa Türkiye'sinde Bulgaristan, Sırbistan, Yunanistan, Karadağ ve Selanik'e inmek isteyen Avusturya-Macaristan İmparatorluğu ile çevrilmiştik. Sırp, Yunan ve Bulgar azınlıkları bizim topraklardaydı. Hepsi birer parça koparak ana vatan saydıkları topraklara katılmak isteyeceklerdi. Tek devlete bağlı olanlar Türklerdi. Onlar da yoksul ve zayıftılar. Araplara da ayrılma fikri aşılanmıştı. İmparatorluğun paylaşılmasına çoktan karar verilmişti. Yalnız biz Türkler ezilecektik. İmparatorluğun yıkıntıları altında biz kalacaktık. Hristiyanlar ayrılacaklar. Türkler ve Araplar ayrı ayrı devletlerin sömürgeleri olacaklardı. Milli bir sınırlama gerekti. Avrupa yakasında Batı ve Doğu Trakya bizde kalmalıydı. Edirne vilayetinin ku-

İmparatorluğun paylaşılmasına çoktan karar verilmişti.

Yalnız biz Türkler ezilecektik. İmparatorluğun yıkıntıları altında biz kalacaktık. Hristiyanlar ayrılacaklar Türkler ve Araplar ayrı ayrı devletlerin sömürgeleri olacaklardı.

zey sınırları genişlemeli, Arnavutluk bağımsız olmalı, Avusturya-Macaristan, Sırbistan, Bulgaristan ve Yunanistan İstanbul'da bir konferansa çağırılmalı idi. Dava milliyet prensiplerine göre çözülmeli, Anadolu kıyılarına yakın adalar bizim olmalı, yabancılara kalan Avrupa Türkiye'si toprakları ile bize kalanlar arasında nüfus değişimi yapılmalı, Anadolu güneyinde ise Hatay, Halep ve Musul bize kalmak üzere gerisi Araplara bırakılmalı idi."

Sevgili okurlar şayet ömrü yetseydi Hatay'ı vatan toprağına kattığı gibi, Atatürk eşsiz zekâsı ile bize yakın Ege adalarını, Halep'i ve Musul'u da vatan toprağına katardı…

Büyük Taarruz'a giden yolda durum Atatürk'ün bize aktardığı üzere şöyleydi:

"Efendiler, artık Büyük Taarruz'dan söz açma sırası geldi. Bilirsiniz ki, Sakarya Meydan Muharebesi'nden sonra, düşman ordusu büyük ve kuvvetli bir grupla Afyonkarahisar-Dumlupınar arasında bulunuyordu. Bir başka kuvvetli grubuyla da Eskişehir bölgesindeydi. Bu iki grup arasında yedek kuvvetleri vardı. Sağ kanadını, Menderes dolaylarında bulundurduğu kuvvetlerle, sol kanadını da İznik Gölü'nün kuzey ve güneyindeki kuvvetleriyle koruyordu. Denilebilir ki, düşman cephesi, Marmara'dan Menderes'e kadar uzanıyordu. Düşman ordusunun teşkilatı, üç kolordu ve bazı müstakil birliklerin mevcudu da üç tümeni bulmaktaydı. Biz, Batı Cephesi'ndeki kuvvetlerimizi iki ordu halinde teşkilatlandırmış ve düzenlemiştik. Bundan başka, doğrudan doğruya cepheye bağlı teşkilatımız da vardı. Bizim bütün birliklerimiz on sekiz tümen idi. Bundan başka üç tümenli bir süvari kolordumuz ve daha zayıf mevcutlu iki süvari tümenimiz vardı. Teşkilatı birbirinden farklı olan iki düşman ordusu birbiriyle karşılaştırılsa, her iki tarafın insan ve tüfek kuvvetleri aşağı yukarı birbirine denk bulunuyordu. Yalnız, Yunan ordusu, dünyanın hür ve kendisini destekleyen sanayisine dayandığı için, makineli tüfek, top, uçak, taşıt, cephane ve teknik malzeme bakımından daha üstün durumdaydı. Diğer taraftan bizim ordumuz süvari sayısı yönünden daha üstün bulunuyordu."

Sakarya Savaşı'nda verilen 23 binden fazla kaybın moral bozukluğunun yanı sıra Yunan tarafı savaşı finanse etmekte de zorlanıyordu. Başbakan Gunaris İtilaf Devletleri'nden kaynak talebinde bulunuyordu. Türk tarafı ise Mustafa Kemal'in önderliğinde kararlı bir şekilde millet, meclis ve ordu ekseninde son vurucu darbe için hazırlıklarını tamamlıyordu. Saldırı planının rumuzu Sandıklı kasabasının baş harfinden alınan "SAD" olarak belirlenmişti. Hedef Yunan ordusunu bir sandık içine almaktı ve plana bu isim o yüzden verilmişti.

Başkomutan hazırdı.

Yeni bir savaş istemeyeceğinden emin olduğu Batı, özellikle de İngiliz kamuoyunu iyi okumuştu. Doğru strateji ve planlama ile vurucu bir darbe indirilecekti. Milli Mücadele boyunca Atatürk halkı örgütlemiş, milis kuvvetlerinden düzenli orduya geçişi yönetmiş, iç isyanları bastırmış, kamu düzenini belirsizliklere rağmen hukuk çerçevesinde sağlamış, kaynaklar yaratmış, Saray ve İstanbul hainleriyle boğuşmuş, Sovyetlerle ittifak kurmuş, itilaf güçleri ve Yunan ordusunu Batı kamuoyunu kullanarak ayrıştırmıştı. Eldeki bütün imkânları eksiksiz ve verimli bir şekilde, topyekûn bir savaşın hizmetine macera aramadan sunabilmişti. Vatanı kurtarma görevini kendi kendisine üstlenen gerçek bir liderdi. Savaş sonrası için de vizyonu netti. Fedakâr Anadolu insanıyla el ele tam bağımsız, aydınlanmış ve özgür bir ulus inşa edilecekti.

Yani Atatürk gerçekten hazırdı…

26 Ağustos sabahı topçu atışı ve ardından gelen taarruzla Kalecik Sivrisi ve Belentepe ele geçirildi. 27 Ağustos'ta cephe yarıldı ve Afyon ele geçirildi. Takip eden iki gün boyunca yapılan harekâtla çekilebilen Yunan kuvvetleri kuşatıldı. Kuşatılan düşman kuvvetlerinin önemli bölümünün imhasıyla 30 Ağustos günü Yunan ordusunun İzmir ve Bursa yönlerine kaçışı başladı, bölgede çatışmalar yaşandı. 18 Eylül gününe gelindiğinde Anadolu'da bir tane Yunan askeri kalmamıştı.

"Keşke Yunan galip gelseydi" diyenlere, Cumhuriyet'i "reklam arası" olarak görenlere rağmen; savaşımızı kurtuluş, devrimimizi devrim olarak idrak edemeyenlerin inadına 30 Ağustos Zafer Bayramı'nın yüzüncü yılı kutlu olsun! •

omerdedeoglubd@gmail.com

Kaynakça:
• Nutuk-Mustafa Kemal Atatürk
• Mustafa Kemal Atatürk-Şerafettin Turan
• Başkomutan-Ahmet Yavuz
• Cumhuriyet Nasıl Savunulur?-Barış Doster
• Atatürk Cumhuriyeti'ni Yeniden Kurmak-Gökhan Çapoğlu

Yılmadan Yorulmadan
Dr. Cihangir Dumanlı

Büyük Taarruzda **Türk Topçusu**

"Topçularımız geceleyin geldiler, karanlıkta mevziye girdiler. Şafakla beraber ateşe başladılar. Topçularımızın o gün gösterdiği maharet ve vukuf bütün dünya topçuları için misal olacak mahiyette idi. Askerlik hayatımda bu kadar mükemmel bir topçu ve bu kadar mükemmel idare edilmiş topçu ateşi nadiren gördüm"

Mustafa Kemal

100. yılını kutladığımız. Büyük Taarruz ve Başkomutan Meydan Muharebesi gerek planlama ve hazırlık, gerek taarruz için tertiplenme, gerekse planlandığı şekilde icra edilmesi bakımlarından dünya harp tarihinde eşine az rastlanır muharebelerdir.

Bu zafer aynı zamanda dünyanın en büyük askeri Mustafa Kemal Atatürk'ün askerlik alanındaki başyapıtıdır.

Zafer kazanılmasa idi Lozan Barış Anlaşması yapılamaz, Cumhuriyet ilan edilemezdi. Bu nedenle 30 Ağustos Zafer Bayramı ve Silahlı Kuvvetler Günü'nün 2016 yılından önce olduğu gibi coşkulu törenlerle kutlanması hem ordumuzun gücünü göstermek hem de ulus olma bilincini ve ordu-millet bütünleşmesini pekiştirmek açısından önemlidir.

Zafer TBMM ordusunun piyade, süvari ve topçu birliklerinin koordineli olarak ustalıkla kullanılması ve sevk idare edilmesi sonucunda kazanılmıştır.

Başlangıç Durumu:

Sakarya'da yenilen (Eylül 1921) Yunan Ordusu Eskişehir-Afyon-Uşak hattına çekilmiş ve bir yıldır burada savunma için tertiplenmiştir. İki ordu asker sayısı bakımından denktir. (200.000 / 200.000) Yunan ordusu makineli tüfek, uçak, topçu ve kamyon sayıları bakımından üstündür ve bir yıldır hazırlıklı mevzide bulunma avantajına sahiptir.

Başkomutan Mustafa Kemal Büyük Taarruz günlerinde

Türk ordusu ise Sakarya'daki kayıplarını telafi etmiş, lojistik yığınaklanmasını ve eğitimini tamamlayarak bir "taarruz ordusu" haline getirilmiştir. Türk ordusu süvari gücünün yanında komutanlık ve moral faktörler açısından üstün durumdadır.

Fahrettin Altay

Manevra:

Hazırlıklarını ve taarruz için tertiplenmeyi büyük bir gizlilikle tamamlayan Türk ordusu Afyon güneyinde sıklet merkezi yapmış ve 26 Ağustos sabahı düşmanı baskına uğratmıştır.

Birinci ve ikinci orduların cepheden taarruzları ile koordineli olarak Fahrettin Altay komutasındaki 5. Süvari kolordusu 25 / 26 Ağustos gecesi Ahır Dağı'nı aşarak düşmanın gerisine düşmüş, düşmanın lojistik ve haberleşme hatlarını kesmiş ve gerideki mevzilere koordineli bir şekilde çekilmesini engellemiştir.

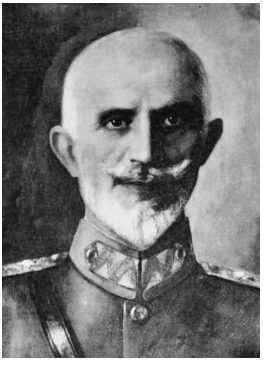
Yunan Başkomutanı Hacıanesti İzmir'de iken Başkomutan Mustafa Kemal'in en ileri hatlardan yönettiği taarruz Türk askerinin büyük kahramanlığı ile süratle gelişmiş "altı ayda alınamaz" denilen tepeler bir saatte ele geçirilmiştir.

Baskına uğrayan, lojistik, haberleşme ve geri çekilme yolları tıkanan ve birbirlerinden ayrılan düşman kolorduları 30 Ağustos sabahı Dumlupınar önünde kuşatılarak imha edilmişler ve kalanları dağınık bir şekilde İzmir'e kadar kaçmıştır.

Ateş desteği:

Zaferde piyadeye zamanında ve etkili ateş desteği sağlayan topçunun büyük rolü olmuş, topçularımız yukarıdaki sözleri ile Başkomutanın takdirini kazanmıştır.

Bu harekâtta düşmanın 419 topuna karşı Türk ordusunun 323 topu vardı. Ancak Türk ordusu ağır top sayısı bakımından üstündü. Ağır topların bir kısmı 1920 sonunda Doğu'da Kazım Karabekir komutasındaki 15. Kolordunun Ermenilere yaptığı taarruzdan ele geçirilen toplardı. Ermeniler çekilirken Kars Kalesi'nde toplarını bırakmış

Georgios Hacianestis

Cephede mevzilenen Türk topçuları

fakat kamalarını sökmüşlerdi. Kars'tan kağnılarla cepheye getirilen bu toplara kendisi de bir topçu subayı olan Batı Cephesi Komutanı İsmet İnönü'nün gözetiminde Eskişehir vagon fabrikasında kamalar imal ettirildi ve taarruzda kullanıldı.

Koşullar gereği çeşitli kaynaklardan temin edilen cephane İmalat-ı Harbiye tezgâhlarında toplara uyduruldu.

Yunan ordusu toplam top sayısı bakımından üstün olmasına rağmen Türk ordusu sıklet merkezi yaptığı Afyon güneyindeki yarma bölgesinde düşmanın dört misli topçu mevzilendirmişti.

Hazırlıklı mevziye taarruz en çok top cephanesine ihtiyaç gösteren harekâttır. Bu taarruzda Türk topçusunda hafif top başına 200, ağır top başına100 mermi bulunmakta idi. Yolların ve ulaştırma vasıtalarının yetersizliği nedeniyle bu cephanenin batarya mevzilerine ulaştırılması önemli bir lojistik problemi idi.

Büyük taarruzun en önemli

Yunan ordusu toplam top sayısı bakımından üstün olmasına rağmen Türk ordusu sıklet merkezi yaptığı Afyon güneyindeki yarma bölgesinde düşmanın dört misli topçu mevzilendirmişti.

özelliği baskın şeklinde başlamasıdır. Bu maksatla taarruz için tertiplenme ve taarruz mevzilerine yaklaşma mümkün olduğu kadar son anda yapılmıştır. Topçularımız da geceleyin (25 / 26 gecesi) karanlıkta mevziye girmişlerdir. Karanlıkta mevziye girmek özel bir eğitim gerektiren zor bir görevdir. Düşmana taarruz emaresi vermemek için topçu mevzileri mümkün olduğunca geride tutulmuştur.

Topçu atışlarının isabetli olabilmesi için önce bir "tanzim atışı" yapmak gerekmektedir. 26 Ağustos sabahı saat 04:30'da topçularımız tanzim ateşine başlayarak gecenin sessizliğini bozmuş ve düşmanı paniğe sürüklemiştir.

Yarım saat süren tanzim ateşinden sonra "hazırlık ateşi" denilen ateş başlamış bu safhada düşman mevzileri önündeki tel engeller parçalanmış, düşman tahkimatı tahrip edilmiş, düşman topçusu baskı altına alınmış ve piyademiz ileriye (taarruz mevziine) yanaşmıştır. Sonrasında piyadenin taarruzu etkili ateşlerle desteklenmiş ve ilerlemesine yardım edilmiştir.

Nikolaos Trikopis

30 Ağustos'ta imhadan kurtulabilen Yunan askerleri dağınık bir şekilde kaçarlarken takip harekâtı başlatılmıştır. Bu safhada Hacianesti'nin yerine Yunan ordusu başkomutanlığına yeni atanan General Trikopis ile pek çok Yunan general, subay ve erleri 2 Eylül'de Uşak'ta esir alınmışlardır.

Batı Cephesi Komutanı İsmet Paşa ile bir topçu subayı olan esir General Trikopis muharebelerin bir muhasebesini yapmışlar, aralarında şöyle bir konuşma geçmiştir;

İnönü: *"Muharebenin ilk gününde topçu ateşini neden kestiniz?"*

Trikopis: *"Bataryalarımız ilk saatten sonra ateş edemez hale geldiler. Sizin topçu ateşiniz o kadar şiddetli ve muntazam başladı ki kendi toplarımızı isabetli kullanalım diye çok ileriye yerleştirdiğimiz ileri gözetleyicilerimizin hepsi düştü, tahrip oldu. Telefon kabloları koptu toplar içinde mermi olduğu halde duruyor fakat kumanda edecek adam kalmadı."*

Bir yıldır savunma hazırlıkları yapan Yunan ordusunun ileri gözetleyicilerden bataryalara giden telefon kablolarını yeterince gömmemiş olması hatadır. Komuta edecek adam kalmaması da eğitim zafiyetidir.

Sonuç:

Kurtuluş Savaşımızın kesin sonuçlu muharebeleri olan Büyük Taarruz ve Başkomutan Meydan Muharebesi;

• Türk halkının büyük özveri ile ordusunu desteklemesi,

• Dünyanın en büyük askeri Mustafa Kemal'in askeri dehası,

• Askeri okullarda çok iyi askeri eğitimden geçmiş, savaş tecrübesi kazanmış her kademedeki subaylarımızın "Harbiye ruhu" ile üstün sevk idareleri,

• Mehmetçiğin kahramanlığı ve

• Diğer sınıflarla birlikte Türk topçusunun başarıları sayesinde kazanılmıştır.

Zaferin 100. yıldönümü kutlu olsun. •

cihangirdumanlibd@gmail.com

1928
Yavuz-Havuz
Davası ve
Kumpas İddiaları
5

Deniz Harp Tarihi'nde Mareşal Fevzi Çakmak

Aşağılama, Suçlama ve İftiralar

Atatürk,
İnönü ve Fevzi Çakmak

Bahriye Vekili İhsan Eryavuz'un 1928'de Yüce Divan'da yargılanarak 2 yıl hapis cezasına çarptırılması (Yavuz-Havuz Davası) ile ilgili çoğu akademik yayında, dönemin Genelkurmay Başkanı Mareşal Fevzi Çakmak ile Başbakan İsmet İnönü'nün donanmayı geliştirmek istemedikleri, bu nedenle Bahriye Vekiline iftira atarak vekaleti kapattıkları ileri sürülür. Bu yargı için gösterdikleri kaynak, Deniz Harp Tarihçisi Em. Amiral Afif Büyüktuğrul'un kitaplarıdır. Bahriye Vekili İhsan Eryavuz'un oğlu Asım Bülent Eryavuz'un Çakmak ve İnönü'yü suçlayan yazısını önceki bölümde aktarmış ve bu suçlamanın kaynağının da babası olmayıp Afif Büyüktuğrul ve Em. Dz. Gv. Kd. Albay M. Celaleddin Orhan'ın yazıları olduğunu belirtmiştik. A. Büyüktuğrul 1969'da yayımlanan ve Mareşal Fevzi Çakmak'ı suçlarken "Mareşalımız", "Büyük Mareşalımız" gibi alaycı ve aşağılayıcı bir söylem kullandığı "Büyük Atamız ve Türk Denizciliği" adlı kitabında şöyle diyor:

Afif Büyüktuğrul, Büyük Atamız ve Türk Denizciliği, 1969.

> "Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulduğu yıllardaki mali imkansızlıklar içinde ne Milli Eğitim Bakanları Türk milletine istediği deniz kültürünü verebilmiş ve ne de Genelkurmay Başkanlığı (Mareşal Fevzi Çakmak) bir **donanma programı** yapabilmişti. (s.87)

Oysa bu doğru değildir. Mareşal Fevzi Çakmak, Cumhuriyetin kuruluşundan aylar önce Temmuz 1923'te bir Donanma / Bahriye Siyaseti Programı yapmış, Atatürk, Başbakan ve Milli Savunma Bakanınca benimsenen bu programın bütçesi de 25.03.1924 günü TBMM'de onaylanmıştı. (Bkz: Bütün Dünya, Haziran 2022, "Bahriye Siyaseti Programı")

A. Büyüktuğrul, anılan kitabında gerçeğe aykırı anlatımlarını şöyle sürdürüyor:

> "Mareşal Fevzi Çakmak (...)

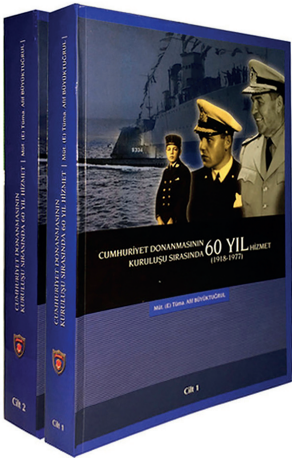

İhsan Eryavuz, Heybeliada Deniz Harp Okulunda.

onarırlarsa bizim donanmamız kuvvetsiz kalır. Eğer şimdiden aklımızı başımıza alıp da Yavuz'un karşısına aynı kudrette bir donanma çıkarmazsak, sonradan bunun parasını çıkacak bir savaşta Türklere veririz. Yunanistan'ın Türklerin hayat yolu olan Ege denizini kesecek bir donanma yapmaları şarttır." diyordu. Yani Türkiye bütün beslenecek maddelerin Ege denizinden geldiğini unutarak, sadece Marmara denizini savunacak bir kuvvet yapmak peşinde koşarken, Yunanistan kesinlikle taarruz kudretini haiz bir donanma yapmak isteğinde idi." (s.90)

"Bakınız," diyordu (...) "lazım olan kuvvet büyük gemiler değil sadece denizaltı gemisi ve hücumbotlardır." (s.90)

> "Donanmamız, **Mareşalımız**ın kafasında sadece denizaltı ve hücumbotlarından kurulacak ve kara savaşı kurallarına göre çalışacak ve çarpışacak küçücük bir kuvvetti." (...) "Bundan ötürü hem onarıma muhtaç gemilerin onarımları geciktirilmiş hem de Yavuz ta 1928 yılına kadar onarılmamıştı. Böylece **Mareşalımız** deniz kuvvetlerini Marmara denizini savunacak ufak bir kuvvet olarak mütalaa ederken, Enosis politikasından vazgeçmemiş olan Yunanistan'ın savunma bakanı Kiryako "Türkler Yavuz'u

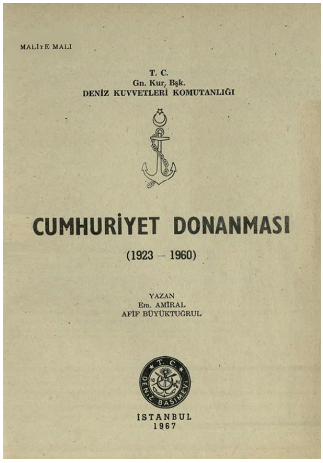

Afif Büyük Tuğrul, Cumhuriyet Donanması'nın Kuruluşu Sırasında 60 Yıl Hizmet 1918-1977.

> "**Büyük Mareşal** böyle istiyordu. Mareşalın elinde olsa, **Yavuz** gemisinin toplarını bile söküp **Darıca** mevkiine yerleştirecekti. Fakat Yavuz'un yalnız taretinin ağırlığı 450 ton zırhtı. Mareşal istese bile bu taretleri söküp dağların tepesine çıkarmak mümkün değildi. Böylece Türk deniz kuvvetlerini kurtaran da, bu 450 tonluk taret ağırlığı

olmuştu. (s.93)

> **Kulaktan kulağa gelen haberlere göre** Milli Savunma Bakanlığı, **Yavuz** muharebe kruvazörünü onartmak için faaliyete geçmiş ama, yarı parasızlıktan fakat daha fazlası **Mareşal'ın isteksiz olmasından ötürü** onarımın yapılmasına pek istek yokmuş, Genelkurmay Başkanı **Mareşal Çakmak Türkiye Cumhuriyeti için mayın ve denizaltı silahlarını yeterli görüyor ötesini istemiyormuş.** (15 Mart 1925, Cumhuriyet Donanmasında 60 Yıl, s.76)

Afif Büyüktuğrul, Cumhuriyet Donanması, 1967.

> "Büyük Atamız, 21 Eylül 1925 günü (...) İzmit'te **Yavuz** gemisini şereflendirmişti. (...) Kruvazör henüz onarılmamış bulunuyordu." (s.163) "Bu gemiyi Büyük Türk Milleti'nin ihtiyacı olan sağlam kuvvetli bir zırhlı haline sokacağız." (dedi). (s.165)

> "Büyük Atamız,.. Genelkurmay Başkanlığı'nın (Mareşal Fevzi Çakmak'ın-c.ö.) **ters iddia ve fikirlerine rağmen**, o (Atatürk-c.ö.) emrini vermişti: **"Yavuz Onarılacak."** (s.135)

*

Büyüktuğrul'un Deniz Harp Okulunda ders olarak okutulmuş olan kitaplarında Mareşal Fevzi Çakmak'ı Yunanistan büyük donanma kurmakta iken küçük donanma istemek ve Yunan'ı sevindirecek biçimde Yavuz'un onarımına karşı çıkmakla suçlayan bu satırlar, gerçeğe aykırıdır ve belgeye dayanmayan "kuru iftira"dan ibarettir. Yavuz'un onarılması, Atatürk'ün Yavuz'a uğradığı 21 Eylül 1925'ten 2 yıl önce Fevzi Çakmak'ın 1923'te hazırladığı Donanma Bahriye Siyaseti Programında kararlaştırılmış olup TBMM'nin 25.03.1924 günlü gizli oturumunda onarım için 2.000.000 lira bütçe bile ayrılmıştır. (Bkz: C. Özakıncı makaleleri, Bütün Dünya, Nisan, Mayıs, Haziran, Temmuz 2022.)

Büyüktuğrul Fevzi Çakmak'ı Bahriye Vekaleti'ni kapatmakla suçlarken de şöyle diyor:

> "Mareşal'ın kesinlikle, "denizcilerimizi denizcilik an'anesinden uzaklaştırıp bir kara birliği haline getirmek istediği de" bilinmekte idi. (s.107)

> "Başlarında Rahmetli Mareşal ve ordu komutanları olmak üzere **Bahriye Vekaleti kurulması aleyhinde** bulunanlar çok olmuştu." (s.108)

> "Genelkurmay (Başkanı Mareşal Fevzi Çakmak-c.ö.) (..) denizciler arasında fikir birliği sağlayacak bir müessese kurmak ih-

tiyacını anlayamamış" tı. (s.119)

> "Mareşal Fevzi Çakmak donanma gemilerini Marmara denizinden dışarı çıkartmamayı prensip olarak kabul et(ti)." (s.116)

> "Rahmetli İsmet İnönü'den **şahsen dinlediğime göre** (...) "Genelkurmay Başkanı Mareşal Fevzi Çakmak Türk Silahlı Kuvvetleri'nin reorganize edilmesinden tek sorumlu olacak, onun işine ne Cumhurbaşkanı, ne Başbakan, ne Hükümet ve ne de Büyük Millet Meclisi karıştırılmayacaktı." (...) Fakat o (Mareşal Fevzi Çakmak), **büyüklerimizin anlattıklarına ve yazdıklarına göre**, mayın ve denizaltı dışında deniz kuvveti tanımıyor, ilk önce kara kuvvetlerini düzene sokup deniz ve hava kuvvetlerini sonradan düşünmek istiyor ve daha ziyade bu fikirlere hizmet edecek denizcilere iltifat ediyordu. (...) Sonradan İsmet İnönü **bana şunları söylemişti**: "(...) Mareşal, bu (Bahriye) vekaleti kapatmak için daha başlangıçtan itibaren çabaya başlamıştı. Bahriye Vekaleti'nin kapanmasına neden, ne benimle Ihsan Bey arasındaki geçimsizlik, ne de Yavuz-Havuz Sorunu idi. **Vekalet, Mareşal istemediği için kapandı."** (A. Büyüktuğrul, Donanmada 60 Yıl, c.1, s.72, 73.)

*

A. Büyüktuğrul'un Mareşal Fevzi Çakmak'ı Bahriye Vekaleti'nin kapatılmasıyla suçlayan satırları gerçeğe aykırıdır. Bahriye Vekaleti'nin kapatılması Atatürk istemiş olup, bu gerçek

Sahife: 2

HAVUZ ve YAVUZ MESELESİNİN İÇ YÜZÜ

İhsan H. Ayvansuvi

1927 de Bahriye Vekilliği ilga edilmeden evvel...

1

Çankaya köşkünde bir görüşme — Yavuzun tamiri meselesinde sigorta yüzünden çıkan ihtilâf — Kara, deniz ve hava kuvvetlerinin bir elden idaresi fikri — Deniz kuvvetlerimizin yeniden tanzimi için Cumhuriyetin ilk devresinde sarfedilen gayretler — 30 milyon liralık deniz siparişatı.

Başlarken...

Tekel Bakanı Raif Karadeniz günün meselesi olan kahve mübayaası işini tetkik etmek üzere İstanbula gelditği zaman (16 şubat 946) günü Cumhuriyet Halk Partisi binasında gazetecilerle bir toplantı yapmış ve duyduğuma göre bu içtimada bulunan Halk Partisi İstanbul Başkanı Tiritoğlu gazetecilerden bazılarının sorgusuna: "Ne istiyorsunuz? Tekel Bakanı Divanı âliye mi sevkedilsin? Divanı âliye biz ancak hırsız olan bir vekili sevkederiz. İhsan Bey gibi,, demiş. Bu söz, on yedi senedir acı ve ıstırabını çektiğim yarayı yeniden neşterledi.

Aradan bunca yıl geçmiş. Akıl ve muhakemelerinde temiz kudretinden nasibi bulunanlar bu dâva hâdisesinin mahiyetini artık anlamış olacaklardı. Meğer ne kadar aldanmışım!.

... Tiritoğlunu tanımam Kendisini bir kere dahi ne Meşrutiyet inkılâbı dâvalarında, ne muharebe meydanlarında, ne de Milli Mücadele ve İstiklâl Savaşında görmedim. Anlaşılan bugünün adamlarından olacak.

Bu yeni adam, hayatında, Meşrutiyet ihtilâli, Cumhuriyet inkılâbı ve Milli İstiklâl savaşlarında yıpranmış bir ihtiyara karşı bu haksız ithama kalkışmadan evvel işin hakiki mahiyetini tetkik etse ve anlasa idi, iyi olmaz mı idi? Bununla beraber bu zata bugün teşekküre cidden borçluyum.

Ona fazla olarak teşekküre borçlu oluşum beni vazifemi ifaya tahrik edi girdendir.

Ben hayatımın 68 inci senesi içerisindeyim. "Evlâtlarıma kirli bir nam bırakarak dünyaya gözümü kapıyacağım,, diye ıstırap ve elem içerisinde âdeta cehennem hayatı yaşıyor, yalnız bir takım vatani mülâhazalarla sükûtumu muhafazaya çalışıyordum. Fakat bu gibi ithamlara karşı sükût ile mukabele etmenin Tiritoğlu gibilerinin yanlış zihniyetlerinde devam etmeğe teşvik demek olduğunu düşündüm ve sadece bir müdafa kaygusiyle Yavuz ve Havuz hâdisesinin asıl mahiyetini ve içyüzünü izaha karar verdim.

Şimdi hakikati olduğu gibi bütün çıplaklığiyle ortaya barüz ettirmek istiyorum. Efkârı umumiye hükmünü

İhsan Eryavuz, "Havuz ve Yavuz Meselesinin İçyüzü" I. Bölüm, Yeni Türkiye gazetesi, 27.07.1946.

24.12.1927 günlü TBMM tutanağında hem Başbakan İsmet İnönü hem Bahriye Vekili İhsan Eryavuz tarafından şöyle dile getirilmiştir:

İSMET PAŞA: "(...) 30 Teşrinievvel 1927 akşamı Bahriye

Vekili (İhsan) Bey'le evimde mülakat ederek «Sene başında Hükümetin istifası üzerine, **Reisicumhur (Gazi Mustafa Kemal) Hazretleri ihsas buyurdukları gibi**, Hükümet teşkilini tekrar bana tevdi buyururlarsa **Bahriye Vekâletinin Müdafaai Milliye ile mezç ve tevhidi mukarrer olduğundan** kendisinin bizzarur **Hükümet haricinde kalınacağından** malumat verdim.» (...)" (TBMM, 24.12.1927, s.160.)

İHSAN BEY: "(...) Efendiler; bir aralık (Müdafaai Milliye Vekili) Kâzım Paşa Hazretleri teşrif ettiler. (...) Biz dedi 'Bahriye Vekâleti, Hava Müfettişliğini hepsini Müdafaai Milliyeye raptını muvafık gördük; ne dersin dediler. **Muvafıktır** ne diyeyim dedim. Dediler ki **Erkânı Harbiyei Umumiye** (Mareşal Fevzi Çakmak) da bu fikirde, **Reisicumhur (Gazi Mustafa Kemal) Hazretleri de buna taraftar. "**Muvafıktır efendim pek alâ" dedim.

Bu teklifde yeni Heyeti Vekile'de benim yerimin olmadığı, çünkü memleketin bütün kuvayı müdafaasının bir ele tevdii kararlaştırıldığına muttali oldum.

Efendiler, huzuru devletlerinde söylüyorum, memleketin kuvayı havaiye, bahriye ve berriyesini bir ele tevdi etmek ve **Bahriye Vekâletini lâğvetmek** hususundaki tasavvurları da **bir vecizedir. Muvafıktır. Mantıka, akla ve memleketin menafiine de muvafık bir vecizedir.** (...)"

Bahriye Vekili İhsan Eryavuz, gerek TBMM'nin 24.12.1927 günlü oturumda, gerek Yüce Divan'da yaptığı savunmalarda ve ayrıca 1946'da Yeni Türkiye gazetesinde yayımladığı "Havuz ve Yavuz Meselesinin İçyüzü" başlıklı anılarında, gerek Yavuz'un onarımı gerekse Bahriye Vekaleti'nin kapatılması konularında Mareşal Fevzi Çakmak'a suçlamada bulunmamıştır. A. Büyüktuğrul'un Fevzi Çakmak'a yönelttiği suçlamalar, yazı dizimizin önceki bölümlerinde yayımlamış bulunduğumuz belgelerle çürümektedir. Üzücü olan, A. Büyüktuğrul'un kitaplarını okuyan Deniz Harp okulu öğrencilerinin yıllarca bu yanlış bilgilerle donatılmış olmasıdır.

Büyüktuğrul'un Deniz Harp Tarihi kitaplarında, bir yandan Mareşal Fevzi Çakmak haksızca aşağılanır, suçlanırken, öte yandan Türk ordusunda bir karacı-denizci ayrımı yapılıp "denizci şovenizmi"yle karacılar kötülenmektedir. Büyüktuğrul'un tehlikeli yanlışlar içeren Deniz Harp Tarihi öğretisi, kuşaklar boyu salt Deniz Harp Okulunda öğretilmekle yetinilmemiş, 1969'da İş Bankası yayınlarınca basılıp çoğaltılarak tüm yurttaşlarımıza benimsetilmeye çalışılmıştır. Çok yazık.

Bahriye Vekaleti'nin neden ve nasıl kurulduğu, neden ve nasıl kapatıldığı konusunda günümüze dek gözardı edilen gerçekleri belgelerle ortaya koymayı sürdüreceğiz. •

cengizozakincibd@gmail.com

Atatürk ve Balkan Turu

②

Balkan Paktı Heyeti'nin Ankara'ya geldiği gün, Sabiha Gökçen'i de toplantıya davet eden Atatürk, askeri üniformasını giyip madalyalarını da takarak gelmesini istemişti.

Çünkü bu suretle planladığı şey başlayacak; Balkan ülkeleri, bütün Avrupa ve hatta dünya, Türkiye'nin hava gücünü ve toplumsal yaşamda kadının aldığı yeri göreceklerdi.

Balkan heyeti üyeleri, karşılarında askeri üniforması içinde bir kadın havacıyı görünce, hayret ve hayranlık içinde, onu ülkelerine davet

Av. Erdem Akyüz

> *“Türk kadınını, yeni Türk toplumunu ve bu toplumda kadınımızın yüceldiği yeri, noktayı anlat bir bir... Daha da ilerleyeceğimizi, daha da uygar bir ülke olacağımızı ifade et.”*

ettiler. Atatürk’ün sorusu üzerine Gökçen, bir aylık bir çalışma sonucu bu hava turunu yapacağı söyledi.

O günlerde Türkkuşu’nda başöğretmenlik yapan Gökçen, kurumdan izin alarak, çalışmak için, Atatürk’le beraber 1938 yılı Mayıs ayında İstanbul’a gitti. O dönemlerde kullanılan Volti tipi bir uçakla ve Amerikalı bir eğitmenle birlikte çalışmalarına başladı. Tek başına, kısa ve uzun mesafeli uçuşlar yapıyordu. Bir aylık süre dolarken, havacı eğitmen, Gökçen’e; tur için hazır olduğunu söyledi.

O günlerde rahatsızlığı ilerleyen Atatürk, Savarona yatında kalıyordu. Balkan Turu’na hazır olduğunu söylemek için Savarona yatına giden Gökçen; Atatürk’ü rahatsız ve halsiz görünce büyük bir üzüntüye kapılıp, onu bu durumda bırakıp gidemeyeceğini düşünerek *“Ben, maalesef hazır değilim, Paşam. Bir ay çalıştıktan sonra uçarım demekle hata ettiğimi şimdi çok iyi anlıyorum. Bu hatadan dolayı beni affetmenizi rica edeceğim.”* der.

Bundan sonrasını Sabiha Gökçen’in anılarından okuyalım:

“Bir süre hiç yanıt vermedi. Sonra yüzüme; içimdekileri, kafamdakileri okumak istercesine derin derin, uzun uzun baktı ve ‘-Peki öyle ise Gökçen.. Bana Başyaver Celal Bey’i çağır, buraya gelsin.’ dedi.

Sabiha Gökçen ve Yazarımız Erdem Akyüz

Celal Bey'i bularak birlikte döndüm. Atatürk sakin bir sesle şunları söyledi:

'-Şimdi derhal Yeşilköy Havaalanı'na gideceksin. Amerikalı pilot Mister Jack'ı bulacaksın. Kendisine kızım Gökçen'in Balkan Turu yapmaya hazır olup olmadığını soracaksın. Kesin cevabını çok çabuk bana getireceksin..'

Şimdi ben ne yapacaktım? Bunları düşünürken, dakikalar geçmek bilmiyordu. Yanılmıyorsam bir saat sonra Celal Bey çıkageldi. Elinde bir kağıt tutuyordu. Atatürk raporu aldı, okudu, eğitmen pilot şöyle diyordu:

'-Gökçen, çalışmalarını büyük bir başarı ile tamamlamıştır. Volti'yi mükemmel bir şekilde kullanabilecek duruma gelmiştir. Balkan Turu'nu rahatlıkla yapabilecek seviyededir. Bu görevinde de başarıya ulaşabileceği muhakkaktır.'…

Ağlıyordum. Yalanım çok ağır bir şekilde meydana çıkmıştı. Fakat Ata'nın yüzünde ne bir asıklık, ne bir memnuniyetsizlik görünmüyordu. Kaşları da çatılmamıştı. Gözleri, beklediğimin tam aksine ışıl ışıl ve memnuniyetle dolu idi. Kulaklarımdan asla gitmeyen bir sesle:

'-Gökçen'im..' dedi '-Kızım, senin henüz niçin hazır olmadığını söylediğini bilmiyor değilim.. Benden ayrılmak istemiyorsun, bu hastalığım süresince.. Ama seni davet edenlere verdiğin sözü unutma.. Türk sözünden dönmez.. Sen görevini yaparken, ben de dönüşünü düşünerek hastalığımı yenmeye çalışacağım."

Bu satırları yazarken, benim de Sabiha Gökçen gibi gözlerim doluyor, boğazımda bir hıçkırık düğümleniyor. Ağlamaklı oluyorum. Örneği olmayan bu büyüklük, hoşgörü, vatan ve insan sevgisi karşısında, sizlerin de aynı duygularla dolu olduğunuzu hissediyorum.

Atatürk konuşmasına şöyle devam ediyor:

"Bir şey daha söyleyeyim.. Turu tek başına yapacaksın.. Yanına makinist bile almayacaksın... Biliyorum makinistler sadece uçağın yerdeki bakımı ile uğraşırlar... Lakin gideceğin yerlerde onu

bir kurmay subay zannedebilirler.. Uçağı onun kullandığı zehabına kapılıp, başarını gölgeleyecek sözler söyleyebilir ya da düşünebilirler.. Evet evet, yalnız başına uçacaksın.. Makinistleri gerekiyorsa senden iki gün önce gideceğin yerlere göndeririz... Atina'ya, Bükreş'e nereye ise..."

Hastalığının ilerlediği dönemde ve vefatından birkaç ay öncesinde Atatürk, işte bunları düşünüyor, çalışıyor ve yapıyordu.

Bu konuşma sırasında, annesi Zübeyde Hanım'la ilgili olarak gördüğü, iç burkucu bir rüyayı da anlatmış ve Gökçen'den, Selanik'teki doğduğu evi görmesini de istemişti.

Balkan Turu'nun başlayacağı 16 Haziran 1938 günü Atatürk, her zamanki gibi traş olmuş, giyinmiş, hazırlanmış olmasına ve çok arzu etmesine rağmen rahatsızlığı nedeni ile havaalanına gidememişti. Sabiha Gökçen ziyaret etmek ve vedalaşmak için Savarona Yatı'na gider. Atatürk; Gökçen'in ellerini tutup, dikkatle gözlerine bakarak, her zaman örnek teşkil edecek şu sözleri söyler:

"Birkaç saat sonra senin büyük bir Balkan Turu'na çıktığını ve Türk kadınını göklerde şerefle temsil ettiğini bütün dünya radyoları yayınlayacaklar, herkese duyuracaklar. Gittiğin yerlerde gazeteciler etrafını saracaklar. Onlarla konuşurken soğukkanlı olmalısın kızım. Sordukları her soruya açık cevap ver. Kamuoyunu aydınlatma ve oluşturma yolunda çalışan gazetecilerle açık ve samimi konuşmakta yarar vardır... Türk kadınını, yeni Türk toplumunu ve bu toplumda kadınımızın yüceldiği yeri, noktayı anlat bir bir... Daha da ilerleyeceğimizi, daha da uygar bir ülke olacağımızı ifade et."

Atatürk ve Sabiha Gökçen

Sabiha Gökçen, diz çökerek Atatürk'ün elini öper ve *"Sizi mahcup etmeyeceğimden emin olunuz Paşam.. Türk kadınlarını, şerefli üniformam ile Türklüğe layık bir şekilde temsil etmek için elimden geleni yapacağım."* der.

Havaalanında büyük bir kalabalık vardır. Uçak havalandıktan sonra Savarona üzerinde bir kavis çizip Atatürk'e veda ederek tarihin önemli olaylarından biri olan ve detaylarını gelecek sayımızda sunacak olduğumuz Balkan Turu başlamış olur.

erdemakyuzbd@gmail.com

Yararlanılan eser: "Atatürk'ün İzinde Bir Ömür Böyle geçti". Sabiha Gökçen. Anıları kaleme alan, Oktay Verel

Hakimiyeti Milliye

Bankacılıkta Yeni Anlayış

Bir yerde birkaç arkadaş otururken, bize yakın oturanlardan birisi bankadaki bir işiyle ilgili bir hususu anlattı:

"Yedi-sekiz yıl önceydi. Yakın il merkezlerinin birinde bir telgraf havalesi için Ziraat Bankası şubesine uğramıştım.

Veznedara para uzatmak için aranırken, gözlüklü ve yaşlı başlı bir efendi, 'Veznedarı mı arıyorsunuz?', dedi ve seccadeye diz çökerek oturmuş birini göstererek, 'Şimdi namazını bitirir, işinizi görürsünüz.', cümlesini ilave etti.

Kasanın önünde ikindi namazını kılan veznedar, kısa bir süre sonra, ibadetini bitirmişti.

Parayı teslim etti, makbuzu yazdı ve müdüre imzalatmak gerektiğini söyledi.

'Müdür nerede?' diye sordum, veznedar başını kaldırıp yüzüme baktı ve biraz önce bana veznedarı gösteren kişiyi işaret etti.

Baktım, o da şimdi namaza durmuştu.

Sonunda bu efendinin de namazı bitti ve ben işlemlerimi, çok değil, yarım saatte bitirmeyi başardım."

Önceki akşam yepyeni bir bina içinde, yepyeni unsurlarla resmi açılışını yapan Ziraat Bankası'nın çağdaş ve aydınlık yüzü karşısında bu olay bir an aklıma geldi.

Aradaki farkı anlatmak için bir yığın kelimeyi sıralamaya gerek yok.

Eski bankacılık anlayışı, yaklaşık otuz dakikalık bir sürede vatandaşın işini görüyordu.

Bankacılıkta "yeni anlayış"ta ise, bir dakika gibi bir sürede otuz kadar soruya cevap verebilecek bir duruma gelindi.

Bu fark bize dünkü Osmanlı Bankacılığı ile bugünkü Türk Bankacılığı hakkında açık bir fikir verebilir. •

Hâkimiyeti Milliye Gazetesi
28 Kasım 1929

Mustafa Kemal Atatürk'ten

NUTUK

(15-20 Ekim 1927) 42

Yahya Kaptan Gerçeği Aydınlanıyor!

Efendiler!

Bu işte gerçeğin ortaya çıkmasına yarayan belgeleri bilmenizi istediğim için, Rüştü Bey'in verdiği yanıtı, olduğu gibi bilginize sunmama izin veriniz:

"Düzce, 8 Ocak 1920,

Yirminci Kolordu Komutanlığına,

4 Ocak 920 günlü telgrafa yanıttır.

Heyet-i Temsiliye Başkanlığına,

Yahya Kaptan için yapılan çeşitli suçlamalar üzerine, birkaç kez Yüzbaşı Ali Aguş Efendi aracılığıyla yaptırdığım soruşturma, adı geçenin lehinde çıktı. Bununla birlikte, kendisi okumamış bir kişi olduğundan,

Yahya Kaptan

hizmet sanarak bazı şeyler yapmış olabilir. Büyük ve Küçük Arslanlar ise aslında haydutturlar. Ama ulusal örgüte karşıt düşüncede olduğu kuşku götürmeyen ve Yahya Kaptan için herkesten daha çok yakınması gereken Gebze Kaymakamına bu konuda yazdığım yazıya aldığım 1 Aralık 1919 günlü ve 17 sayılı yanıtın örneği, olduğu gibi aşağıya alınmıştır: Ben, bu telgrafta bildirilenlere bir parça olsun inanmak zorunda kaldım ve aynı inançla bu yazıyı İstanbul'da Şevket Bey'e de gösterdim. Benim öğrenemediğim bazı nedenler yüzünden İstanbul'ca kendisi için bir işlem yapılması gerekli görülürse elbette bir şey denilemeyeceği, bilgilerine sunulur."

Yanıt Örneği

"30 Kasım 1919 günlü, 53 sayılı yüksek buyrukları karşılığıdır:

Kartal Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Başkanı Binbaşı Necati Bey'in adam öldürme ve Bucak Müdürü'nü dövme ile ilgili suç bildirmeleri, kişi ve zaman gösterilmediğinden, gerçeğe uygun değildir. Çünkü dövüldüğü bildirilen Bucak Müdürü Burhanettin Bey ise, Yahya Kaptan'ın kendisini dövmediğini ve onun bir saldırısına uğramadığını resmi olarak ve yazıyla bildirdiği gibi, bu konuda makamıma da hiçbir yakınmada bulunmamıştır.

Adam öldürme işine gelince; Yahya Kaptan'ın adam öldürdüğü üzerine, hükümete ve adliyeye hiçbir yerden başvurma ve yakınma olmadığı gibi, kendisinin mahkemeye çağrılması için bir kâğıt bile yazılmamıştır. Eğer Darıca'da yaşayan Rumlardan ikisinin öldürülmesi ve Kartal'ın Paşa Köyü'nden İstelianos Çorbacı'nın (Hristiyanlar için kullanılan bir san. Aşağı yukarı Ağa anlamına gelir) dağa kaldırılarak kendisinden fidye istenmesi ve alınması anlatılmak isteniyorsa, bu haydutça suçları Küçük Arslan çetesinin işlediği söylenmektedir ve bu yüzde yüz gerçektir. Adı geçen çete ise, Yahya Kaptan'a öteden beri düşmandır.

Aslında Yüzbaşı Nail Efendi'nin koruyuculuğunda ve eli altında iken sayısı on sekize yükselen bu çetenin şimdi Binbaşı Necati Bey'in buyruğu altına verilmiş bulunduğu ve kendilerine ellişer lira aylık bağlama yoluna da gidilmekte olduğu öğrenilmiş olup, köyleri soymaktan vazgeçmedikleri bilinmektedir. Binbaşı Necati Bey, Yüzbaşı Nail Bey'in eski okul arkadaşıdır. Kendisiyle bir buçuk ay önce Aydınlı köyünde, Küçük Arslan çetesi adamlarından Ali Kaptan'ın dağa kaldırdığı Çorbacı'dan alınan para ile yaptığı ünlü düğününde buluşmuşlar; sonra birçok kez, Binbaşı Necati Bey, Yüzbaşı Nail Bey'in evine gelip konuk olmuştur.

Aralarında düşünce birliği vardır. Yüzbaşı Nail Bey öteden beri Yahya Kaptan'a karşı olup, onu ulusal örgüt kurduğu sıralarda, ilçenin sınırları dışına kovup çıkarmaya kalkışmıştır.

Küçük Arslan Çetesince yapıldığı

söylenen ve yüzde yüz doğru olan yukarda anılmış iki haydutluk olayı ile Kuvayı Milliyeyi karalamak ve Yahya Bey'i lekelemek amacı güdüldüğü sezilmiştir. Bu suçlar ise, adı geçen Arslan çetesinin dolaştığı yerlerde ve iş gördüğü alan içinde işlenmiştir.

Küçük Arslan Çetesince yapıldığı söylenen ve yüzde yüz doğru olan yukarda anılmış iki haydutluk olayı ile Kuvayı Milliyeyi karalamak ve Yahya Bey'i lekelemek amacı güdüldüğü sezilmiştir.

Dahası, İstanbul Muhafız Alayına bağlı Süvari Birliği Komutanı Hakkı Bey'in bu olaylar üzerine kovuşturma yapmak için gönderileceği sırada Yüzbaşı Nail Bey'in ilgililerle haberleşerek, -Artık gerek kalmadı- diye, Hakkı Bey'in İstanbul'da kalmasını sağladığı ve kovuşturmayı bıraktırdığı kesin olarak bellidir.

Öne sürülen adam öldürme işi, bundan başka bir olay ise, bu konuda açıklanmak üzere, kişi ve zaman da bildirilmesi gerekir. Darıca Rum bekçilerinin öldürüldüğü gün çarşıda serbestçe gezen Küçük Arslan çetesince adam öldürüldüğünün ortalığa yayılması üzerine Yüzbaşı Nail Bey, kendisinin başka bir yere atanmasını istemiş ve burada kesinlikle oturmayacağını söylemişse de, alay ve tabur komutanları ve Binbaşı Necati Bey buraya gelerek Yahya Kaptan için bir işlem yapılmasını delege Sırrı Bey'e yazdıracaklarına söz ve güvence vererek yerinde kalmasını istemişlerdi.

Bu kez Yüzbaşı, 25 Kasım 1919 Salı günü gidip-gelen Necati Bey'i aldatarak gerçeğe uymayan ihbarlar ve suçlamalar yönelttiği gibi; bir yandan telefonla Yahya Kaptan'ı merkeze çağırtarak, öte yandan Küçük Arslan çetesini de kendi evinde hazır bulundurarak, yakalatmayı tasarlamışsa da her nedense bunu göze alamayarak giriştiği işten vazgeçmek ve Necati Bey de Kartal'a dönmek zorunda kalmıştır.

Binbaşı Necati Bey

Şu duruma göre, Yüzbaşı Nail Bey, gerek Necati Bey ve gerek maşası olan Küçük Arslan çetesi aracılığıyla Yahya Kaptan'ı suçlamaktan ve ona karşı dolaplar kurmaktan hiç geri kalmamaktadır.

Yahya Kaptan, kendine karşı çıkan ve düşman olan Küçük Arslan

çetesi gibi, köyleri soymaya ve Hıristiyanları öldürüp yok etmeye izin vermediği gibi, kendi buyruğu altında bulunan Büyük Arslan Bey çetesince bazı uygunsuz işler yapıldığında hemen önleme ve cezalandırma yoluna giderek, ulusal amaç olan bağımsızlık ve yurt esenliği kaygısıyla güvenliğin ve sıkı düzenin korunmasına hizmet etmektedir.

Bundan önce de, Büyük Arslan Bey Çetesinin aman dilemesine ve sığınmasına yardımcı olmak ve bağışlanmasını sağlamakla yaptığı hizmetler övülmeye değerdir.

Yahya Kaptan'ın suçlu gösterilmesi, Yüzbaşı'nın kişisel isteklerine boyun eğmemesinden ve Küçük Arslan çetesince yapılıp Yahya Kaptan'ın üstüne yıkılmak istenen haydutlukların eksik olmamasından ve bunu yapanların korunması dolayısıyla Yüzbaşı'nın kınanmasından ve yüzbaşıya sert uyarmalarda bulunulmasından ileri gelmektedir.

Bilgilerine sunulur.

Gebze Kaymakamı Mehmet Nurettin ve

Birinci Tümen ve Bolu Bölgesi Komutanı Rüştü."

Yahya Kaptan Hainlerin ve İşbirlikçilerin Hedefinde!

Efendiler!

Bu bilgiler gelmeden önce şöyle bir haber verdiler:

"Yahya Kaptan Tavşancıl'da sarıldı. Bunu yapan, İstanbul'dan gelen bir askeri birliktir."

Gelen bu haber üzerine, İzmit'te Tümen Komutanlığından, 7 Ocak 1920 günü makine başında bilgi istedik ve: "Haber doğru ise, İstanbul'dan geldiği bildirilen birlik komutanına, söz konusu kişinin -Yahya Kaptan'ın- bizim adamımız olduğunu ve eğer yersiz bir işi ve suçu varsa elbette gereğinin bizce yapılacağını ve hiçbir türlü Yahya Kaptan'ın sarılmasını ve tutuklanmasını uygun görmediğimizi bildiriniz!" dedik.

7 Ocak 1920 günü yazılıp ayın 8'i günü aldığımız iki telgraf vardır. Bunlardan biri, İzmit'ten, Birinci Tümen Komutan Vekili imzasıyla Fevzi Bey'dendir.

Bildirdiği şudur: "Bu gece, iki bin kişilik bir kuvvet, Tavşancıl'a çıkarak Kuvay-ı Milliye Komutanı Yahya Bey'i sarmışlardır. Yapılacak

Birinci Tümen Komutan Vekili Fevzi Bey: *"Bu gece, iki bin kişilik bir kuvvet, Tavşancıl'a çıkarak Kuvay-ı Milliye Komutanı Yahya Bey'i sarmışlardır. Yapılacak işlemin bildirilmesi buyruklarına sunulur."*

işlemin bildirilmesi buyruklarına sunulur."

Öteki telgraf da, Düzce'de bulunan asıl Tümen Komutanı'ndan geliyordu. Rüştü Bey, merkezde bulunan vekilinden aldığı aynı bilgiyi veriyordu.

Tümen Komutanı Vekili Fevzi Bey'in, 7 Ocak 1920 günlü sorumuza verdiği 7-8 Ocak 1920 günlü yanıtında, Yahya Kaptan'ın daha ele geçmediği, gelen birlik ile Kuvay-ı Milliye arasında bir çarpışma olabileceği ve gelen birlik komutanına buyruğumuzu bildireceği haber veriliyordu.

O günlerde milletvekili olarak İstanbul'da bulunan emir subayım Cevat Bey'den 10 Ocak 1920'de şöyle bir telgraf geldi:

"Harbiye, 10 Ocak 1920

Yirminci Kolordu Komutanlığı'na,

Mustafa Kemal Paşa Hazretleri'ne,

6 Ocak 1920 gecesi sabaha karşı Jandarma Genel Komutan yardımcısı Hilmi Bey ve Üsküdar Jandarma Komutanı Nazmi Bey komutasında dört subay, elli jandarma ve Yüzbaşı Nahit Efendi komutasında İstanbul Muhafız Alayından doksan er, Bandırma vapurunun ışıkları söndürülerek Hereke'ye götürülmüş ve sabaha karşı karaya çıkan bu birlik hemen Tavşancıl'ı kuşatmış ve çeşitli evleri basmıştır.

Gelenler, köy İhtiyar Kurulunu toplayarak, vatan haini olan Yahya'yı, teslim etmezler ya da nerede olduğunu söylemezlerse Tavşancıl'ı insanlarıyla birlikte yakacaklarını söylemişler.

İhtiyarlar Kurulu, iki günden beri Yahya Kaptan'ın köylerinde olmadığını ve nerede bulunduğunu bilmediklerini direnerek ifade etmişler.

Yahya sağ olarak ele geçemeyecektir.

Fakat Yahya'nın ölümünden sonra Marmara bölgesini elinde tutan ve bölgede üstün duruma gelen ve her gün İngilizler ve Fransızlar eliyle silahlandırılan Rumların ve İstanbul'daki rezillerin pek büyük bir başarı sağlayacakları bellidir.

Kuvay-ı Milliye adını taşımakta olan Yahya'nın öldürülmesi, İzmit, Adapazarı ve İstanbul dolaylarında düşmanlarımızın hesabına muhalefet yapacak birçok çetelerin doğmasına da yol açacaktır.

Bunun için, Cemal Paşa Hazretleri'nin işe el atmasıyla Yahya'nın, adını değiştirerek önce bildirdiğim gibi, serbest bırakılması için gerekenlere buyruk verilmesi rica olunur.

(Cevat) / Harbiye Nazırı Cemal." •

cengizonalbd@mail.com

Gelecek Ay: ***Yahya Kaptan Kalleşçe Şehit Edilmiştir!***

"Tatbik eden, icra eden, karar verenden daima daha kuvvetlidir."

M. Kemal Atatürk

Gözün Sözü

Cemal Tahsin

METE AKYOL'DAN YAZILAR

(Bir Başkadır Benim Mesleğim adlı kitabından)

O, İşletme Dersinde Tango Öğretebilen Bir Öğretmendi

Dünyanın tüm ülkelerinde halkın bir şanssızlığı da adları, fotoğrafları ve yaptıkları ve hatta yapamadıklarıyla gündem oluşturan politikacılar, sanatçılar, sporcular, üst düzey bürokratlar ve basın mensupları dışında, kendine hizmet eden kişilerin büyük bir bölümünü tanıyabilme olanağından yoksun kalmasıdır.

Halkın büyük bölümünün tanıması gerekip de tanıyamadığı bu "hizmetkâr"ların başında kuşkusuz, üniversitelerden, anaokullarına değin tüm öğretmenler ve öğretim üyeleri gelmektedir.

Çünkü onlar, tüm "hizmet"lerini genellikle bu eğitim ve öğretim kuruluşlarının dört duvarları arasında, bir "saat sessizliği"yle yerine getirirler.

Öğretmenlerin bu özverili hizmetlerinin tanığı, 45'er dakikalık ya da birer saatlik zaman dilimlerinde onların bilgi ve deneyimlerini parça parça paylaştıkları öğrencileridir.

Her öğrenci, bu kısıtlı sürede "öğreteni hizmetkârı"ndan alabildiği ve yararlanabildiği bilgi ve deneyimlerle kendi kişisel yapısını oluşturur; öğreteninin bilgi ve deneyimleriyle kendi kişisel dünya görüşünü kurar, bir meslek sahibi olur, bir sorumluluk duygusu ve bilinci kazanır.

Tüm öğretenler, bilgi ve deneyimlerini kendilerine özgü öğretim yöntemleriyle öğrencilerine ne denli kolaylıkla aktarabilir ve bu bilgi ve deneyimlerini öğrencileriyle ne

denli cömert bir biçimde paylaşabilirlerse, toplumun her yıl giderek yenilenmesi gereken yapısına, o denli çağdaş, sağlam ve güvenilir tuğlalar sağlayabilirler.

Ve içinde yaşadıkları topluma olan "hizmet borcu"nu da ancak işte böylesi bir sorumluluk duygusuyla ödeyebilirler.

Prof. Muhan Soysal

Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nin, genç yaşında yaşamını yitiren öğretim üyesi Prof. Muhan Soysal, birkaç sözcükle yapısını tanımlamaya çalıştığım işte bu "hizmetkâr"lardan biriydi. O, içinde yaşadığı topluma ve çağa olan "çağdaş ve sağlam toplum bireyi" yetiştirme borcunu, bu borcun tek taksidini bile geciktirmeden ödemeyi, namusu kabul eden bir ulusal "mükellef"ti.

Onunla ilgili olarak aktardığım bu bilgileri nereden öğrendiğimi de söyleyeyim:

Dizlerimizin boyunu aşan karlarla kaplı bir Anadolu bucağının, "çıkıldığında inilmez, inildiğinde çıkılmaz" tepelerinin birinin tepesindeki bir yatılı okulda, ikimizi de anne ve baba özlemiyle baş başa bırakan yalnızlığımızın, oksijensiz ve yerçekimsiz boşluk alanında tanıştık ve bütünleştik birbirimizle.

O benim oksijenim oldu, ben ona oksijen oldum; o benim elimi çekti, ayaklarımı yere bastırdı; ben onun elini tuttum, ayaklarını yere değdirdim.

Yalnızlığımıza karşı işte böylesi bir ortak güçle karşı koyduk: Soluk soluğa, el ele ve adım adım...

İlk beş-on adımdan sonra onun beynini de tanıdık. Sınıfımızda tümümüzün ortak kuşkusu, onun beyninin bizimkilerden değişik bir malzemeden yapılmış olmasıydı. Bu ortak kuşkumuz, kısa bir süre sonra ortak yargımıza dönüştü: "Onun beyni, bir cevherdi..."

Beynine bakıp adını değiştirdik. O ilk haftadan sonra onu hep, doğumunda anne ve babasının verdiği adıyla değil, hazırlık sınıfımızda kendi taktığımız adıyla çağırdık.

"Profesör"dü ona taktığımız ve yaşamı boyunca ondan ayırmadığımız adı. Önceleri "Profesör" dedik, sonra "Profesör" sözcüğünün kısaltılmışını öğrendik, "Prof" yaptık adını...

Yıllar sonra Amerika da keşfetti onun beyninin "cevher" özelliğini ve bizim yaptığımız gibi adının yerine koymadı da, adının başına ekledi "Proseför" sözcüğünü.

Fakat bizim dilimizdeki ve gönlümüzdeki "Prof" sözcüğü, hep

bizde kaldı.

Orta Doğu Teknik Üniversitesi İşletme Bölümü Başkanlığı yaptığı dönemde, bilgi ve deneyimlerini kendine özgü öğretim ve anlatım yöntemiyle paylaşarak yetiştirdiği çağdaş öğrencileri bugün, yurtiçinde ve yurtdışında büyük kuruluşları yönetmektedirler.

İlerideki yıllarda Türkiye'deki büyük bir turizm şirketinin yöneticiliğine getirilen o günlerdeki ODTÜ öğrencilerinden Fethi Yurttaş, bir gün üniversitede "hoca"sıyla yemek yediğimi görünce daha sonra bana gelmiş ve ondan hayranlıkla söz etmişti:

Prof. Muhan Soysal eşi Gülşen Soysal ile

"Muhan Hoca, bize tango yapmasını öğretti derste" demişti. Ve kendisiyle paylaşılmak istenilen bir "bilgi"nin sahibi olmasının verdiği coşkuyla, o "tango dersi"nin anlamını da anlatmıştı.

Aynı olayı bir de kendisinden dinlemek istediğimi söyledim "Prof"a.

"Koskoca Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde, derste tangonun nasıl yapıldığını öğretiyormuşsun öğrencilerine, Prof'cuğum" dedim. *"Doğru mu bu Allahaşkına?"*

Prof. Muhan Soysal, telefonda sorduğum soruma, bir başka öğle yemeği sırasında yanıt verdi.

Sınıfa girdiğinde bir gün, kâğıt kalemlerini çıkarmalarını istemiş öğrencilerinden:

"Size bu derste ve bu dersi izleyen iki derste tangoyu anlatacağım... Çok dikkatli not tutun" demiş. Tangonun önce tarihinden başlamış, sonra müziğinin ritmine geçmiş, daha sonra adımlarının temposuna ve biçimlerine, bir kavalyenin bir bayanı tangoya nasıl davet edeceğine, onun elini ve belini nasıl tutacağına değin tangoyla ilgili ne denli bilgi derlemişse, bu bilgilerin tümünü üç ders boyunca tek tek not ettirmiş öğrencilerine...

Üçüncü dersin sonunda da bir hafta çalışma süresi vermiş öğrencilerine:

"Gelecek hafta bugün, tangodan sınavınız var." demiş. *"Dikkatli hazırlanmanızı öneririm."*

Prof. Muhan Soysal, o bir hafta sonunda yaptığı yazılı sınavın sonuçlarını da açıkladı:

"Sınıfın ortalaması, yüz üzerinden doksanüç oldu" dedi. *"Çocuklar öylesine dikkatle not tutmuşlar,*

tuttukları notları öylesine dikkatle ezberlemişlerdi ki, kendilerine anlattıklarımı hemen hemen aynen, hatta kimileri benim sözcüklerimle yazmışlardı sınav kâğıtlarına..."

Yazılı sınav sonuçlarını açıkladığı gün öğrencilerine bir de sürpriz yaptığını söyledi:

"Tüm öğrencilerimi fakültenin alt katındaki kafeteryaya indirdim o gün." dedi.

Kafeteryada her şey, kendisinin önceden hazırlattığı gibiymiş.

"Duvar diplerine sandalyeler ve masalar koydurtmuştum" dedi. "Kafeteryanın orta bölümünü ise boş bıraktırdım, köşelere ve bir-iki değişik yere de tam altı tane video kamera yerleştirttim. Salona ayrıca, özel bir ses düzeni kurdurtmuştum."

Öğrenciler istedikleri yere oturup ne olup biteceğini merakla beklerken, olup bitecekleri Prof. Muhan Soysal, yüksek sesle bildirmiş:

"Şimdi herkes tango yapacak" demiş. *"İşte müzik başlıyor..."*

Ve ses düzeninin düğmesine basıp tango müziğini başlatmış.

Erkek öğrenciler, kız arkadaşlarına yaklaşıp onları tangoya davet ederlerken ve sonra da salonun ortasında birlikte tango yaparlarken, çevredeki altı video kamera da onların tüm hareketlerini kaydediyormuş.

"Tam iki saat süreyle tango yaptı öğrencilerim." dedi Prof. Soysal. *"Kendilerine üç ders boyunca anlattığım tüm bilgileri eksiksiz öğrendiklerini yazılı sınavda doksanüç ortalama alarak kanıtlayan öğrencilerime şimdi, bu bilgilerini uygulama olanağı vermiştim. Onlar, gerçek sınava şimdi giriyorlardı.*

Prof. Muhan Soysal: **"Korktuğum sonuçtan kaçış yokmuş meğer" dedi. "Uygulamalı sınavda sınıfın ortalaması yüz üzerinden yalnızca otuzüç olabildi."**

Benim anlattıklarımı ezberleyerek yüksek not aldıkları yazılı sınavdan sonra şimdi de onlara, anlattıklarımı ne ölçüde gerçekten öğrendiklerini saptamak için, bu uygulamalı sınavı yapıyordum."

Prof. Muhan Soysal, video banda kaydedilen "tango görüntülerini" günlerce inceledikten sonra,

öğrencilerine bu uygulamalı sınavın notlarını da açıklamış:

"Korktuğum sonuçtan kaçış yokmuş meğer." dedi. "Uygulamalı sınavda sınıfın ortalaması yüz üzerinden yalnızca otuzüç olabildi."

Prof. Soysal, bu farklı sonucun tek nedeninin "teori" ve "pratik"teki farklılıktan kaynaklandığını söyledi.

"Biz hocalar kürsüde hep bir şeyler anlatıyoruz, anlatıyoruz... Sonra da sınavlar yapıyoruz ve anlattıklarımızı öğrencilerimizden sınavda geri istiyoruz... Söylediklerimizi bülbüller gibi ezberleyip bizim kendilerine anlattığımız biçimde bize geri verebilen öğrencilerimizi başarılı kabul ediyoruz, onlara geçerli not veriyoruz. Anlattıklarımızı uygulamaya kalktıklarında ise onların başarısızlıklarına bakıp notlarını kesiyoruz. Tabii bu arada, gerçekte ne denli başarısız olduğumuzu görüyoruz."

"...gerçekte ne denli başarısız olduğumuzu görüyoruz." sözleriyle Prof. Muhan Soysal, gerçekte ülkemizdeki öğretim düzeninin ne denli başarısız olduğunu anlatıyordu, kendisinin bu sözlerini anlayabilenlere...

***

Bir tıp öğrencisinin eline enjektör vermezseniz, yalnızca teorik bilgilerle, ona iğne yapmayı öğretemezsiniz.

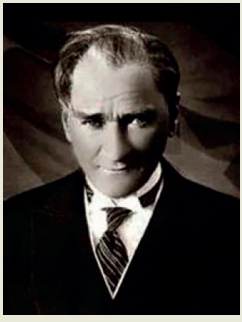
Bir havuzda ya da bir deniz kıyısında uygulamalı ders veremediği öğrencisine hiçbir yüzme öğretmeni, yalnızca teorik bilgilerle yüzme öğretemez.

Bir sürücü öğretmeni, uygulamalı ders görmeyen sürücü adayına, onun yalnızca teorik bilgilerine güvenerek sürücü ehliyeti veremez.

Herhangi bir şeyi tam olarak öğrenebilmesi için kişinin, öğrendiği teorik bilgilere ek olarak, o bilgileri uygulamayı öğrenmesi de gerekiyor.

Tangonun nasıl yapılacağını anlatırken Prof. Muhan Soysal, gerçekte tangoyu gölgelerde bırakan öylesine çok bilgilerini, öylesine çok deneyimlerini, öylesine cömertçe paylaşıyordu ki öğrencileriyle...

Onlar o gün tangoyu, anlamaları gerektiği gibi anlayamadılar ama... O gün anlayamadıkları tango sayesinde Prof. Muhan Soysal'ı anlayabildiler ve "yaşam tangoları"nı bugün de onun adımlarını izleyerek sürdürüyorlar... •

"Milli eğitimde süratle yüksek bir seviyeye çıkacak olan bir milletin, hayat mücadelesinde maddi ve manevi bütün kudretlerinin artacağı muhakkaktır. Eğitimdir ki, bir milleti ya özgür, bağımsız, şanlı, yüksek bir topluluk halinde yaşatır; ya da esaret ve sefalete terk eder."

Mustafa Kemal Atatürk

ULUS BANKALAR YOKUŞU

Ankara
Bankalar Caddesi
(Atatürk Bulvarı
1930'lu yıllar)

Kızılay'dan Ulus'a giderken, Opera binasını geçtikten sonra sağlı sollu dizilmiş taş kaplamalı yapılar Ankara'yı ilk kez görenlerin dikkatini çeker. Biraz zaman ayırıp cephelerine bakıldığında, ortak bir üsluba sahip oldukları fark edilebilir.

Çatıların geniş saçakları, ana duvardan ve köşelerden taşan cumba benzeri kübik çıkmaları 19. yüzyıl Türk konut mimarlığından esintiler taşır. Sivri pencere ve kapı kemerleriyle, sanat tarihi biliminde taç kapı olarak adlandırılan ana giriş kapılarıyla; geometrik ve bitkisel motifleriyle Selçuklu ve Osmanlı devri Türk mimarlık sanatı geleneğini yansıtır.

Gençlik Parkı doğu girişine yaklaşırken karşı solda gördüğümüz ilk yapı Osmanlı Bankası Ankara şubesiydi. Osmanlı Bankası Ankara şubesinin ilk binası Ankara Kalesi »

1928 yılında hizmete açılan Osmanlı Bankası binası

civarındaydı. 1856'da İngiliz sermayesiyle kurulan Bank-ı Osmani, 1863'te Fransız sermayesinin de katılımıyla Bank-ı Osmani-î Şahane adını almıştı. Cumhuriyetin ilanından sonra satın alınan arsaya yukarıda fotoğrafını gördüğümüz şube binası inşa edildi. İstanbul doğumlu, İtalyan Mimar Gulie Mongeri'nin tasarladığı yapı 1928 yılında hizmete açıldı.

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucu iradesine dayanılarak milli bir mimarlık üslubunun oluşturulmaya çalışıldığı yıllardı.

Mongeri, İstanbul'da Osmanlı devri Türk mimarlık eserlerini tanıyan bir mimar olarak, çağın gerektirdiği yeni yapılarda; özellikle cephe mimarlığında geleneksel Türk mimarlık sanatından yararlanmaya çalıştı. Mongeri Osmanlı Bankası dışında aynı cadde üzerinde inşa edilen Tekel Baş Müdürlüğü, Ziraat ve İş bankalarının da mimarı.

YENİ İHTİYAÇLAR YENİ YAPI TÜRLERİNİ GELİŞTİRDİ.

Özellikle Sultan 2. Mahmut devrinde Yeniçeri ve diğer Kapıkulu Ocaklarının kapatılıp yerine "Asâkir-i Mansûre-i Muhammediyye"

Tekel Baş Müdürlüğü binası

Ziraat Bankası Genel Müdürlük binası

adıyla modern ordunun kurulmasıyla birlikte, önce modern kışlaların inşası için Avrupa'dan subaylar ve mimarlar getirildi. Avrupa ülkeleriyle diplomatik ilişkilerin gelişmesiyle birlikte fark edilen modern (yeni) okul binaları, geniş caddeler, meydanlar, ticari yapılar, fabrikalar inşa edilmesi için yabancı mimarlar çalıştırdı Tanzimat dönemi Osmanlı padişahları.

Osmanlı döneminde 1850'lerde başlayan Avrupa'dan mimar getirme tutumu 1927'den itibaren Cumhuriyetin ilk yıllarında da devam etti.

1927'den itibaren Ankara'da çalışan 14 yabancı mimardan biri de Avusturyalı Clemens Holzmeister'dı. Yeni ihtiyaçlar, yeni yapı türlerinin inşasını gerektiriyordu.

Clemens Holzmeister

Öte yandan yeni başkent Ankara'da devlet kurumlarının çok sayıda yeni binaya ihtiyacı vardı. Holzmeister; Milli Savunma Bakanlığı, Genel Kurmay Başkanlığı, Harp Okulu, Bayındırlık Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı gibi yapıların mimarı. Söz konusu dönemde, şehir planında belirtilen kurallar çerçevesinde yapılar üç ya da dört katlı olarak tasarlandı. Cephelerde yerli Ankara taşı kullanılması, simetrik plan, eşit ölçekli pencere dizileri ve simetrik cephe düzenlemesi; dönemin en belirgin özelliği oldu. Türk mimarlık sanatına da yabancı olmayan anıtsal girişler biçim değiştirse de diğer bir ortak özellik olarak düşünülebilir. Ancak, yeni yapıların inşasında 1930'lardan itibaren gerçek ya da yalancı kemer uygulamalarından vazgeçildi. Sadece yeni tür yapı ihtiyaçları değil; çimento ve diğer modern inşaat malzemelerinin yaygınlaşması da vazgeçişte etkili oldu kanaatimizce. Yeni inşaat malzemeleri yeni teknikleri doğurdu ve Avrupa'da olduğu gibi Türkiye'de de

Merkez Bankası binası

için de işlevine uygun bir bina gerekiyordu. 11 Haziran 1930'da Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu Türkiye Büyük Millet Meclisi'nce kabul edildi ve 30 Haziran'da Resmi Gazete'de yayımlandı. 15 ay sonra; 3 Ekim 1931'de faaliyetlerine başladı. 1933 yılında yeni binasına taşınıncaya kadar Ziraat Bankası'nın bir bölümünü kullandı.

işlevi kalmayan kemerleri devre dışı bıraktı.

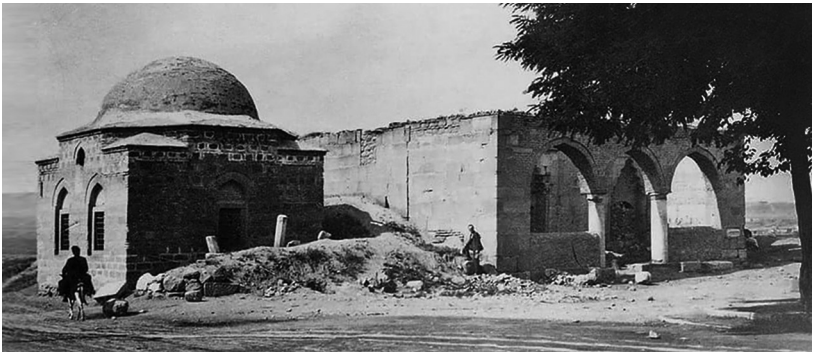
Holzmeister'in inşa ettiği yapılardan biri de yine Ulus'ta Bankalar Yokuşu'nda yer alan Merkez Bankası binasıdır. Mustafa Kemal Atatürk ve arkadaşları için simgesel önemi yüksek olan bir yapı. İktisadi bağımsızlığın simgesi. Osmanlı devrinde Fransız-İngiliz sermayeli Osmanlı Bankası bu görevi yürütüyordu. Merkez Bankası

Merkez Bankası binasının özelliklerini araştırırken yapıldığı arsayla ilgili ilginç bir bilgiye rastladım. Tarih "cilve" yapar mı veya rastlantı mı? Yoksa bilerek mi öyle yapılmış?

Bankanın yapıldığı arsada daha önce, halk arasında "reji" olarak adlandırılan Düyûn-u Umûmiye (Genel Borçlar) idaresinin Ankara

Düyûn-u Umûmiye İdaresi Ankara Şubesi binası

Selçuklu Sultanı Alaeddin Keykubat'ın Uç Beyi Kızılbey'e ait türbe / medrese

şubesinin binası varmış. Harap durumdaki bu binanın yerine Merkez Bankası inşa edilmiş.

Hemen yanı başında duran türbe ve medrese ise Selçuklu Sultanı Alaeddin Keykubat'ın Uç Beyi Kızılbey'e ait. Ne yazık ki türbe şimdi ayakta değil. Kaynaklarda net bilgiye ulaşamadım ancak 1880'lerde çekilen bir fotoğrafta görüldüğü kadarıyla epey harap durumda ve medresenin çatısı çökmüş halde. Başka yer yokmuş gibi, yeni bir ihtiyaca cevap verecek olan Düyûn-u Umûmiye binası, medreseye neredeyse bitişik inşa edilmiş. 1916'da çıkan büyük bir yangında reji binasının da (Düyûn-u Umûmiye binasına reji binası da denirdi.) yanarak çöktüğü tarihsel kayıtlarda yer almış durumda. Aynı yangında reji binasına bitişik Kızılbey Türbe ve Medresesi de büyük ihtimalle tamamen çöktü.

Keşke restore edilip ayağa kaldırılabilseydi. Tarihsel belgelere göre Kızılbey, yine Ankara'nın ikinci Uç Bey'i olan kardeşi Yeğenbey'le birlikte Selçuklu sultanı adına vergi toplardı. Medrese ve türbe korunamamış; kaybolmuş ama hiç değilse adları unutulmamış. Cumhuriyet'in erken döneminde; Ankara'nın iki önemli vergi dairesine Selçuklu uç beyi iki kardeşin adı verilmiş. •

vahapcandanbd@gmail.com

Düyûn-u Umûmiye *(Genel Borçlar)*

Düyûn-u Umûmiye, 1881-1923 yılları arasında Osmanlı İmparatorluğu'nun iç ve dış borçlarını denetleyen kurumdur. II. Abdülhamit döneminde kurulmuştur. Osmanlı İmparatorluğu 1854 yılında dış borçlanmalara başlamış ve 1874 yılına kadar15 ayrı dış borçlanma yapılmıştır. İlk olarak Kırım Savaşı maliyetlerini karşılamak için gerçekleştirilen borçlanma neredeyse alışkanlık haline geldi. Verimli kullanılamaması sonucu, alınan borçların faizleri bile ödenemez hale geldi. 1874'te devlet mali iflasın eşiğine geldi.1877-78 Osmanlı-Rus Savaşı sırasında, Osmanlı yönetimi yeni bir mali bunalıma sürüklendi ve Osmanlı Bankası ile Galata Bankerleri'nden almış olduğu iç borçlarını da ödeyemeyeceğini açıkladı.

Kara Komedi

Tekin Özertem

Başka dillerde benzer ya da eş anlamlı, "Güleriz ağlanacak halimize" gibi bir özdeyiş var mı bilmiyorum. Gülmek, insanın dünyaya gelişinin ilk birkaç ayında ortaya çıkan, bilim insanlarının üzerinde çalışmayı sürdürdükleri bir dışa vurum; bir bakıma bilinçsiz olarak bir usa vurup; olması gerekeni karşılaştırıp farklı, sıra dışı olanı algılama hali… Hoşa giden, ya da tuhaf bir olay ve durumla karşılaştıklarında, gülünç bir söz işittiklerinde; bir de gıdıklanıp uyarıldıklarında güler insanlar.

Aristophanes, (MÖ 446 - MÖ 386) Eski Komedinin en çok tanınan oyun yazarıdır. Eserleri günümüzde ulaşılabilir tek gerçek örnekleri olduğu için, Yunan dramasının bu türünü tanımlamakta kullanılır. Eserleri yüzyıllar boyunca Avrupalı yazarları etkilemiştir.

Bu nedenle "Güleriz ağlanacak halimize," özdeyişi ağlanacak hale gelmiş duruma düşmüş insanlara / toplumlara yönelik yaman bir öz eleştiri... Kara mizah da ağlanacak hale düşüp, olup bitene aldırmayıp, içselleştirerek karşı duramayan insanların / toplumların yüzlerine tutulan bir ayna…

Neden mi?

Çünkü bugün olduğu gibi çağlar boyunca sadece gülmekle yetinmiş genellikle insanlar ağlanacak hallerine. Bunun en belirgin kanıtı bir edebiyat türü olan, geçmişi MÖ 5. yüzyıla, uzanan Aristophanes'in kara komedileri. Döneminin en önemli, en şakaya alınamayacak durum ve sorunlarını gülünçleştirip, hicvederek / yererek birer kara komedi olarak sahneye taşımış Aristophanes... »

Kara komedinin en belirgin özelliği de umutsuzluk. "Güleriz ağlanacak halimize," özdeyişi de bizim kültürümüze / yaşam biçimimize has böylesine kökleşmiş, kemikleşmiş toplumsal bir umutsuzluğun dışa vurumu. Bu umutsuzluğun altında yatan, yerilen durum ve sorunların aşılmasının, üstesinden gelinebilmesinin güçlüğü…

Charlie Chaplin'in Asri Zamanlar adlı filminden bir sahne

İnsanın / insanlığın acısı, felaketi üzerine güldürü ile harmanlayarak, alaya alarak kurgular olup bitenler ile olabilecek olanları sergilerken eleştiren, yeren ve düşündürmeyi amaçlayan kara komedi. Biraz da kızım sana söylüyorum, gelinim sen anla misali... Kara komedinin ikizi kara mizah da genellikle güldürü ögesi eklenerek yazılan romanlarda ve öykülerde kurgulanır. Batı'da kara mizahın ilk örnekleri XVIII. yüzyılın başında İngiltere'de,[1] yüz yıl sonra da Fransa'da ortaya çıkmış. Bizde de Keloğlan masalları, Nasrettin Hoca ve Bektaşi fıkraları da genellikle birer kara mizah ürünü.

Bizde de Keloğlan masalları, Nasrettin Hoca ve Bektaşi fıkraları da genellikle birer kara mizah ürünü.

Sinema sanatı alanında kara komedi türünün öncüsü, kuşkusuz yirminci yüzyılın acımasız sorunlarını güldürerek eleştirerek yermiş; hem oyuncu, hem yönetmen, hem senarist, hem de besteci olan Charlie Chaplin. Sessiz sinema döneminden başlayan kısa metrajlı filmlerinden sonra uzun metrajlı yapıtlarından **Modern Times**/ *Asri Zamanlar* (1936), **The Great Dictator** / *Büyük Diktatör* (1940) adlı yapıtlarından sonra **Monsieur Verdoux** / *Mösyö Verdu* (1947) hâlâ güncelliklerini koruyan gerçek birer kara komedi.

Yirminci yüz yılın başlarında,1930'lu yıllarda ABD'de ortaya çıkan Büyük Ekonomik Buhran sırasında; makineleşmenin etkisi ile sarsılan ekonomik ve toplumsal koşulları, artan işsizlik sorununu dile getirir bu filminde Charlie Chaplin'in.[2]

İlk kez 1914 yılında yarattığı Küçük Serseri *(Şarlo)* tiplemesinin son olarak yer aldığı Modern Times, komünizm propagandası yaptığı gerekçesi ile film, ABD'de pek hoş karşılanmaz; Almanya ve İtalya'da da yasaklanır.

The Great Dictator filminden:

Askerler! (...) İnsanlıktan çıkmış, beyni ve kalbi makineleşmiş kişilere teslim olmayın. Sizde nefret yok, sevilmeyen kişiler nefret eder ancak. Askerler! Esirlik için değil, hürriyet için savaşın.

Emperyalist, ırkçı, faşist Nazizmi, Hitler benzetmesi ile yerdiği The Great Dictator filminde de *"Askerler! Zorbalara itaat etmeyin. Onlar sizi eziyor; düşüncelerinizi, hislerinizi ve hareketlerinizi planlıyor, sizi koyun yerine koyuyorlar. Sizi aç bırakıp, hayvan terbiye eder gibi şartlandırıp topun ağzına sürüyorlar. İnsanlıktan çıkmış, beyni ve kalbi makineleşmiş kişilere teslim olmayın. Sizde nefret yok, sevilmeyen kişiler nefret eder ancak.*

Askerler! Esirlik için değil, hürriyet için savaşın.

Şöyle der Luka İncili'nin 17. bölümünde 'Tanrının krallığı insanın içindedir.' Bir kişiye, bir gruba değil, herkese açıktır.

Siz insanlar, makineleri yaratacak güçtesiniz, mutluluğu yaratacak güçte. Bu güçle yaşamı hür ve güzel yapın, harika bir maceraya dönüştürün," diye seslenir seyircisine Charlie Chaplin.

Bir seri katilin hikâyesinden esinlenen Orson Welles'in[3] senaryosuna sadık kalmakla beraber tümünü yeniden yazıp başrolünü üstlendiği **Monsieur Verdoux** ise, Charlie Chaplin'in alışılagelen komedi filmlerinden hayli farklı, tam bir kara komedi örneği:

Sıradan bir aile babası ve bir bankada gişe memuruyken, Büyük Buhran sırasında işini kaybedince, zengin dulları ayartıp sonra öldürerek servetlerini ele geçirmeyi çok

Charlie Chaplin Monsieur Verdoux filminde

Stanley Kubrick'in Dr. Strangelove or: How I Learned to Stop Worrying and Love the Bomb adlı filminden bir sahne

doğal, sıradan bir şeymiş gibi kendisine iş edinen; yakalanıp, yargılanırken büyük bir soğukkanlılıkla, savaşlarda insanların öldürülmesi ile kendi işlediği cinayetler arasında hiç bir fark olmadığını söyleyerek kendisini savunup gönül rahatlığı ile giyotine gider Monsieur Verdoux …

Stanley Kubrick'in[3] 1964 yılında, bir atom savaşının neden olacağı kıyamet günü korkusunu, keskin ve acımasız bir gülünçlükle ele aldığı **"Dr. Strangelove or: How I Learned to Stop Worrying and Love the Bomb /** *Dr. Garipaşk veya: Nasıl Kaygılanmayı Bırakıp Bombayı Sevmeyi Öğrendim*" adlı filmi de oldukça güldürücü olmasına karşın; düşünen / düşünebilenler için bir o kadar da ürkütücü kara komedi.

Sadece savaş karşıtlığı ile yetinilen bir tür değil kara komedi. Özünde insan ve toplumla ilgili tüm umutsuzlukları barındırsa da amaç elbette umutsuzluğu pekiştirmek değil. Tam aksi, amaç acı gerçeği umudu yeşertmek için güldürerek kurgulamak…

Kurtuluş umut edebilmektedir.

Umudu yitiren insan ve toplumlar ancak çaresizlik içinde yaşamaya mahkûm olurlar.

Umut fakirin ekmeği, dense de fakirlik, fukaralık sadece maddi yoksunluk değil; adalete, özgürlüğe, eşitliğe sahip olunamayan bir yoksunluktur.

Savaşların, sömürünün, yolsuzluğun, özgürleşememenin sürüp gittiği, güleriz ağlanacak halimize deyip pıstıkça kara komedi de hep var olacak, güldürürken içimizi burkup acıtacak kara komedi... •

tekinozertembd@gmail.com

[1] Jonathan Swift (1667-1745) / **[2]** Charlie Chaplin (1889-1977) / **[3]** Orson Welles (1915-1985) **[4]** Stanley Kubrick (1928-1999)

"Mizah duygunuzu koruyun. Özellikle zor durumlarda sınır tanımayan bir güçtür."

Dan Millman

Necef Uğurlu

Tarih, Gerçekler mi Duygular mı PR mı Demek?

Dünyanın en uzun süre taht-ta kalan monarkı unvanlı İngiltere Kraliçesi II. Elizabeth'in 96. yaşı ve 70. yıl jübilesi etkinlikleri dünyayı niye bu kadar meşgul etti, derin bir bilgim yok. Sabah akşam bu etkinliklerle yatıp kalkanlar oldu.

Gazeteler, medya da körükledi elbette; onlar da az değil mevzu lazım. »

Kraliyetlerle ilgili haberler masalların devamı gibi mi geliyor insanlara bilemiyorum, lakin Kraliyet ailesini izlemek magazin ve sosyal medyada başlıbaşına bir alem.

Prens geldi, prenses hapşırdı, küçük prens at yarışlarında oturduğu yerde zıpladı derken, basında ve televizyonda merasim kıyafetleri, şapkalar, taçlar ve aile görüntülerinden geçilmiyor. Kraliyet ailesinin bu durumdan bir şikayeti yok belli ki.

Kraliçe, Prens ile birlikte doğum günü partisinde

Hatta görevleri arasında addediyorlar sanki. Görünen o ki onlar da izlenmek, seyredilmekten sanki pek hoşlanıyor gibiler.

Bu durumda Kraliçenin 2 doğum günü olmasına şaşmamalı. İyi ki her mevsim değil!.. Motto ne kadar çok, doğum günü o kadar çok kutlama olmalı! Dikkatleri çekmek bu kadar önemli İngilizler için. Ülkemizin sosyologları elbet bir gün yazacaktır.

Yalnız ailesiyle değil, Kraliçe midillileri, atları, köpekleriyle de resim çektirmeyi seviyor.

Bu yıl 70. yılıydı bu bitmeyen kutlama zincirinin. Artık kutlamayı da kutlayabilirler derken bazı etkinlikler sağlık nedeniyle iptal edilmişti.

Bu yıl Trooping Color denilen geçit töreni kutlaması oldu mu bilmiyorum. Renkli gösteri, sallanan bayraklar sebebiyle.

Onu kutla, bunu kutla derken takip zorlaştı!

Kraliçe, amcasının tahtı terk etmesi ve yerine babasının tahta geçmesiyle tahtın varisi oluyor.

Okula gitmeden eğitilen hatta okul ayağına getirilen bir çocuk.

Babası amcasının yerine tahta geçince Kensington Sarayı'ndan Buckingham Sarayı'na taşınıyorlar. Özel bir eğitim gören Elizabeth, Eton College'nin Başkan Rektörü Henry Marten'dan anayasa tarihine ilişkin dersler alıyor.

Dadısı zaten Fransız. Fransızca o şekilde öğreniliyor. Sarayda özel okulun öğrencisi.

Bu okul özel olarak onun kendi yaşıtları ile temasta olması için oluşturulmuş aslında tek sınıflık bir okul, nasıl oluyorsa oluyor.

İngiliz asillerinin çoğu evde eğitim görmüşler, Kraliçe'ye İngiliz

yasa ve tarihi öğretilmiş. Ayrıca ata binmeyi öğreniyor, din eğitimini ise Canterbury Başpiskoposu bizzat veriyor.

Müzik, sanat dersleri de ihmal edilmiyor.

Kraliçe 9 Kasım 1947'de, uzaktan kuzeni olan, eski Yunanistan ve Danimarka prensi, Kraliyet Deniz Kuvvetleri teğmenlerinden Philip Mountbatten ile nişanlanıyor.

Prenses Elizabeth ve Prens Philip evlilik törenlerinde

Prenses Elizabeth ile Prens Philip, 20 Kasım 1947'de Westminster Abbey'de evleniyorlar. Kral VI. George düğünden önce Prens Philip'e Edinburgh Dükü, Merioneth Kontu ve Greenwich Baronu unvanlarını veriyor.

Unvansız içgüveysi değil eşi.

II. Elizabeth çalkantılı hayatında özellikle çocuklarıyla ilgili sorunlarla karşılaşıyor Kraliçe'nin otoritesini Prens Charles'ın, Prenses Anne'in ve Prens Andrew'ün özel hayat ve ailelerindeki söylenti ve her üçünün boşanma süreçleri ciddi etkiledi derlerse de inanalım mı? Bence çocukların keyfi yerinde istediklerini yapmışlar, anneleri de idare etmiş.

Bir başka felaket ise; büyük yangın... Bu yangın Windsor Sarayı'nın bir bölümünü yok ediyor ama saray mı yok başka? Hani yangında ailece bahçeye çadır kurdular, komşular yemek getirdi gibi bir durum söz konusu değil; hoop başka saraya taşınmaca.

Kraliçe babasının ölüm haberini

Windsor Sarayı yangını. (20 Kasım 1992)

eşiyle birlikte çıktığı seyahatlerinden birinde Kenya'da alıyor.

Hazırlıkları 14 ay süren gösterişli taç giyme töreni ise tahta çıktıktan 1 yıl sonra 1953 yılında yapılıyor.

Bu törenin TV'den yayınlanmasıyla bir ilk yaşanıyor.

Seviyor Kraliçe izlenmeyi.

Westminister Abbey'deki tören 2 Haziran 1953'te gerçekleşiyor. Bütün bunlar olurken Kraliçe henüz 25 yaşında.

İlginç yaşamında II. Dünya Savaşı'nda orduya hizmet vermesinden tutun, 30 yıldır 9 dolarlık aynı ojeyi kullanmasına kadar şaşırtıcı pek çok şey var. Çok ilginç bir kadın. Asıl doğum günü Nisan ayında ama bir de yazın resmi kutlama var. Bu da 260 yıllık bir gelenekmiş. Bu resmi doğum günü kutlamaları havanın daha sıcak olduğu günlerde yapılıyor. Törende yer alan 1400 asker, 200 at, 400 müzisyen soğuktan kıkırdamasın diye! Bayraklar rengârenk sallanırken kraliyet ailesi at üstünde veya at arabalarında resmigeçide katılıyorlar.

II. Dünya Savaşı'nda Kraliçe orduya kamyon şöförü ve mekanik, tamirci olarak katılıyor. Savaş sona erdiğinde kız kardeşiyle gizlice sokaktaki kutlamalara katılıyor.

Kraliçe ne ehliyet, ne pasaport kullanıyor. Uluslararası gezilerde de pasaport kullanmaması dünya ülkelerinde kabul görmüş!

Resmi etkinliklere şoförü ve limuzini ile katılıyor ancak özel yaşamında Range Rover'ını kullanıyor. Arabalarının plakası yok, kendisi de ne ehliyet, ne pasaport kullanıyor. Uluslararası gezilerde de pasaport kullanmaması dünya ülkelerinde kabul görmüş! Ne demokrasi ama değil mi, herkesin kraliçesi demek!

Kraliçe Elizabeth, Daniel Craig ile birlikte James Bond filminde

Sanata ilgisi çok. 2012'de Daniel Craig ile James Bond filminde rol alıyor, ufak rol Bond kızı oynayacak hali yok elbette. Stadyuma he-

likopterden atlayarak "skydive" *(gökyüzü dalışı)* yapıyor güya. Elbette atlayan dublör, sadece iki laf ediyor!

Resmi davetler dışında patates makarna yemiyor. Soğan biraz ama sarımsak hiç yemiyor. Gelini Camilla bu sarımsak yememenin bütün kraliyet hanedanı için geçerli olduğunu söylüyor. Pastırma , çemen ile ilgili bir şey bulamadım.

30 kadar 'Corgis' cinsi köpeği var. Kendisi bir de 'Dorgi' cinsi türetmiş. Dachshound ve corgi karışımı bir Dorgi.

Kraliçe elinde daima taşıdığı çantasıyla hizmetlilere mesaj verirmiş. Çantasında kraliyet mührü taşıdığı söylenir ama onun dışında nane şekeri, okuma gözlüğü, ruju olurmuş.

Çanta sol elden sağa geçerse, konuşmadan sıkıldım, yere koyarsa sıkıntılı durumdayım, masaya koyu-

Kraliçe Elizabeth yerdeki çantasıyla

Kraliçe Corgis cinsi köpeğiyle

yorsa 5 dakikaya kadar beni buradan alın demekmiş.

Koleksiyonundaki 200 çantanın dili olsa da konuşabilseler keşke.

Kraliçe yatmadan önce bir kadeh şampanya içiyor, öğle yemeğinden önce cin ve dubonnet limonla, yemek esnasında 1 bardak şarap, akşam da dry martini içermiş.

Bütün bunları içtikten sonra çantasıyla mesaj verebiliyorsa kraliçeyi tek geçerim.

Kraliyet kurumu diyelim, servetleri, ekonomik ve politik ağırlıklarıyla hep gözlerin önünde. İniş çıkışlarıyla bugüne gelmişler ve taçlarını kaptırmamışlar.

Geçmişleri ilginç hikayelerle dolu; biraz da onlara bakalım. Hani yeni moda ya; tarihi romanlar yazılırken tarihçi olmayan yazarların dünyada da popüler bir limanı var sığındıkları... Tarih "facts" yani ger-

çekler; romanlar ise "feelings" duygulardır diye bir şey çıktı başımıza.

Delikanlı gibi ben bunları uydurdum demek varken bunlar tarihçilerin onay vermesi için romancılar tarafından uydurulmuş mazeretler...

Neyse mevzu bu değil. Gelelim İngiliz Hanedanı'nın tuhaflıklarına!

IV. Henry'ye kadar (1399-1413) bütün krallar tam 300 yıl Fransızca konuşmuşlar. İlk İngilizce konuşan İngiliz Kralı. IV Henry olmuş.

İngiliz Hanedanı'nda IV. Henry'ye kadar (1399-1413) bütün krallar tam 300 yıl Fransızca konuşmuşlar.

VIII. Henry'nin son eşi Katherine Parr'ın vaftiz annesi ise kralın birinci eşi Catherine of Aragon imiş. Zaten onun adı verilmiş vaftiz annesi olduğu kıza. Henry sonra o kızla evlenmiş! Vallahi böylesi bizimkilerin harem inde bile yok.

Hani yok yoktur o haremlerde ama neyse...

Efendim, yapılan istatistiklere göre hanedan mensupları idareleri altındaki kullarından (subjects) 30 yıl daha fazla yaşıyorlarmış. Hayret edilecek bir durum değil.

Elizabeth'in kendisine tehdit olarak gördüğü İskoç Kraliçesi Mary'nin eteğinin altından ayrılmayan bir köpeği varmış. Rivayet o ki Kraliçe'nin boynu vurulduğunda köpek yine eteğinin altındaymış. İnfazdan sonra asla yemek yememiş ve kısa bir süre sonra ölmüş. Cinsi Terrier.

Özürlü kuzenlerini 1960'larda ölü ilan edip akıl hastanesine kapatanından (Queen Elizabeth II, the Lyons-Boyles sisters), kaçarken mücevherlerini düşürdüğü için oğlu tahta annesinin mücevherleriyle çıkanına; kemikleri yıllar sonra parkta bulunanından, reformlarını tasvip etmeyen en yakın dostunu öldürtenine (Moore,VIII. Henry) ve kendine yol açmak için tahtın varisi iki masum çocuğu boğduranına kadar acımasız krallar saymakla bitmez.

Sırf bu yüzden bile, insanlığın acılarına son veren en güzel iksirin adıdır Türkiye Cumhuriyeti. Bir kere daha minnetle anıyorum Atatürk ve silah arkadaşlarını. Onlar; "muvaffak" oldular; yani başardılar!

Atamızın ünlü sözleri "Mesudum çünkü muvaffak oldum." kalbimizin pusulasıdır.

Saygıyla efendim.

Tarih duygu ve gerçekleri anlatırsa güç verir. Romanlar hayallerin peşinde ise edebiyatına doyum olmaz; başka şeylerin peşindeyse işimiz olmaz.

Tarih, gerçekler mi, duygular mı, yoksa artık PR mı demek? Takdirlerinize bırakıyorum. •

necefugurlu@gmail.com

Nermin

Bu sayfalarda sizlerle zaman zaman bilinen, bazen de bilinmeyen ancak Atatürk ile yolu kesişmiş genç, yaşlı, çocuk erkek ve kadın kahramanların hikayelerini paylaştık. İşte bir pazar sohbeti tadındaki bu hikayelerimize bir yenisini ekliyoruz.

İzmirli Mustafa genç bir işadamıdır. İşi gereği İstanbul-Paris arası mekik dokumakta, Avrupa ülkeleriyle iş yapmaktadır. Macaristan'da bir güzele aşık olur. Gönlünü ilk bakışta çalan bu güzel kadın Elfriede isminde bir Macar baronesidir. İlk görüşte aşk Mustafa'nın evlilik teklifiyle resmileşir, 18 Eylül 1921'de ise dünya güzeli kızlarının doğumuyla taçlanır. Bebeğe Nermin ismini verirler. Mustafa bu olayı ailesi ile paylaşmamıştır. O yılların Türkiye'si oldukça karışıktır ancak Kurtuluş Savaşı sonrası Lozan ve Cumhuriyet'in ilanıyla beraber »

Türkiye'nin her köşesi bir şantiye haline gelmiştir. Hemen her konuda bir atılım, bir rönesans yaşanmaktadır. Ülke mucizevi bir kalkınmayla dünya devlerinin arasına girmiş ve dünyada kendi kendine yeten 7 ülkeden biri olmuştur. Küçük Nermin olup bitenleri ve Atatürk Türkiye'sini uzaktan da olsa ilgiyle izlemektedir.

Yine işleri için Türkiye'ye gidip gelen Mustafa'dan bir gün kötü haber gelir. Küçük Nermin'in babası Mustafa İzmir'de vefat etmiştir. Bu durum aileyi oldukça zor durumda bırakmıştır. Budapeşte'de geçim sıkıntısına düşen ailenin düzeni bozulmuştur. 14 yaşındaki Nermin'in Macaristan'da paralı olan öğrenimini sürdürmeye, okula gitmeye devam etmesi imkânsızdır. Ya artık okuldan vazgeçecek ve küçük yaşta çalışmaya başlayacak ya da; ya da ne?

Atatürk Türkiye'sini yakından takip eden küçük Nermin düşünür ve baba yurdu, Türkiye'ye gitmeye karar verir.

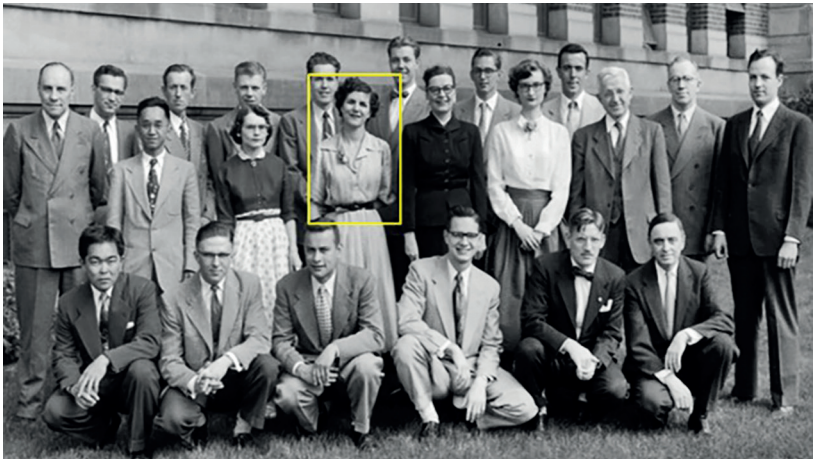
Küçük Nermin, ne yapacaktır?

Atatürk Türkiye'sini yakından takip eden küçük Nermin düşünür ve baba yurdu, Türkiye'ye gitmeye karar verir. Türkiye'de eğitim parasızdır. Kimselere söylemeden gidip Türk Büyükelçiliğine başvuruda bulunur. Büyükelçilik küçük Nermin'e derhal bir pasaport hazırlar, ayrıca da küçük kızın eline onun durumunu açıklayan Türkçe bir mektup verirler. Küçük kız başı sıkışıp derdini anlatamadığında bu mektubu gösterecektir. Olayı öğrenen annesi de kızına destek olur ve üçüncü mevki bir tren kompartımanının tahta sıraları üzerinde, günlerce sürecek bir yolculuk başlar. Tren, Türkiye topraklarına girer. Gümrük memurları, elinde Türk pasaportu olan ama Türkçe bilmeyen bu çocuğun durumunu çok ilginç bulur, giriş izni hemen verilir.

Küçük Nermin başının çaresine bakarak parasız İzmir Kız Lisesi'ne kaydını yaptırır. Bir yandan Almanca dersleri verirken öte yandan Türkçe öğrenir. Mustafa Kemal'in parasız kıldığı eğitim olanaklarından sonuna kadar yararlanır. İstanbul Hukuk Fakültesi'ni kazanıp başarıyla mezun olur ve gazetecilik yapmaya başlar. Yine boş durmaz. Türkçenin arkasından İngilizce ve Fransızca da öğrenmiştir.

Siyasal Bilgiler Fakültesi'ne asistan olarak girmeyi başarır. Çağdaş siyaset biliminin Türkiye'ye girmesine öncülük edenler arasında yer alır. Kamuoyu kelimesini Türkçe'ye kazandıran odur. Halkla İlişkiler sözcüğünü literatürde ilk kez kullanan kişi yine ondan başkası değildir.

Gün olur, Türkçesinin bozuk

Prof. Nermin Abadan Unat, akademisyen arkadaşlarıyla

olduğunu öne sürerek öğretim üyeliğinden atılmasını isteyenler çıkar. Önünü kesmeye çalışanlar, kıskananlar olur. O ise tükenmez bir enerji ve heyecanla, gençlere bir şeyler verme isteğini hiçbir zaman yitirmez. Uluslararası toplantılarda Türkiye'yi, Türk kadınını, Mustafa Kemal'i savunur.

Hem öksüz hem yetim kalmış ama onun gibi hiç yılmadan mücadele ederek okumuş meslek sahibi olmuş Prof. Dr. Yavuz Abadan'la evlenir. Çocukları olur, ismini ne koyarlar?

Mustafa Kemal!

Bu muhteşem insanın öğrencilerinden rahmetle, özlemle, saygıyla andığımız, Laik Cumhuriyet ilkelerini ve Atatürk'ü, aynı hocası Nermin Abadan-Unat gibi anlatmayı bir görev edinen ve bu yüzden de alçakca katledilen Prof. Dr. Ahmet Taner Kışlalı 1990 yılında şunları söylüyor:

"Prof. Nermin Abadan-Unat, Siyasal Bilgiler Fakültesi'ndeki son dersini bundan dört yıl önce verirken aralarında benim de bulunduğum bir grup eski öğrencisi de sınıftaydı. Kimisi profesör, kimisi doçent, kimisi çiçeği burnunda araştırma görevlisi. Deniz Baykal da sonradan yetişmişti.

Son dersin sonunda, nefes bile almaya korkarak dinlediğimiz yukarıdaki yaşam öyküsünü anlattı bize… Ve sözlerini şöyle noktaladı:

'Ben yurdumu kendi irademle seçtim. Mustafa Kemal olmasaydı, belki ben de olmazdım. Niçin Kemalist olduğumu, öyle sanıyorum ki artık anlamışsınızdır..' "

2015 yılında kendisiyle Hürriyet gazetesi adına röportaj yapan gazeteci Yenal Bilgici de şöyle söylemiş; *" 'Hocaların hocası' diyorlar ona. Memleket siyasetinde, sosyal bilimlerinde kimi biliyorsanız ya*

Prof. Dr. Yavuz Abadan- Prof Nermin Abadan-Unat

onun öğrencisidir ya da onun öğrencisinin öğrencisi. Hukukçu, siyaset bilimci, iletişim bilimci, sosyolog.

Nermin Abadan-Unat, Cumhuriyet'i kuran neslin en önemli temsilcilerinden biri. Unvanları saymakla bitmiyor. Türkiye'nin ilk kadın siyaset bilimcisi, ilk kadın senatörlerinden, ilk kadın gazetecilerinden, Mülkiye'nin ilk kadın asistanı, ilk kadın doçenti, ilk kadın kürsü kurucusu, Basın Yayın Yüksek Okulu'nun ilk kadın müdürü... Göç ve kadın hakları konusunda tartışmasız bir uluslararası otorite. Kendini sıfırdan inşa eden bir kadın... Babasını kaybetmesinin ardından daha 13 yaşındayken, sıfır Türkçeyle, Budapeşte'den bir başına kalkıp geldiği İzmir'de hayatını ilmek ilmek ören bir kahraman.

Yazımızı yine bu olağanüstü insanın gazeteci Yenal Bilgici ile yaptığı söyleyişiden aldığımız satırlarla noktalayalım.

"Bana hep 'Ankara'yı bırakıp İstanbul'a nasıl geldin?' diye soruyorlar. 'Yahu;' derim, 'bir insan hakkı bu.' Denizi seyretme hakkı. İstanbul'da beş paran olmasa bile, tıpış tıpış inersin sahile, otursun bir taşın üstüne, geleni gideni, denizi seyredersin, yirmi beş kuruşun varsa çay içersin, fazlası varsa daha şık bir yere gidersin. Ama hepsi aynı yere çıkar sonuçta. Boğaz'a inmekten çok hoşlanıyorum. Dünyanın neresinde okyanus ötesi gemilerle minicik botlar aynı yerden geçer? Umut veriyor bana burası. Düşeceğiz kalkacağız ama ilerleyeceğiz.

Günde en az dört gazete okurum. Diğerlerini de internetten okuyorum. Oğlum her hafta Economist ve New Yorker dergilerini yollar. Der Spiegel'i arada bir alırım. Ama esas aşkım kitaptır tabii. En çok Yunus Emre okuyorum bu aralar.

Magazin dergilerinden de hoşlanırım. Maliye Bakanı olsam, her maliye müfettişini Haftasonu, Alem gibi

> *"Boğaz'a inmekten çok hoşlanıyorum. Dünyanın neresinde okyanus ötesi gemilerle minicik botlar aynı yerden geçer? Umut veriyor bana burası..."*

dergilere abone yapardım. Kimin ne kadar vergi vermesi gerektiğini hemen anlarlar.

Dedikodu sütunlarını da çok önemserim. Toplum hayatında kim kiminle iyi, kim kiminle kötü bilmek önemlidir. Aşk mevzularını değilse de bu tür dedikoduyu önemsiyorum.

HAYATIMIN ÖDÜLÜ

"Genç yaşında İstanbul'dan Danimarka'ya giden bir akademisyen var. İsmi Gretty Mirdal. Sosyal psikoloji profesörü… Tanışmazdık. Benim 1977 tarihli bir makalemi

yayımlandığı sıralarda okumuş, üzerinde düşünmüş. Göçmen kadınlar hakkındaki bir çalışmamı aktarmıştım o makalede: Göçmen kadın ekonomik anlamda çok kolay uyum gösteriyor, çalışıyor, banka hesabı var, tüketim yapıyor, tasarruf yapıyor. Ama özgürleşmek için hem siyasi bakımdan hem sosyal bakımdan aynı ölçüde ilgili olması lazım. Çıkan sonuç, sadece ekonomik bakımdan entegre olduğuydu. Anayurda geri geldiğinde, çalışma imkânı da bulamazsa yine eski haline dönüyordu.

Mirdal'la 1980'deki BM'nin Dünya Kadın Kongresi'nde tanıştık. Asistanları o tarihten sonra benim makalemden hareketle Danimarka'daki tam dört göçmen kuşağını inceledi. 1980'de birinci kuşak, 1990'da ikinci, 2000'de üçüncü... Söylediklerimle örtüşüyordu. 2012'deki dördüncü kuşağın kadınlarının bir bölümü bile bu şekilde davranıyordu.

Mirdal şimdi Paris'te İleri Araştırmalar Enstitüsü'nün direktörü. Burası yeni ve önemli işler yapan bir kurum. Geçen yıl burada benim o söz konusu makalemden hareket eden bir konferans düzenlediler. Avrupa'da ne kadar sosyal bilimci varsa makaleyi yorumladı. Hayatımın en önemli olayı bu. Yarı yarıya haklı, yarı yarıya haksız çıktım. Şimdi oradaki tüm sunumlar toplandı. Bilgi Üniversitesi Yayınları hem Türkçe hem İngilizce basacak. Bu bana hayattaki en büyük ödüldür."

İşte küçük Nermin'in gerçekleşen büyük hayalleri.

Eserleri, yaptıkları ve yetiştirdiği öğrencileri. Atatürk'e layık bir Atatürk kızı olarak bayrağı alıp, gururla daha da yukarıya taşıyıp sonraki kuşaklara teslim edişinin hikayesi.

Pekiyi, ya biz?

Layık olabildik mi Atatürk'e?

Onun yolundan gidip bayrağı bize teslim edenlere layık olabildik mi?

Olabilecek miyiz?

kayaboztepebd@gmail.com

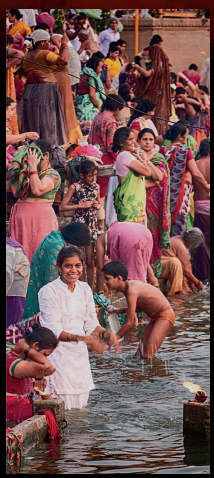
Salgın ve Savaşın Gölgesinde 2022 Dünyası

2022 DÜNYASI

Dünya, her yeni yıla olduğu gibi 2022 yılına da daha huzurlu bir yıl olacağı umutlarıyla girmişti.

Oysa 2021 yılında sonlanacağı umulan Covid-19 salgını bitmediği gibi 2022'de yeni varyantlarla devam ediyor.

Dünyamızda önceden devralınan iklim krizi ve enerji şoku sorunlarına eklenerek devam eden salgınının global ekonomide neden olduğu zararların nasıl düzeltileceği tartışılıyordu.

Bunlara, 24 Şubat 2022'de ne zaman, nasıl biteceği belirsiz Rusya'nın Ukrayna'ya saldırısı ile başlayan bir savaş eklendi. Böylece dünyamız 2022 yılında, çeşitli güç sorunların iç içe geçtiği ve küresel fay hatlarının kırıldığı, hızla önlemler alınması gereken bir felaket yumağı ile karşı karşıya kaldı.

Dünyamız 2022 yılında, çeşitli güç sorunların iç içe geçtiği ve küresel fay hatlarının kırıldığı, hızla önlemler alınması gereken bir felaket yumağı ile karşı karşıya kaldı.

COVİD -19

Aralık 2019'da Çin'de başlayan ve bütün dünyaya yayılan Korona Virüs salgını Mart 2020'de Türkiye'de de görüldü.

Dergimizde salgınla ilgili yazılarımda konuyu çeşitli yönleriyle incelemeye ve Dünya Sağlık Örgütü'nün olayı **"pandemi"** olarak açıklamasından sonra yayılmanın ve can kayıplarının hızla artması karşısında yüzyıldır görülmemiş böyle bir salgının II. Dünya Savaşı'ndaki can kayıpları kadar olabileceğini belirtmiştim. (Bkz. Bütün Dünya 1 Nisan 2020 ve devamı sayılar)

Konunun tıp (sağlık bilimleri) açısından birçok »

uzmanlık alanını ilgilendirmesi yanında **zooloji**, iklim değişikliğiyle **meteoroloji**, neden olduğu ekonomik zararlar ile alınan önlemler açısından e**konomi politik** ve siyasal, devletlerin önlemler ve aşı konusunda işbirliği yapması ve/ veya yapamayışı açısından **uluslararası ilişkiler**, yarattığı gerginliklerle **politik psikiyatri** ve **sosyo-psikolojik** sorunlar nedeniyle birçok bilim dalını ilgilendiren bir konu olmuştur. Bu çeşitli konulardaki etkiler de iç içe geçmiş ve daha karmaşık duruma gelmiştir.

Covid-19 mutasyon ve varyantının ilk görüldüğü ülke adları ile anılmasından o ülkeler hoşlanmadıkları için DSÖ yeni adlar belirledi.

MUTASYON ve VARYANTLAR

Covid-19 pandemisi alınan hijyen önlemleri ve aşı uygulamasının başlamasıyla bitecek sanılırken virüs mutasyonla kılık değiştirip uluslararası seyahat eden yolcuların üzerine gizlenip sorgusuz, pasaportsuz sınırları aşarak küresel yayılma ile bir kasırgaya dönüştü.

Virüslerin çoğalma esnasında kendi genetik bilgilerini kopyalarken yaşanan rastgele değişime mutasyon deniliyor. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) (WHO) "bir veya birkaç yeni mutasyona sahip her virüsü" ilk görüldüğü ülkelere göre "varyant" olarak adlandırdı. Buna göre İngiltere varyantı, Güney Afrika varyantı, Brezilya varyantından söz edilirken ABD'de California varyantı ve Hindistan'da Hint varyantı görüldü.

HİNT VARYANTI

Hindistan, ilk kez Ekim /2020'de keşfedilen corona virüsün "çift mutasyonlu" olduğunu ve ülkedeki ölümcül ikinci dalgayla "bağlantılı" olabileceğini açıkladı.

Covid-19 mutasyon ve varyantının ilk görüldüğü ülke adları ile anılmasından o ülkeler hoşlanmadıkları için DSÖ yeni adlar belirledi. Çifte mutasyona uğrayan Hint varyantına B.1.617 adı verildi. Hükümetin üst düzey bilimsel danışmanı, üçüncü dalganın kaçınılmaz olacağını açıklayarak uyarılarda bulundu.

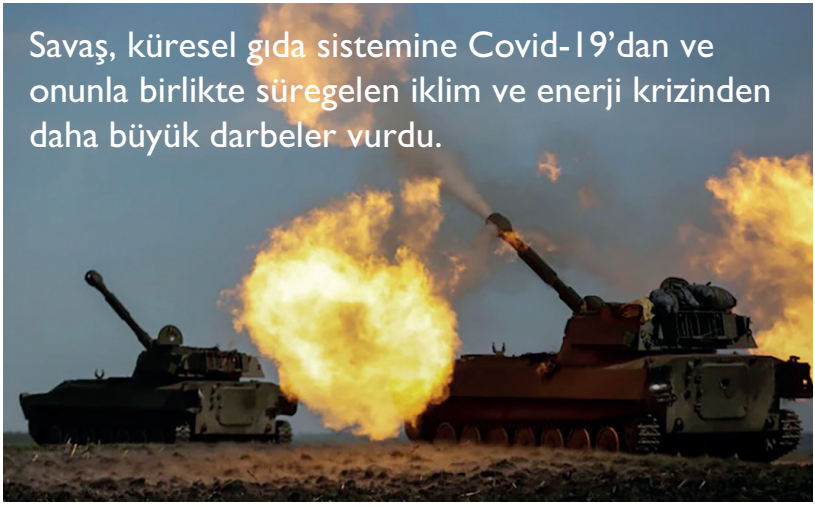
Hindistan'da sağlık sistemi çökme noktasına geldi ve hastanelerde yatak ve oksijen bulunamadı. Daha önce belirttiğimiz gibi ABD ve Avrupa gibi gelişmiş ülkelerde bile sağlık sistemi çökerken Hindistan gibi 1,4 milyar nüfuslu azgelişmiş bir ülkede yayılma ve can kayıpları çok büyük boyutlara ulaştı.

BA-275 SALGINI

Hindistan'dan gelen yeni açıklamalar "Corona Virüs hızla geri

mi geliyor?" kuşkusuna neden oldu. DSÖ, Omicron'un mutantlı bir alt varyantı olarak buna BA.275 adını verdi. Bunun hızla yayılabileceği ve önceki enfeksiyonlardan sağlanan bağışıklığı da aşabileceği açıklandı. Yeniden maskeli döneme dönüş ve aşı başvuruları başladı.

*(Tablo:1'de COVİD-19'la dünyamızın perişanlığı ile en son durumu özetlenmiştir.)

VE SAVAŞ

24 Şubat 2022'de Rusya'nın Ukrayna'ya saldırısı ile başlayan savaş, çok önemli ve yeni sorunlara neden olarak dünya gündemine oturmuştur. Dünyanın açlık kasırgası ile karşılaştığı tartışılıyor.

Savaş, küresel gıda sistemine Covid-19'dan ve onunla birlikte süregelen iklim ve enerji krizinden daha büyük darbeler vurdu. Ukrayna'nın tahıl ve ayçiçeği yağı ihracatı büyük ölçüde durdu. Ukrayna ve Rusya bu ürünlerde dünya toplam dünya ticaretinin yüzde 12'sini sağlıyordu. Buğday fiyatları savaşın ardından yüzde 53 arttı.

Birleşmiş Milletler (BM) Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) Ukrayna krizi nedeniyle dünya genelinde açlık çekenlerin sayısının 220 milyona yükseleceğini belirtti.

BM Çocuklara Yardım Fonu UNICEF'in sözcüsü, Somali ve Afrika Boynuzu'ndaki yetersiz beslenmenin acil durumlarıyla ilgili devam eden derin endişeyi gösterirken, açlıktan zayıflamış çocuklarını yol kenarına gömmek zorunda kalan ebeveynlerle görüştüğünü bildirdi.

Yağışlı mevsimlerin azalmasının ve Ukrayna savaşının küresel tedarik zincirleri üzerindeki etkisinin bu durumun doğrudan bir sonucu olduğu anlaşılıyor. Çünkü Somali tek başına buğdayının yüzde 92'sini

Ukrayna ve Rusya buğday ve ayçiçeği yağı üretiminde toplam dünya ticaretinin yüzde 12'sini sağlıyordu. Buğday fiyatları savaşın ardından yüzde 53 arttı.

Rusya ve Ukrayna'dan ithal ediyordu, ancak şimdi tedarik hatları tıkanmış durumda.

FAO temsilcisi, bu hayat kurtarıcı ve geçim kaynağını koruma çalışmalarıyla gereken desteğin "henüz tam olarak gerçekleşmediğini ve yüz binlerce Somalilinin açlık ve ölüm riski altında olduğunu" belirtti.

Entegre Gıda Güvenliği Faz Sınıflandırması (IPC) platformundan yapılan en son analiz, 7,1 milyon insanın yaşadığı ülke nüfusunun yüzde 45'inin IPC Faz 3 "kriz" veya daha kötü gıda güvenliği içinde olduğunu göstermektedir. En çok etkilenen bölgelerdeki ailelerin yeterince yiyeceği yok ve açlıktan kurtulmak için krizle başa çıkma stratejileri kullanıyorlar.

Bu 7,1 milyonun yaklaşık 2,1 milyon insanı, çok yüksek akut yetersiz beslenme ve çocuklar ve yetişkinler arasında artan ölüm seviyeleri ile ifade edilen IPC 4 veya "acil durum" seviyesindedir.

Yaklaşık 213.000 kişi IPC 5'te -"felaket" seviyesinde - Nisan ayı ortasındaki son IPC raporundan bu yana aşırı gıda eksikliği, açlık ölümü ve yoksullukla karşı karşıya kalan insan sayısında yüzde160'lık bir artış olduğunu gösteriyor.

ÇELİŞKİLER DÜNYASI

Savaş altıncı ayında devam ederken çok yönlü çelişkili açıklamalar geliyor:

• Rusya, Ukrayna'nın, Ukrayna Rus ordusunun can kayıplarında abartılı farklı sayılarla psikolojik bir savaşla karmaşa yaratıyor.

• Batı medyasında, genellikle ABD'nin (Pentagon'un) düzenli olarak propagandası yapılırken eleştiriler de geliyor. ABD'nin savaşın "bitmesini istemediği" ve böylece "tek bir askerinin hayatını tehlikeye atmadan" stratejik atılımlar yapmayı hedeflediği yazılıyor.

• ABD, Rusya'yı zayıflatmak

için Ukrayna'ya daha gelişmiş silahlar verirken Rus generallerinin bulunduğu yerleri belirleyerek öldürülmeleri ve Rus filosunun amiral gemisinin batırılması için yardım etmekten çekinmedi. Hedeflenen, Rusya'nın zayıflaması ile komşusu Çin'i yalnız bırakmak.

• Çin Devlet Başkanı Xi Jinping, 18 Mart 2022 günü ABD Başkanı Joe Biden ile 1 saat 50 dakika süren görüşmesinde Biden'a Tayvan konusunun çok hassas olduğunu ve doğru ele alınmaması durumunda bunun Çin-ABD arasındaki ilişkilere zarar vereceğini Tayvan konusunda ABD'ye sert mesajlar gönderdiğini duyurdu.

• Beyaz Saray tarafından yapılan açıklamada, Biden'ın Xi Jinping'e Tayvan konusunda ABD'nin tutumunun değişmediğini ve şu anda süren statükonun korunması taraftarı olduklarını, buna karşıt görüşlere destek olmayacaklarını ilettiği ifade edildi.

SONUÇ :

2022 dünyasının hâli özetle budur. Bizler, yaşadık ve gördük. Felaket alametlerine binmiş dünyamızın, hiç olmazsa gelecek nesiller için kıyamet senaryolarından uzak, huzurlu, barışçıl ve güvenli bir dünya düzenine kavuşmasını dilerim. •

ogutyazmanbd@gmail.com

Covid-19, Küresel sonuçlar
(13 Temmuz 2022)

Küresel doğrulanmış vaka sayısı:
555.446.890

Toplam Ölüm:
6.353.692

Toplam uygulanan aşı:
12.130.881.147

Kraliçe Elizabeth Hakkında İlginç Bilgiler

Yaklaşık 100 film ve TV programında canlandırıldı: IMDB verilerine göre Kraliçe, ekranlarda yaklaşık 100 kez canlandırıldı. Netflix'in The Crown dizisinde onu canlandıran Claire Foy'un ve Kraliçe (The Queen) filmindeki II. Elizabeth rolüyle Oscar kazanan Helen Mirren'ın rolleri bulunuyor.

14 farklı BK Başbakanı'nın iktidara gelişini gördü: Kraliçe Winston Churchill'den Boris Johnson'a kadar tüm başbakanları gördü.

Bir Arsenal taraftarı: Kraliçe'nin Arsenal takımının taraftarı olduğunu ortaya çıkaran, kendisi de hevesli bir Arsenal taraftarı olan Jeremy Corbyn idi.

Akıcı Fransızca konuşuyor: Kraliçe, tarihin en çok seyahat eden Britanyalı hükümdarlarından biri ve Fransa'yı ziyaret ederken Fransızca olarak bir dizi resmi konuşma yaparak dil maharetini göstermişti.

70 yıldan uzun süre boyunca evliydi: Kraliçe ve ölen eşi Prens Philip, 2017'de evliliklerinin 70. yılını kutlamış ve bu da çiftin platin evlilik yıldönümünün nişanesi olmuştu.

Hazırlayan:
Ş. GÜLBİN GÜZEY

Bilginizi Denetleyin

1-"İkilem " anlamına gelen sözcük hangisidir?
a-Dilemma
b-Dalyan
c-Mağdur
d-Mecmur

2-Manila hangi ülkenin başkentidir?
a-Kuzey Kore
b-Taiwan
c-Faroe Adaları
d-Filipinler

3-Aşağıdakilerden hangisi "hakim,baskın,başat"anlamına gelir?
a-Dominyon
b-Dominant
c-Toygar
d-Baton

4-Ahtapotun kaç adet kolu vardır?
a-8
b-6
c-7
d-10

5-Türk edebiyatı'ndaki ilk realist roman hangisidir?
a-Eyül
b-Çalıkuşu
c-Araba sevdası
d-İntibah

6-Naftalin maddesi kumaşları hangi zarardan korur?
a-Yusufçuk
b-Tahta kurusu
c-Pire
d-Güve

7-Hangisi "ağırbaşlılık" anlamına gelir?
a-Vakar
b-Afakan
c-Toygar
d-Arda

8-Gövde iskeletinde bulunmayan kemik hangisidir?
a-Kaburgalar
b-Uyluk kemiği
c-Göğüs kemiği
d-Sırt omurları

9-Hangisi dilekçe kelimesi ile eş anlamlı bir sözcüktür?
a-Teyakkuz
b-Arzuhal
c-İstibdat
d-Teamül

10-Aşağıdakilerden hangisi kovboyların sürü hayvanlarını yakalamak için kullandıkları bir araçtır?
a-Urgan
b-Kement
c-Kenevir
d-Kendir

11-Aşağıdakilerden hangisi bir limon türlüdür?
a-Dancy
b-Tanperano
c-Lim
d-Oneca

12-Aşağıdaki spor branşlarından hangisi jimnastiğin bir dalıdır?
a-Trambolin
b-Hurling
c-Badminton
d-Bandy

Yanıtlar: 151. sayfada

Konur Ertop

Sabahattin Eyüboğlu'nun Belgesel Sinemasında Anadolu Uygarlıkları

Anadolu uygarlıklarının araştırmacısı, gönüllüsü Sabahattin Eyüboğlu, bilgisini, düşüncelerini dersleriyle, yazılarıyla, çevirileriyle cömertçe açıklayıp geniş çevrelere yaydı. Belgesel sinema onun yararlandığı anlatım araçları arasındaydı. Uygulamayı sevdiği imece (hep birlikte, dayanışma içinde çalışma) yöntemini bu alanda da sonuna değin uyguladı. »

Sinema sanatı onu hep ilgilendirmişti. 1935'teki bir yazısında, -romantik bir aşk romanıyla ("Safo") bir Amerikalı boksörün macerasını ("Kadın Avcısı") eleştirirken-, *"Sinemanın, anarşiden kurtulduğu zaman yapacağı şeyler arasında geniş, çok geniş bir destan, bir 'yüzyılların efsanesi'ni görür gibi oluyorum. Öyle bir efsane ki, Hugo'nun muhayyilesini aşacak; telkin kudretini statik ve dinamik bütün sanatlardan ve malzemesini bütün insan bilgilerinden alacak; dünyayı insanlarla beraber yeniden kurup yaşatacak."* diyordu.

Avrupa Resminde Gerçeklik Duygusu / Sabahattin Eyüboğlu

1947-1948 tarihli "Paris Mektupları" yazı dizisinde sergiler, tiyatrolar, konferanslar, edebiyat etkinlikleriyle birlikte sinema da yerini alır.

Bu yazılarda İtalyan yeni gerçekçi sineması, *"İtalyanlar nasılsa sahici sinemanın sırlarına varmışlar. Bazı noktalarda, örneğin kalabalığı sahneye sokmakta Amerikalıları bile geçmişler (…) Parlak aktörler, haşmetli dekorlar falan yok (…) Çarçabuk yetiştirilmiş aktörlerle iş görmek düşüncesi ilerliyor. Belki günün birinde sinema yıldızlarının isimleri silinecek."* diye değerlendirilmektedir.

Ankara'da "Tercüme Bürosu"ndan "Yüksek Köy Enstitüsü"ne uzanan bereketli çalışma dönemi -siyasal baskıyla- noktalandıktan sonra, Sabahattin Eyüboğlu, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde göreve başlamıştı. Bu dönemde çok önemli bir sanat tarihi araştırması olan Avrupa Sanatında Gerçek Duygusu, 1954 kitabını birlikte hazırladıkları Prof. Mazhar Ş. İpşiroğlu ile ikisi, Anadolu uygarlıklarına yönelik yepyeni bir çalışma alanı olarak "Belgesel sinema" dünyasına adım attılar.

M. Ş. İpşiroğlu bu çalışmaların başlangıç adımını şöyle aktaracaktı:

"İstanbul Üniversitesi, İstanbul'un alınışının 500. yıldönümünü, Fatih Sultan Mehmet dönemini tanıtan birkaç sergiyle kutlamıştı. Hazırlıklar sırasında, Sabahattin Eyüboğlu ile birlikte Topkapı Müzesi Kitaplığı'nda çalışıyor, öteden beri ne olduğu pek bilinmeden Fatih Albümleri diye adlandırılan murakkalardan (resimli kâğıt levhalardan) seçeceğimiz parçalarla bu sergilere katılmayı istiyorduk. Albümleri karıştırırken Siyah Kalem'in resimleriyle karşılaştık. Bir daha unutamayacağımız mutlu bir rastlantıydı bu. Sergilere albümlerdeki resimlerden aldığımız bazı fotoğraflarla katıldık. 1954'te albümlerin içeriğini

tanıtmak amacıyla, Türkçe ve Fransızca olarak Fatih Albümüne Bir Bakış'ı yayımladık."

İkilinin aynı yıl birlikte kurdukları İstanbul Üniversitesi Film Merkezi kitaplıklarda, müzelerde, kazı alanlarında uyuyan tarihsel kalıntıları bilim dünyasının sınırlarını aşarak geniş kitlelere tanıtma amacıyla ürünler vermeye koyuldu. Bu yoldaki ilk kısa filmleri Hitit Güneşi'nin, Berlin Film Festivali'nde Gümüş Ayı ödülünü alması, daha başka çalışmalarına da başlangıç noktası oldu.

Hitit Güneşi'nin kazandığı beğenenin nedenini Sabahattin Eyüboğlu şöyle aktarmıştır:

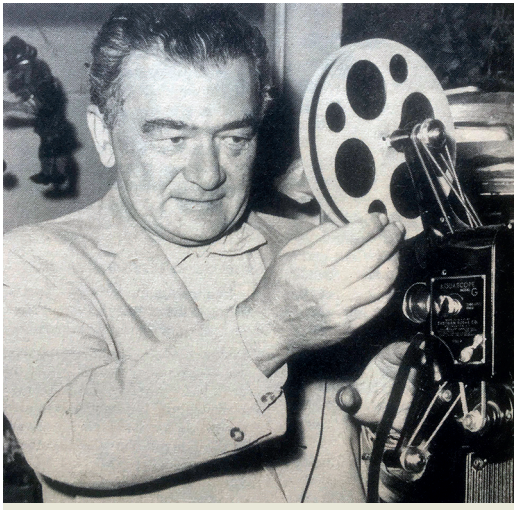
"Öğrendiğimize göre filmin beğenilen tarafı konusunun yeniliği, takdimin sadeliği, sözün ve fon müziğinin eserleri öne sürerek filmin ölçülü bir yer alması ve bir de birçok rakiplerinin düştüğü kusura düşmeyerek kaba propagandaya, gösterişe, resmi ve beylik söz ve resimlere yer vermemesi olmuş."

Belgeseller dizisinin amacını S. Eyüboğlu, *"sinema diliyle yurt ve dünya seyircilerine bir çeşit Anadolu destanı sunmak"* diye nitelemişti.

Belgeseller dizisini tanıtırken yaptığı açıklamalar arasında şunlar da yer alıyordu:

"Anadolu'nun değişik uygarlık katları arasında ister istemez var olup da kopmuş olan bağları bulmamıza yardım ediyor, Roma mozaikleriyle bugünün Antakya'sındaki hasır işçiliğini birleştiriveriyor. Film Merkezi'nin gezileri çoğaldıkça, Anadolu tarihini sürekli ve tutarlı bir bütün olarak görmemize yardım edebilirler.

Filmlerin hiçbirinde bir önyargıyı ispatlama, Anadolu tarihinin belli bir dönemini benimseyip ötekileri küçümseme yolu tutulmamış, putperest, Hristiyan, Müslüman bütün çağlara aynı öğrenme merakı, aynı gösterme ve değerlendirme çabasıyla bakılmıştır.

S. Eyüboğlu, Belgeseller dizisinin amacını *"sinema diliyle yurt ve dünya seyircilerine bir çeşit Anadolu destanı sunmak"* diye nitelemişti.

Bir kiliseyle bir Osmanlı minyatür kitabı, Bir Roma su bendiyle bir Selçuklu kervansarayı, Göreme

freskleriyle Fatih Albümü aynı önemle ele alınmıştır."

Müzelerde kaskatı donup kalmış bin bir eşyaya Eyüboğlu ile İpşiroğlu'nun yönetimindeki kamera yeniden can verip devinim kazandırmıştır:

"Müzedeki Hitit buluntuları kamera hareketiyle veya bir elin onları hareket ettirmesiyle ekrana gelir. Örneğin: Oyuncak olduğu muhtemel bir kağnı buluntusu el ile sürülür. Kil zarf içindeki tablet zarfından çıkartılır. Mühür, bir kil hamuru üzerinde yuvarlanarak hamurun üzerine çıkan şekilleri gösterilir."

Belgeseller uzak geçmişin buluntularıyla bugünkü Anadolu yaşamı arasındaki bağlantıları da bulup çıkarma çabasındadır:

"Bu köy, bu toprak, bu güneş hep aynı olduğuna göre Boğazköy'ün gündelik hayatında Hititlerle ortak çok şeyler olsa gerek. Hitit kadınları da acaba buğdayı böyle mi seriyorlardı güneşe, böyle mi hamur açıyorlardı?"

"Pazar yerinde şu bir avuç insan, ovanın bereketini paylaşan bu insan kaynaşması içinde birçok sahneler, çehreler insana ister istemez Hitit kabartmalarını düşündürüyor. Boğazköy'deki kadınların yaptığı bu kilimlerdeki nakışlarda, Hitit tanrılarının izleri saklıdır. Kağnı tekerini Hititler de böyle yaparlardı herhalde. Hele bu boynuzlardan çekilen tekeleri Alacahöyük kabartmalarında aynen göreceksiniz."

Belgesellerin sözlü anlatıları Eyüboğlu'nun kaleminden çıkmadır. Batı'daki Hümanizmacı yazarların pek çoğu gibi onun da filmlerindeki anlatıları gülümseyerek yazdığı fark edilir.

Örneğin Nakkaş Osman'ın çizip boyadığı minyatürlü "Surname" kitabına Eyüboğlu'nun yaklaşımı "Eski İstanbul'da Bir Düğün" yazısına şöyle yansımıştır:

> *"Nakkaş Osman dünyayı o devir Osmanlıları gibi, biraz şakacı, gerçekçi, uzlaştırıcı bir bakışla seyrediyor. Osmanlı minyatürünü İran minyatüründen ayıran asıl özellik de budur belki.*

"Nakkaş Osman dünyayı o devir Osmanlıları gibi, biraz şakacı, gerçekçi, uzlaştırıcı bir bakışla seyrediyor. Osmanlı minyatürünü İran minyatüründen ayıran asıl özellik de budur belki. Zaten Osmanlı nakkaşlarının konu olarak destanlardan, efsanelerden çok kendi zamanlarını ele almaları da bunu gösteriyor. Ayrıca Evliya Çelebi'de eşsiz bir olgunluğa varacak olan humorist anlatış da Nakkaş Osman'da en ciddi sahnelerde bile kendini gösteriyor. Padişahın attığı paraları toplamak

Surname / Nakkaş Osman

için açgözle yerlere atılanları, düğün alayına bir tabut ve iskeletle katılan hocaların davranışlarını, bir minyatürün yarısını kaplayan kör topal dilencileri, zincirlere bağlı mahkûm ya da delileri anlatırken Nakkaş Osman'ın bu dünya hallerine için güldüğü belli oluyor."

"Surname, 1959" da canlandırılan düğünün son günü izleyicinin dikkatini Sultanahmet Meydanı'nı doldurmuş insan kalabalığına karışmış gülünç giysili görevliler üzerinde yoğunlaştıran anlatı ise şöyledir:

"Bu sakalar süpürgeciler yok mu? Önemli bir rol oynamışlar düğünde. Hem temizlik yapmış, her türlü soytarılıklarla halkı güldürmüş hem de oyunbozanların üstüne su sıkmışlar. Tulumlarından sirke zeytinyağı fışkırdığı bile olmuş, halk azıtınca. Düğünün polisi candarması yalnız onlarmış.

İşte son bir defa meydanı temizlemeye geliyorlar. Bu süpürgelerle o koca saltanat tarihe karışıyor. Bir şeyi süpüremeyecekler yalnız: Nakkaş Osman'ın renklerini."

Birlikte çalışma, ortaklaşa sonuca ulaşma yönteminin ustası Eyüboğlu'nun belgesel sinemasına İpşiroğlu'yla birlikte katkısı bulunanların tümünü burada sıralamak güç olur. Ancak bu çalışma arkadaşlarından, Aziz Albek, Adnan Benk, sonraki evrelerde Şakir Ezacıbaşı'nı anmadan geçmemek gerekir.

"İstanbul Üniversitesi Film Merkezi" çevresinde Eyüboğlu ile İpşiroğlu'nun işbirliği iki meslektaşın 147'ler olayında üniversiteden uzaklaştırılmasıyla sona ermişti. Sonraki

dönemde İstanbul Teknik Üniversitesi'nde göreve başlayan Eyüboğlu, belgesel sinema çalışmalarını Şakir Eczacıbaşı'yla birlikte "Eczacıbaşı Kültür Filmleri" çerçevesinde sürdürdü. Bu dönemin ürünleri şunlar oldu:

"Yaşamak İçin" *(Anadolu'da halk hekimliği)*, "Renk Duvarları" *(Osmanlı çiniciliği)*, "Nemrut Tanrıları,1964", "Eski Antalya'nın Suları, 1965), Ana Tanrıça, 1966), "Karagöz'ün Dünyası, 1972".

Sabahattin Eyüboğlu: "Zamanında Üçüncü Murat her şey, Nakkaş Osman'sa hiçbir şey değildi. Bugünse Nakkaş Osman o çağın sözcüsü olarak her şey, Üçüncü Murat'sa hiçbir şey değil. (...)"

Anadolu uygarlıklarına tutkun Sabahattin Eyüboğlu'nun yolunda belgesel sinemacılar da yetişti.

Bunlar arasında en başarılısı "Hattiler'den Hititler'e, 1974", "Midas'ın Dünyası, 1975", "Safranbolu'da Zaman, 1976", "Urartu'nun İki Mevsimi, 1977", "İstanbul'un Çağırdığı Su, 1977", "Likya'nın Sönmeyen Ateşi 1977", "Kariye, 1984", "Dünya Durdukça-Mimar Sinan, 1988", "Mimar Sinan'ın Anıları, 1989", "Topkapı Sarayı, 1991", "Ayasofya, 1991" gibi yapıtların sahibi Süha Arın oldu.

Sabahattin Eyüboğlu, "Surname"ye ilişkin yazısını şöyle bitiriyordu:

"Zamanında Üçüncü Murat her şey, Nakkaş Osman'sa hiçbir şey değildi. Bugünse Nakkaş Osman o çağın sözcüsü olarak her şey, Üçüncü Murat'sa hiçbir şey değil. Topkapı Sarayı'nda Üçüncü Murat'ın izi bile kalmamış, Nakkaş Osman sayesinde bütün o devir, hatta Üçüncü Murat bile o sarayda ölmemiş gibi yaşıyor."

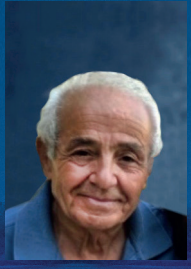
Ne olurdu Anadolu uygarlıklarından Sabahattin Eyüboğlu'nun belgesel sinemasına yansıyan görüntüleri sık sık TV ekranlarında izleyebilseydik, bir kültür kuruluşu bu filmlerin CD'lerini yayınlamış olsaydı!.. •

konurertopbd@gmail.com

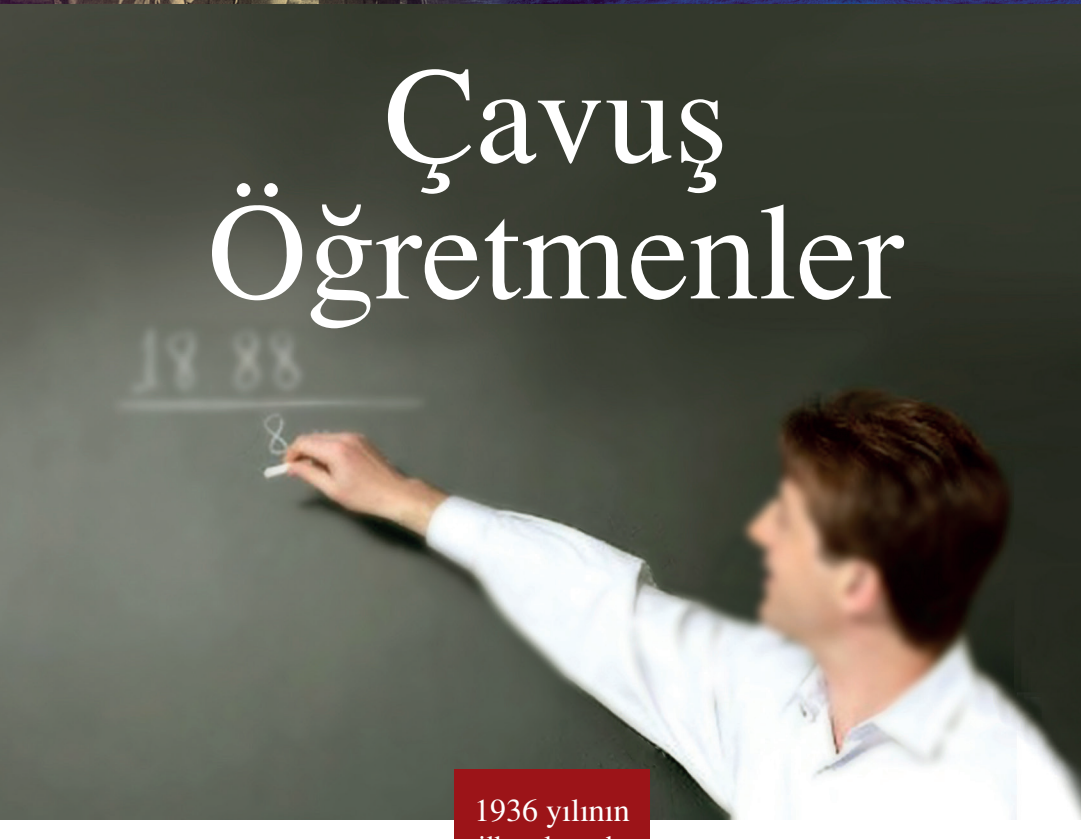
Nakkaş Osman *16. yüzyıl yarısı sonrası Osmanlı İmparatorluğu dönemi baş minyatürcüsü. Doğum ve ölüm tarihleri hakkındaki bilgiler zayıf olmakla birlikte onun çalışmalarının çoğu 16. yüzyılın dördüncü çeyreğinin sonlarına tarihlenir. Nakkaş Osman'ın en iyi bilinen çalışması 1560-70 yılları arasına dayanan Firdevsi'nin Şahname'sinin Türkçeye tercümesidir. Resimlerle süslediği çalışmaları içinde Zafername, Şahname-i Selim Han ve Şehinşahname sayılabilir. O ayrıca Siyer-i Nebi'yi resimlerle süsleyen sanatçılardan biridir. 1388 yılında Muhammed'i destansı bir şekilde anlatan eser daha sonra 1595 yıllarında resimlerle tasvir edilmiştir. (Kaynak: Wikipedi)*

Boz Urbalı Köy Kahramanları
Köy Enstitülerinden İç Isıtan Öyküler
Cemal Türkmen

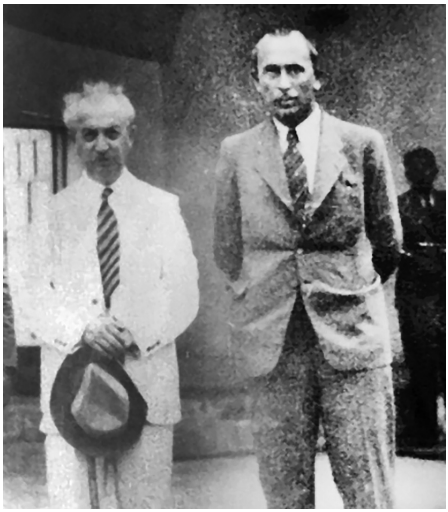
Çavuş Öğretmenler

1936 yılının ilk aylarında yaşanmıştır.

Atatürk'ün önerisiyle Saffet Arıkan Millî Eğitimin başına getirilmişti. Arıkan, Kurtuluş Savaşı sırasında sorunlara bulduğu pratik çözümlerle Atatürk'ün beğenisini kazanmış bir askerdi. İlköğretim sorununa da ivedi çözümler bulabilirdi. Arıkan da araştırmaları sonucunda ilköğretim sorununa en etkin çözüm yollarını bulacağına inandığı, eğitim çevrelerinde Köylü İsmail olarak bilinen Gazi Eğitim Enstitüsü Müdürü İsmail Hakkı Tonguç'u işin başına geçirmişti. Tonguç'un İlköğretim Genel Müdürü

olmasını istemeyenler, öğreniminin genel müdürlük için yetersiz olduğunu öne sürmüşler, Arıkan da tepkileri göğüslemek için atamayı vekâleten yapmış, basına verdiği bir demeçle de Tonguç'u överek atamanın arkasında olduğunu duyurmuştu. Tonguç gerçekten de kentlilik özentisi olmayan bir köylüydü, ama aynı zamanda o katıksız bir "köycü"ydü. Özellikle "köyde eğitim" konusunda farklı görüşleri vardı.

Saffet Arıkan ve İsmail Hakkı Tonguç

Arıkan Tonguç'tan ivedi olarak bir rapor istemişti, var olan durumu saptayan ve gelecekte izlenecek yolu çizen. Tonguç da istenilen raporu geciktirmeden hazırlayıp Bakana sunmuştu. Arıkan raporun içeriğinden öyle hoşnut kalmıştı ki sanki ilköğretim sorununa çözüm bulmuş gibiydi. Rapor, ona göre, bir kurtuluş reçetesiydi. İnönü de raporun içeriğini çok benimsemiş, hemen ilgili kurulları toplamış, rapordaki görüşleri partinin ilköğretim konusundaki programı olarak onaylatmıştı. İnönü'nün toplantılarda aldığı alkışlar, aynı zamanda yeni İlköğretim Genel Müdürünün de onaylanışı anlamını taşıyordu. Çünkü raporun hazırlayıcısı, perde arkasındaki adam, Tonguç'tu.

Arıkan, Tonguç'u da yanına alarak bir basın toplantısı düzenledi ve durumu "Anadolu'ya yeni bir çıkarma yapıyoruz." diye özetledi.

Tonguç, genel müdürlüğünün ilk günlerinde kafasındaki binlerce bilgi, deneyim, araştırma inceleme sonucuyla oradan oraya koşuşturup duruyordu. Fırsat buldukça Ankara çevresindeki yakın köylere gidiyor, öğretmenlerle konuşuyor, tanıdığı tüm eğitimcilerin ve aydınların görüşünü alıyordu. Fakat kafasında çözüm için parlak bir ışık bir türlü yanmıyordu.

Bakan Arıkan daha bir sıkıntılıydı. Günler geçiyor, somut bir adım atamıyordu. Sıkıntısı yüzüne de vuruyor, toplantılarda ve söyleşilerde bu durum açıkça seziliyordu.

O sabah Tonguç, her zamanki gibi erkenden geldi Bakanlığa. Bakanın daha da erken gelip kendisini beklediğini öğrenince şaşırdı. Evet, o da görev adamıydı, o da işine dört elle sarılırdı ama Bakanın bu kadar erken gelip odasına çıktığını gören

olmamıştı. Meraklanarak hızlı adımlarla Bakanın makam odasına doğru yürüdü. Kapıyı açıp içeri girdiğinde Arıkan'ın kanlanmış ama yine de mutluluk ifade eden gözleriyle karşılaştı. Gece uykusuz kaldığı her hâlinden belliydi.

"Kemal Paşa, acele olarak raporu istiyor." dedi.

"Niçin?" diye sordu Tonguç.

"Okuyacak, inceleyecek… herhâlde…"

Akşam, İnönü ve Arıkan'ın da aralarında bulunduğu bir grup Atatürk'ün sofrasında bir araya gelmişlerdi. Arıkan'ın çaresiz, Atatürk'ün çare arar olduğu toplantılardan biriydi. Atatürk Arıkan'a sormuştu:

"Saffet, her köye öğretmen gönderme işi ne kadar zaman alır?"

"Elimizdeki imkânlarla bu işi ancak seksen yılda tamamlarız."

"Neden?"

"Efendim, muallim okullarından çıkan az sayıda muallim var. Bunların hepsini köye göndermemiz mümkün olmuyor. Gidenler bile en fazla bir sene içinde şehre gelmenin yolunu buluyorlar."

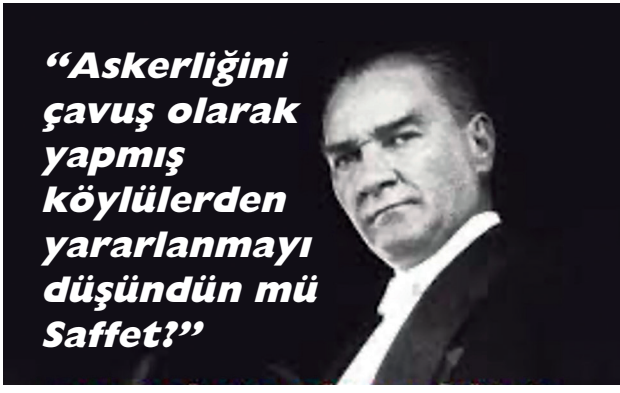
"Demek benden seksen yıl istiyorsun ha! Senin çare idrakin bu mudur Saffet?"

"Efendim, ne yapayım? Elimizde para var ama, köye gönderecek eleman bulamıyorum. Üzgün ve çaresizim."

"Üzülme Saffet." dedi Atatürk. *"Elbet bunun da bir çaresi vardır."*

Bir süre sessiz kaldı Atatürk. Sonra sıradan bir şey söylüyormuşçasına sakin bir ses tonuyla konuştu:

"Ordudan faydalanmayı hiç düşündün mü? Bizim ordumuzda ne çavuşlar, ne onbaşılar vardır, biliyorsun. Onlar ki düşmanı gözünden vururlar, topçu atış tekniklerini ezbere bilirler, pusulayı okurlar. Onlardan faydalanabilirsin."

Arıkan birden rahatlamıştı. Sıkıntıları dağılmış, gözleri umutla açılmıştı. İşte buydu. Evet, günlerdir arayıp da bir türlü bulamadığı fikir buydu. Işığı yine Atatürk yakmıştı: Çavuş Öğretmen!

Arıkan coşkusunun etkisiyle Atatürk'ün ellerine sarıldı. Atatürk'ün elini çekmesine karşın yakaladığı eli bırakmayarak öptü.

Saffet Arıkan, uzun, süslü sözlerden, bilgiçlik gösterilerinden hiç mi hiç hoşlanmazdı. İlgisini; kısa, öz, somut ve uygulanabilir öneriler çekerdi. Atatürk'ün önerisi tam istediği gibiydi; kısa, öz, somut,

Karar verilmişti; köylerden askerliğini çavuş olarak yapmış olanlar seçilecek, kurstan geçirilerek köylere eğitici olarak gönderilecekti.

uygulanabilir…

Arıkan, işte uykusuz geçen o gecenin sabahında, kan çanağına dönmüş gözleriyle gelmişti Bakanlığa. Aslında hep Tonguç'tan sonra gelirdi, ama bugün, farklı bir gündü. Bugün, nice zamandır aradıkları sorunun yanıtını bulmuştu. Kısır döngüyü kıracak bir formül oluşmuştu kafasında.

"Gece, Çankaya'da olduğunuzu duydum. Bir tekâmül mü var?"

"Var İsmail Bey, var. Yüce Mustafa Kemal meseleye bir hal çaresi buyurdu. Askerliğini onbaşı veya çavuş olarak yapmış köylü gençleri kursa almak suretiyle yetiştirip köylere öğretmen olarak tayin etmemizi teklif etti."

Bu sözler Tonguç'ta da büyük bir ferahlamaya yol açtı. Çok mantıklı bir öneriydi. Çavuşlar köy toplumunun en akıllı, en sözü dinlenir kişileriydi. Analar babalar kızlarını çavuşlarla evlendirmeyi isterlerdi. Türkülere bile konu olmuştu çavuşların saygınlığı. Ne diyordu evlenecek kızlar: Havuzbaşı, su başı / Ben istemem onbaşı / Olursa çavuş olsun / Dosta düşmana karşı.

Köyde, askerdeyken kim onbaşı ya da çavuş olmuşsa, yaşamları boyunca hep bu rütbelerle anılırdı. Sabri Onbaşı, Recep Çavuş… İyi bir meslek ve iş eğitimiyle köy çocuklarına rahatlıkla okuma yazma, matematik ve hayat bilgisi öğretebilirlerdi. Yani bir anlamda, yarı hazır durumda öğretmendi çavuşlar.

Arıkan biraz dalgın, biraz bıkkın ve ezik bir duygusallığın içine girmişti. Tonguç, ondaki bu görünüş değişmesini uykusuzluğuna vermişti. Ama Arıkan uykusuzluktan değil, geçmişle hesaplaşmaktan dolayı durgunlaşmıştı.

"Biz bunca yıl ne yapmışız İsmail Bey?" dedi. *"Halkı oyalamışız…"*

Tonguç, onun sert ve soğuk görünümünün altındaki o duygusal kişilik özelliğini o an sezdi. Bu uyur gibi görünen, aslında hep uyanık olan kavrayıcı ve sarıcı zekâya sahip kişi, bir olay ya da düşüncenin yararlı mı yarasız mı olduğunu hemen kavrayıveriyordu. Onu desteklemek, bir anlamda teselli etmek

gereksinimi duydu:

"Sadece biz değil efendim, bizden öncekiler de, hem de asırlar boyunca… Asırların ihmali şimdi mesuliyet olarak bizim omuzlarımızda duruyor. Omuzlarımızı bu mesuliyetten kurtarmak için olanca gücümüzle gayret sarfetmeliyiz."

Arıkan birden irkildi.

"Haydi İsmail Bey, durmak zamanı değil, şu raporu bir an evvel Kemal Paşa'ya ulaştıralım."

Atatürk raporu okudu. Genel olarak onay vermekle birlikte rakamsal değerlerin çizdiği tablo canını sıkmıştı. Önerilen projeleri gerçekleştirmek, öyle kolay olacak gibi görünmüyordu. Her köyden ilkokul bitirmiş bir çocuğu, iş içinde yetiştirerek yeni tip bir öğretmen olarak köye göndermenin ön koşulu, köyde ilkokul bitirmiş çocuk bulmaktı. Bunun için de öncelikle köyde ilkokul açılmalıydı. Nüfusu 400'ün altında olan 32 bin köyde okul yoktu. O hâlde ivedi olarak bu köylerde okul açılmalı, mezun olan öğrencilerden seçilecekler alınıp yetiştirilmeli ve köye gönderilmeliydi. Fakat köye okul açmak için de öğretmen gerekliydi. İşte bu kısır döngüyü kırmak için bir çıkar yol gerekiyordu. Bu yol çavuş öğretmenlerden geçebilirdi.

Tonguç, çavuş öğretmen fikrinden ve bu fikrin Atatürk'ün önerisi olmasından çok etkilenmişti. Bunu kendisi de düşünebilmeliydi. Niçin düşünemediğine hayıflanıp durdu. Oysa kafasında buna benzer pek çok bilgi kırıntısı vardı. Neden daha derinlere inip de öneriyi kendisi getirememişti?

Eğitimde, askerliğini çavuş olarak yapan köylülerden yararlanmak parlak bir fikirdi. Uygulanabilirliği de çok fazlaydı. Çünkü çavuşlar, *"Askerlik için köylerinden ayrılmadan önce pek çok insanın hiç bilmediği işleri köy ortamında yaparak tanımış ve öğrenmiştir. İnsanların, hele hele kentte yaşayanların çoğu çarşıda satılan balıkların cinsini, tadını, yenilecek zamanını, tazeliğini bilmezken, onlar, bunları, derede, gölde, çayda ya da denizde balıkçılık yaparak öğrenmiştir. Onlar, bütün kuşların, hayvanların yararlarını ve zararlarını bilirler. Çocuklara yuvalarını bozdurmazlar. Kırlarındaki çiçeklerin, ovalarındaki, yaylalarındaki, dağlarındaki ağaçların hepsini kendi evinin damı gibi bilirler. Biz üzerine bastığımız toprağın cinsini bilmeyiz, ama onlar, bu toprağın bağrından bizi doyuran nimetleri elde ederler. Arık öküzleriyle toprağı sürer, eker, çapalar, sular,*

"...Asırların ihmali şimdi mesuliyet olarak bizim omuzlarımızda duruyor. Omuzlarımızı bu mesuliyetten kurtarmak için olanca gücümüzle gayret sarfetmeliyiz."

harman döver, savururlar. Patlıcanı yeriz ama ne zaman ekildiğini, nasıl yetiştirildiğini bilmeyiz. Asma ya da ağaç budama nedir, merak bile etmeyiz. Onlarsa kitabını okuyamadığı bu işleri çilesine katlanarak öğrenirler. Köylüler; toprak ananın, yeryüzünün bütün canlı cansız varlıklarının yetiştirmeleridir. Çavuş ve onbaşılar da bu hayat okulunda yetişmiş köylülerin asker ocağınca seçilmişleridir. Asker ocağındayken kendi yaşındaki erlere okuma yazma ve matematik öğretmişlerdir, talim yaptırmışlardır. Manga ve takımı tertip, düzen, temizlik ve disiplin içinde yönetmişlerdir. Zaman ve saat kavramını hep göz önünde tutmuşlardır. Top, tüfek gibi silahları, gemi, uçak gibi taşıtların ve daha pek çok alet ve makinenin bakımlarını yapmış ve yaptırmışlardır. Ordu, vatan, ulus, devlet kavramlarını en somut ve canlı biçimde kavramışlardır. Yani asker ocağında, köyde öğrendiklerine yeni bilgiler ve beceriler eklemişlerdir. Bu öğreticilik özellikleri nedeniyle köylülere ve köy çocuklarına da yararlı olabilirler. Üstelik onlara çocuk psikolojisi de öğretilecek, çocuk dilinden anlar duruma da getirileceklerdir. Zaten çoğu evlidir ya da askerden sonra evlenmiştir. Köydeki herkesi yakından tanırlar, köydekilerin çoğuyla akrabalık ilişkileri vardır. Bu özellikleri onlara bir okulun, diplomanın kazandıramayacağı olanaklar sağlayacaktır."

Bakan Arıkan kararını vermişti. En kısa zamanda köylerden onbaşılar ve çavuşlar bulunacak, açılan kurslarda eğitilecek, köylere eğitici olarak gönderilecek, açacakları okullarda köy çocuklarını okutacaklardı.

Ama Tonguç için karar vermezden önce yapılacak birkaç çalışma daha vardı. O serinkanlı düşünen, bir konuyu kafasında iyice olgunlaştırdıktan sonra karar veren, kararını inatla uygulayan bir kişilik yapısına sahipti. Yalnız konuyu olgunlaştırmak için günlerce aylarca düşünüp zaman kaybına yol açanlardan da değildi. Onunki alınacak sonuçların beklenen sonuçlar olması için yapılan iyi bir ön hazırlık çalışması sayılırdı. Çıkılacak yoldan geri dönmemek için meselenin ön araştırması iyi yapılmalı, bir kez karar verilince de sonuna değin gidilmeliydi.

Ona göre sorun; basit bir okuma yazma sorunu değildi. Köy liderleri yetiştirmek, köyleri içinden canlandırmak düşüncesindeydi.

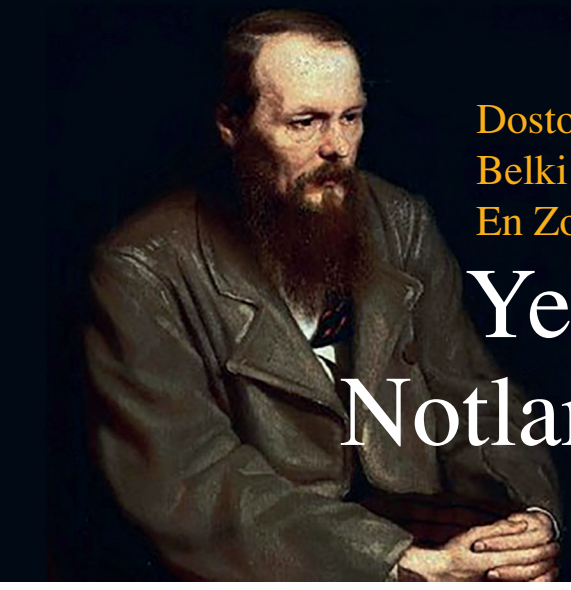
Tonguç'un araştırmacı kişiliği, konunun henüz yeterince olgunlaşmadığını söylüyordu. Bakanın da onayını alarak yurt içi inceleme gezisine çıkmayı düşündü. Bazı köyleri dolaşacak halkla konuşacak, olası eğitmen adayları ile görüşecekti.

Kayseri, Çorum ve Yozgat'ın köylerine gidilmek üzere anlaşıldı. •

cemalturkmenbd@gmail.com

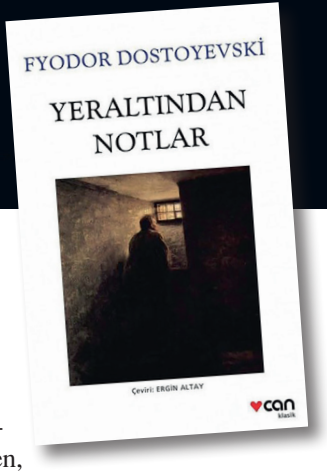
(Pakize Türkoğlu, Tonguç ve Enstitüleri, 2009, s. 124, 125)
(Bahattin Uyar, Tonguç'un Eğitmenleri, 2000, s. 76, 77, 78)
(Ferit Oguz Bayır, Köyün Gücü, 1971, s. 124, 135)

Dostoyevski'nin Belki de Okunması En Zor Romanı

Yeraltından Notlar

Rus Dili ve Edebiyatı'nın yaşayan en büyük değerlerinden Profesör Irwin Weil Dostoyevski'nin Yeraltından Notlar adlı eseri için: "Eğer Yeraltından Notlar'ı okuduktan sonra; bir hafta boyunca rahat uyuyabiliyorsanız, romanı doğru okumadınız veya okuduğunuzu anlamadınız!" demiştir. Zamanında pek anlaşılmayan bu eseri için yazarın kendisi de: "Bir daha asla okurlarımın edebi ve ideolojik zekalarını böyle güç bir sınava tabii tutmayacağım." demişti.

Bu kitap adeta bir filozofun - bir filozofla konuşması gibi… İnsan ruhunun derinliklerine bu denli inebilen, insanın beyninin en derinlerinde neşter dolaştırabilen, içindeki kasırgayı bu denli güzel anlatabilen, kafasının içinde at koşturan, bu çok saçaklı metnin aslında bir itiraf yazısı olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Dostoyevski'nin itirafı da böyle olur işte dedirten bir itiraf. Kendi dönemi için yazılmadığı kesin. Öyle olsaydı zaten yazıldığı dönemde çok konuşulurdu. Yayımlandığı tarihte eleştirmenlerin hiç »

dikkatini çekmemiş, sadece Apollon Grigoriyev usta yazara: "Bundan böyle hep bu tür yazmalısın." demiş ve Dostoyevski de bu sözleri hiçbir zaman unutmamıştır.

Yazılışından yüz altmış yıl sonra, çok okunan, üzerinde çalışmalar yapılan bu kitap, bugün için çok büyük bir başarıdır. Birlikte felsefe okumaları yaptığımız arkadaşım Sadık Acar'ın ifade ettiği üzere: "Freud olsa bu kadar anlatamaz!" dedirten bir metin ile karşı karşıyayız. "İlk başta Yeraltı Adamı ne diyor? Ne anlatıyor? diye bocalarsınız. Bu metni rasyonel yorumlayamazsınız ancak deneyimle anlayabilirsiniz. Rasyonel baktığınız takdirde, saçmalamış bu adam dersiniz."

Kitabı defalarca okuduğumun altını çizmek isterim. Bununla beraber her defasında başka bir tat buldum. Dostoyevski'nin ruhunun derinliklerindeki tüm yankılar satır aralarında sizinle beraber. Dostoyevski bu eserinde kendi karanlığı içerisinde, el yordamı ile yürümeye çalışıyor. Bir o tarafa bir bu tarafa çarpa çarpa yürümeye çalışıyor. O kadar çapraşık ruh halleri var ki, okurken sizin iç dünyanıza; tanık olmak istemeyeceğiniz, kendinize dahi söylemekten çekineceğiniz iç dünyanıza adeta bir ayna tutuyor. Yeraltı Adamı, özünde huzur, sükunet ve sakinlik arıyor. Kitabın sonunda fahişe Liza'ya çok içten sesleniyor: "Benim iyi olmama müsaade etmiyorlar."

Yeraltından Notlar, Dostoyevski'nin daha sonraki romanlarının bir girişi (prelude'u) dir. Bu eser, doğrusal (linear) bir akışı olmayan, anlaşılması güç, konudan konuya atlayan, gelgitleri olan bir metindir. Sansür dolayısıyla bir kısmının çıkartılmış olması da yapıtın anlaşılmasını zorlaştırmaktadır.

Bu metin özgürlük üzerinedir. Özgür irademizi kullanmak istediğimizde, dışsal koşullar ve etkilerden bağımsız, gerçekten ne ölçüde özgürüz? sorusunu sormaktadır.

Bu metin özgürlük üzerinedir. Özgür irademizi kullanmak istediğimizde, dışsal koşullar ve etkilerden bağımsız, gerçekten ne ölçüde özgürüz? sorusunu sormaktadır.

Dostoyevski Sibirya'da geçirilen on yıllık sürgünden sonra, çok farklı bir insan ve en önemlisi çok farklı bir yazar olarak geri dönmüştü. Önceki evliliğinden çocuğu olan bir dulla evli bir adamdı. Karısı gerdek gecesinde Dostoyevski'nin korkutucu sara nöbetlerinin birine tanık olmuş ve Moskova'ya döndükten sonra bu evlilik pek iyi yürümemişti. Dostoyevski'nin ilk eşi, Nisan 1864'te öldü ve karısının naaşı, Rus geleneklerine uygun olarak, masada yatarken, Dostoyevski en etkileyici ve en karamsar eserlerinden, Yeraltından Notlar'ı yazıyordu.

Eserin adı bize çok şey anlatıyor. İlk kelimesi – zapiski- aceleyle,

üzerine çok düşünülmeden karalanmış bir yazıyı, düzenlenmemiş bir duygu boşaltmasını ima ediyor. (İngilizcede ki 'jotted' gibi) Takip eden kelimelerin -iz za podpol'ia- birebir anlamı, "bodrum kattan" demek.

Dostoyevski kitabın başındaki dipnotunda; eserin ve kahramanının bir hayal ürünü olduğunu, ama içinde yaşadığı toplumun şartlarının böyle bir karakteri zorunlu olarak ortaya çıkartacağını söylüyor.

"(…) genel olarak toplumumuzun durumu düşünülecek olursa, bu notların yazarı gibi kişilerin toplumumuzda yalnızca bulunmakla kalmayıp varlığının zorunlu olduğu da anlaşılır. Amacım, yakın geçmişin olağan kişilerinden birini, toplumun karşısına daha belirgin olarak çıkarmaktır. Bu kişi henüz hayatta olan bir kuşağın temsilcilerinden biridir. 'Yeraltı' diye adlandırılan bölümde bu kişi kendini tanıtıyor, görüşlerini anlatıyor ve sanki toplumumuzda neden ortaya çıktığını, çıkmak zorunda olduğunu açıklamaya çalışıyor. Bir sonraki bölümde ise, kişinin yaşamından birtakım olayların anlatılacağı asıl 'notlar' olacak."

Dostoyevski bu dipnotta adeta bize: "Ben boşluğa konuşmuyorum, bu tüzel bir kişilik gibi duruyor ama içinizden birinden bahsediyorum demektedir. Gerçekten de birinci bölüm yeraltı adamını anlatır ancak, okuyucu satır aralarında kendini bulur. Yeraltı Adamı bugün bile aramızda dolaşmaktadır.

Dostoyevski Yaz İzlenimleri Üzerine Kış Notları'nda -"Arkadaşlarım"; Yeraltından Notlar'da ise, bilime ve rasyonel düşünceye odaklı hayali bir dinleyici kitlesine -"Baylar" derken: bizlerle çok belirgin, alışılagelmişin dışında ve diğer romanlarında hiç duymadığımız farklı bir iletişim kuruyor, bambaşka bir ses ile hitap ediyor.

Dostoyevski'nin özgür irade üzerinde bu kadar çok durmasının başka bir sebebi de, eseri yazdığı günlerde, radikal yazar Çernişevski'nin, bir yıl önce yazdığı "Nasıl Yapmalı?" adlı eserinin çok gündemde olmasıdır. Bir yerde Yeraltından Notlar, Çernişevski'nin "Nasıl Yapmalı"sına yanıttır. Çernişevski'ye göre; "İnsan doğal olarak iyi ve akla saygılıdır. Gerçek çıkarının nerede olduğu ona bir kez anlatılırsa, insan aklın ve bilimin yardımıyla kusursuz bir toplum kurmayı başaracaktır. İnsana ihtiyacı olduğu güvence verilirse, insan otomatik olarak mutlu olacaktır." Dostoyevski ise, insan da iyilikle beraber, kötülüğünde bulunduğuna; akıldışı gelgeç ve yıkıcı eğilimlere sahip olduğuna inanıyordu. Ona göre insanın sahip olduğu en değerli şey kendi özgürlüğüydü. Dostoyevski diyor ki; "Ben kendime dönüp baktığımda, kendi içimde, tekin olmayan bir coğrafya buldum. Benim içim "camiül ezdad" yani zıtların bulunduğu bir mekan. Ve, ben "seçme özgürlüğünün, reddetme özgürlüğünün, canının istediğini yapma özgürlüğünün savunucusuyum".

Bildiğimiz gibi Dosyoyevski'nin Batı modernleşmesi ile yüzleşmesi Avrupa'ya gerçekleştirmiş olduğu seyahatlerle başlamıştır. İlk yolculuğunu 7 Haziran 1862'de yapmış ve bu yolculuğa ait izlenimlerini ise 1863'te yayımlamıştı.

Bildiğimiz gibi Dosyoyevski'nin Batı modernleşmesi ile yüzleşmesi Avrupa'ya gerçekleştirmiş olduğu seyahatlerle başlamıştır.

Yeraltından Notlar ise, bir yıl sonra yayımlandı. Yaz İzlenimleri Üzerine Kış Notları biyografiktir, Dostoyevski izlenimlerini anlatır. Yeraltından Notlar'da ise kurgu olan anlatıcı, Dostoyevski'nin duyduklarını anlatmaktadır. Dostoyevski her iki eserde de aynı fikirlerin ve sahte değerlerin, Londra ve Paris'te gördüğü manzaraların, yeraltı adamının acılarına neden olduğuna inanır.

Her iki esere baktığımızda: Kış Notlarında konuşan adamın, gittikçe yeraltı adamına benzemeye başladığını tespit ederiz. Kurgu olan bu yeraltı adamı 40 yaşlarında, (yazar ile aynı yaşta) bir memurdur. Memur olması, özellikle o dönemde mekanik bir bürokrasi içerisinde insanın kendine yabancılaşmasının bir mekanizma olduğunu vurgulaması bakımından önemli bir seçimdir.

Yeraltından Notlar iki bölümden oluşur. Birinci bölümde yeraltı adamı bilime odaklı, rasyonel düşünenen hayali bir kitle yaratmış ve onlara "Baylar" diye hitaben kendi iç dünyasını ve kafasında geçenleri itiraf etmiştir. Bu bölümde soru soruyu doğurmuş cevap ise bir sonraki soru içinde yok olup gitmiştir. Yine aynı şekilde yazar, insanoğlunda varolan nankörlükten dem vurarak çok bilmenin aslında hiçbir işe yaramadığını ve modernitenin gelmiş geçmiş en büyük tembellikleri doğuracağını sert bir şekilde göstermiştir. Birinci bölüm, onbir kısımdan oluşur ve eserin omurgasıdır. Bu onbir tane, sıkı bir mantıkla kurgulanmış bu bölümde: Yeraltı Adamı, olabilecek en ateşli şekilde, bize kendisinin 19.yüzyılın gelişim, insani kalkınma ve düzgün bir insan toplumunun olabilirliği kavramlarını reddedişini tek tek anlatır. İkinci bölümde ise, 20 yıl öncesine dönerek, kafasındaki düşüncelere yaşanmış örnekler sunmaktadır. Karakterin dengesiz düşünce değişimleri, olaylar karşısında göstermiş olduğu tutarsız hal ve hareketler, toplum tarafından maruz kaldığı ezikliğe boyun eğmesi gibi durumlar da ikinci bölümde yer almaktadır.

Yeraltı Adamı'nın hitap etmekte

olduğu hayali kitleden başka, bu eserde bir de muhatabı ortaya çıkar. Bu "Muhatab" rasyonel bir kavram olan çıkarcılık kavramını konu edinir. "Hiç kimse, der, kendi çıkarlarına aykırı davranmaz. Düzgün toplum insanlarını, toplumla bağdaşan, bir gerçek öz çıkar konusunda eğitebilir." Yeraltı Adamı'nın polemiğinde 19. yüzyılın faydacılığının ve sonrasındaki sosyalizmin yankılarını duyabiliyoruz.

Yeraltı Adamı kendi çıkarlarına aykırı davranmaya hazırdır. Çünkü kendisinin Tanrı'nın veya sosyalizmin ellerinde bir piyano tuşu haline gelmesine hiçbir koşulda müsaade etmeyecektir. Hatta, iki kere ikinin her zaman dört ettiğini zorla itiraf edeceğine, kendini "cennetin penceresinden" atmayı tercih eder. Yeraltı Adamı, kendi elleriyle yarattığı bir "bodrum katta" acılar içinde ve tecritte yaşamaktadır. Sırf kendi dışında bir şey tarafından kontrol edilmediğini göstermek için kin ile hareket edebilmekte ve özgürlüğü savunurken hepimizin içinde yaşayan o inatçı şeytanı da aynı zamanda göstermektedir.

Yeraltından Notlar varoluşçuluğun ilk romanı olarak kabul edilen bir metindir. Varoluşçuluk bir felsefe olarak ortaya çıkmadan evvel, bunu edebi bir metin olarak ilk dillendiren, varoluş temalar bulunduran, ilk yazılı roman: Yeraltından Notlar'dır.

Yeraltı Adamı başkaları ile olan ilişkisini, bu sokakta kaldırımda biri ile karşılaşmaktan tutunda, ofis arkadaşları ile olan etkileşime kadar, restorandaki garsondan – genelevdeki fahişeye kadar: üstünlük sağlamak için verilen bir ölüm kalım savaşı olarak görmekte ve devamlı arzulanan birer onanma arayışı olarak yaşamaktadır. Başkaları ile etkileşimleri her ne kadar zararsız veya kısa olursa olsun yeraltı adamı onanmak istemektedir. Günlük yaşamından kötülük ve saldırganlık yansıtan hikayeleri birer varoluş mücadelesi olarak anlatmaktadır. Bu varoluş mücadelesinde, olmadık hayaller kurmakta, olmadık düşünceleri başkalarına yüklemekte, yansıtmakta ve bunlar sanki gerçekmiş gibi davrandığını itiraf etmektedir.

Kış Notları'nın başındaki köprü hikayesi ve Dostoyevski'nin anlatmakta olduğu duygular, adeta Yeraltından Notlar'dan alınmış gibidir. Bu iki eser bu kadar iç içedir.

Yeraltı Adamı kendi çıkarlarına aykırı davranmaya hazırdır. Çünkü kendisinin Tanrı'nın veya sosyalizmin ellerinde bir piyano tuşu haline gelmesine hiçbir koşulda müsaade etmeyecektir.

*

Yealtından Notlar yurtdışında sinemaya uyarlandı. Ülkemizde ise, 2012 yılında büyük usta Zeki Demirkubuz, Dostoyevski'nin bu zor eserini "Yeraltı" olarak beyaz

perdeye aktardı. Üstelik, Yeraltı Adamı'nı, St Petersburg'tan Ankara'ya getirdi ve adını da 'Muharrem" koydu! Zeki Demirkubuz sinemasının da büyüsü bu!

Çok sevilen, her dönem kuşaklar boyu okunan dünya klasiklerini sinemaya aktarmak çok zor olsa gerek. Okuyucu kafasında sevdiği başyapıtın karakterlerini kendisine göre canlandırır, mekanı - diyalogları hayal eder ve adeta romanın filmini kendisi yapar. Çoğu zaman da perdede gördüğü ile, kafasında canlandırdığı örtüşmez, sonuç hüsran olur ve keşke sadece kitabında kalsaydım duygusunu yoğun yaşar.

Bir edebiyat sever olarak, çok duyumsadığım bu hüsranın dünya sinemasında bence tek istisnası: Boris Pasternak'ın Doktor Jivagosu'dur. (film ile kitap adeta at başı yaraşır). Bizde ise Osman Seden'in romanın bütün güzel cümlelerine -ki vecize niteliğindedir- sadık kaldığı, Türkan Şoray'ın Feride – Kartal Tibet'in Kamuran rolünde olduğu, o güne kadar görülmemiş büyük bir sanatçı kadrosuyla çekilmiş olan, 1965 yapımı ilk Çalıkuşu filmidir. Ben Yeraltı filmini büyük bir hayranlıkla seyrettim, çok beğendim ve bu istisnalarıma dahil ettim.

Usta yönetmen Zeki Demirkubuz, Dostoyevski'nin bu eserine birebir sadık kalarak beyazperdeye aktarsaydı; bu denli başarılı olabilir miydi bilemiyorum. Ancak, Zeki Bey'in Yeraltı'ndaki olağanüstü başarısı, Dostoyevski dünyasını çok iyi bilen bir yönetmen olarak: kitabı olduğu gibi filme uyarlamak çoşku ve gayretinden uzaklaşıp, eserin kendinde bıraktığı derin duygu yoğunluğu ve metnin özünü bizimle paylaşmak istemiş olmasından kaynaklanmaktadır.

Yeraltı filminde bazı sahneler vardır ki, kitapta hiç yoktur, konusu bile edilmez: (Muharrem'in mastürbasyon sahnesi gibi). Ancak Yeraltı Adamı'nın öznesizliği ancak bu denli güzel sinematografik anlatılabilirdi. Sadece Dostoyevski değil, Zeki Demirkubuz da Yeraltı konusunda sanatının zirvesindedir. Oyuncu seçimi ve sanatçıların büyük performansını da göz ardı etmemek gerekir. (Engin Günaydın, Nergis Öztürk, Serhat Tutumluer, Nihal Yalçın)

Prof. Susan Mcreynolds'un ısrarla üzerinde durduğu gibi: Dostoyevski'nin "Yeraltından Notlar ve Yaz İzlenimleri Üzerine Kış Notları adlı yapıtlarını, yazılış sırasıyla birlikte okumanızı, değerlendirmenizi öneriyorum. Yeraltından Notlar'da dile getirilen düşünceler yazarın daha sonraki yapıtlarında odaklandığı konulardır. Kitabı okuduktan sonra, Yeraltı filmini seyretmenizi isterim. Edebiyat çoşkusu ile, sinema sanatının elele verdiği bu film bir baş yapıttır.

Dostoyevski hiç şüphesiz insan ruhunun kaşifidir. Zeki Demirkubuz sineması da, ülke insanı olarak benim gururumdur. •

demiraytacbd@gmail.com

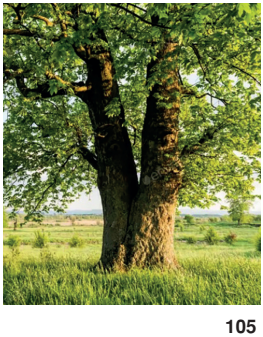
Durak

Op. Dr. Murat Molu

Ihlamur Ağacı

Torun Rıza, sanki bir boşluğa düşüyormuş hissi ile, kalbi pır pır çarparak uyanıp yatağından kalktı.Yalınayak, gecenin karanlığında kendini sokağa attı. Derin bir nefes alarak çeşmeye yürüdü, yüzünü buz gibi su ile yıkadı. Bu sırada, ahırın kapısının önünde uzanmış, yatmakta olan kangal köpeği Harp doğruldu, göz göze geldiler. Sessizce, *"Yat uyu ben gidiyorum, hemen döneceğim, Anam evde yalnız, bir yerlere ayrılma!"* dedi. Usulca eve girdi, askıdaki hırkayı sırtına alarak, eşikteki ökçesine basılı ayakkabılarını giyerek yola koyuldu.

Rüyasında gördüğü, Yemen'de şehit düşen, mezarı bile bulunmayan sararmış bir eski resminden tanıdığı, adını taşıdığı dedesi, ondan gün ağarmadan köye yakın dağın yamacından çıkan pınara gitmesini, pınarın karıştığı dereyi takip ederek ıhlamur ağacını bulmasını istemişti. »

Evleri köyün dışında idi. Pınara ulaşması hızlı adımlarla onbeş, yirmi dakikayı bulurdu. Kuşların cıvıldadığı, akça ağaçların kapladığı koruluğun içinden geçerek oraya ulaştı. Pınarın suyu, dağın yamacından gürül gürül akıyor, sanki alacakaranlığın sessizliğini bozarak dereye karışıyordu. Ellerini yıkadı, kana kana sudan içti, yanında getirdiği küçük plastik bidona sudan doldurdu. Bu suyun şifa verdiğine inanılır, hatta kutsal olduğuna dair hikayeler anlatılırdı. Oyalanmadan dere boyunca yürüyerek ıhlamur ağacını aradı. Temiz mis gibi hava-

yı sürekli solurken bir an duruyor, gözlerini yumuyor o kokuyu arıyordu. Artık gün ağarmıştı, nihayet az ötede ıhlamur ağacını gördü, yaklaştıkça ıhlamur kokusunun içine işlediğini hissetti. Hemen sırtındaki hırkayı çıkardı, evden alelacele çıkarken, yanlışlıkla anasının hırkasını almıştı. Hırkayı yere sererken, üzerine ağacın kokusunun sindiğini farketti, anacığı sık sık karanfilli ıhlamur içerdi. Yere bağdaş kurarak oturdu. Kısa süre dinlendi, ağaçtan yaprağı bol bir dal parçası kopardı, hırkasının cebine koydu. Sıra, Rıza Dede'nin kendisinden yapmasını istediği son şeye gelmişti. Yaklaşık yarım saat yürüyerek köyün mezarlığına vardı. Babasının mezarını buldu, taşın üzerindeki "22 Nisan 1962" tarihi silinmiş, zor okunuyordu. Otları temizledi, mis gibi kokan dalı toprağa dikti, suladı, duasını etti. Oradan ayrılırken dalgın dalgın yürüyor, rüyasını hayra yormaya çalışıyordu. Aniden karşısına köyün bekçisi çıktı.

"Hayırdır! Rıza sabah sabah ne işin var burada?" diye sordu.

"Hiç, babamı ziyarete geldim." dedi Rıza.

Bir an sessizlik oldu, yürümeye devam etti. Bekçi arkasından seslendi, *"Unutma! Yarın köy meydanında Şenlik var. Yarın 23 Nisan Çocuk Bayramı."*

Rıza kaskatı kesildi, nefesini tuttu, yutkundu, aniden gözlerinden bir kaç damla yaşın akıp, yanaklarını ıslattığını hissetti. O an, eskimiş çamurlu ayakkabılarına gözleri ilişti. Babası kendisine altı yaşında iken, bayramdan bir gün önce, bir çift pabuç almış, oğlunun giydiğini göremeden aynı gün aniden vefat etmişti. Rıza karmaşık duygularla eve nasıl döndüğünü anlamadı bile. Harp onu havlayarak karşıladı, kapı aralıktı, anası içerden *"Oğul, Oğul! Sabahın köründe nerelere gittin, meraklandırdın beni. Kahvaltı hazır, çay demledim, ıhlamur da var. Gel anlat hele."* diyerek

seslendi. Rıza ayakkabılarını eşikte çıkarırken, bir patırtı ve şangırtı sesi duyuldu...

Yazar Nedim koltuğunda uyuya kalmış, elindeki not defteri, kalemi sehpada duran fincanın üzerine düşmüştü. Uyanır uyanmaz, ilk şaşkınlığını üzerinden atıp, hemen yerdeki öykü defterini ve kalemini aldı. Torun Rıza'nın rüyasını unutmadan yazmalıydı ve hemen başladı. Başlığı ise "Ihlamur Ağacı" olmalıydı!

Biz ve Ötekiler

Ülkemiz son yıllarda Suriye başta olmak üzere, Afganistan'dan aşırı göç aldı. Uluslararası Göç Örgütü (IOM) tarafından yayımlanan rapora göre Türkiye en fazla mülteci ve göçmene ev sahipliği yapan ülke konumunda. Sayı konusunda ise, belirsizlik mevcut. Özelikle, güney illerimizde ve büyük şehirlerde mültecilerin, sığınmacıların sayısının fazlalığı dikkat çekmekte.

Jürgen Habermas "Öteki Olmak, Ötekiyle Yaşamak" kitabında (YKY); *"İnsanlar topluluklarda bağlar ve sınırlar içinde yaşarlar, ama bunlar farklı türden olabilirler...*

Etik yaşamın kendisi önemlidir, ama kendisinden başka şeylerin de önemli olduğunu görebilir...

Önem ile tartışımsal önceliği doğrudan birbirine bağlayan etik bir düşünce vardır; bu da yükümlülüktür." der.

Etik yaşam çerçevesinde, ötekileşmeden ve ötekileştirmeden bağlarımızı güçlendirirken, sınırlarımızı ve yükümlülüklerimizi bilmeliyiz!

Günümüzde yaşadığımız, uluslararası boyutu olan bu hassas konuda, devletimiz, resmî makamlar başta olmak üzere, tarih boyu hoşgörü sahibi olmuş halkımıza çok iş düşmektedir. Toplumsal duyarlılığı elden bırakmadan, huzur ve barış içerisinde yaşam sürebilmek için, çaba sarfetmek hepimizin görevidir.

muratmolubd@gmail.com

AFORİZMALAR

- *"Evrende en büyük ziyan, sorgulama yeteneğini yitirmiş bir beyindir."*
- *"Dünden ders alın, bugün için yaşayın."*
- *"Mucize beklemeyin, tüm hayatımız bir mucizedir."*
- *"Bilgi arttıkça ego azalır. Bilgi azaldıkça ego artar."*
- *"Eğer insanlar yalnızca anladıkları konularda konuşsaydı, dünya çok sessiz bir yer olurdu."*

Albert Einstein

- Murat Molu'nun seslendirdiği; Ihlamur Ağacı https://www.drtulinmolu.com/drmuratmolu/5.mp4

Yaşar Kemal

“Duvarın dibinde resmim aldılar
Ak kağıt üstünde tanıyın beni.
İnce Memed

Asıl adı Kemal Sadık Gökçeli olan Kürt kökenli Türk romancı, senaryo ve öykü yazarı Yaşar Kemal; 6 Ekim 1923 günü Osmaniye’nin Hemite köyünde dünyaya geldi. İlk şiiri "Seyhan”, 1939 yılında on altı yaşındayken Görüşler adlı Adana halkevleri dergisinde yayımladı. 1940-1941 yılları arasında Çukurova ile Toroslardan derlediği ağıtları içeren ilk kitabı Ağıtlar, 1943 yılında Adana Halkevi tarafından basıldı. İlk öyküsü olan "Pis Hikâye"yi "Bebek" ve "Dükkancı” adlı öyküleri izledi. 1940'lı yıllarda Adana'da çıkan Çığ dergisi çevresinde Pertev Naili Boratav, Nurullah Ataç, Güzin Dino gibi isimlerle tanıştı. Yaşar Kemal adını 1951-1963 yılları arasında fıkra ve röportaj yazarı olarak çalıştığı Cumhuriyet gazetesinde kullanmaya başladı. Anadolu insanının sorunlarını dile getirdiği dizi röportajları ile tanınmaya başladı. İlk öykü kitabı “Sarı Sıcak” 1952 yılında yayımlandı. Çukurova köylüsünün ağalığa karşı mücadelesini anlattığı İnce Memed serisinin ilk kitabı İnce Memed I, 1956 yılı Varlık Dergisi Roman Armağanı ile ödüllendirdi. Yaşar Kemal; 1973 yılında Nobel Edebiyat Ödülü'ne aday gösterilen ilk Türk romancı oldu. Uluslararası Cino del Duca, Legiond’Honneur, Fransız Kültür Bakanlığı Commandeur des Arts et des Letteres Nişanı, Premi Internacional Catalunya, Alman Kitapçılar Birliği Frankfurt Kitap Fuarı Barış ödüllerinin de arasında olduğu yirmiyi aşkın ödül; ikisi yurt dışında beşi Türkiye’de olmak üzere yedi fahri doktorluk unvanı ile onurlandırıldı. Eserleri kırkın üstünde yabancı dile çevrilerek bir çok ülkede üne ulaştı.

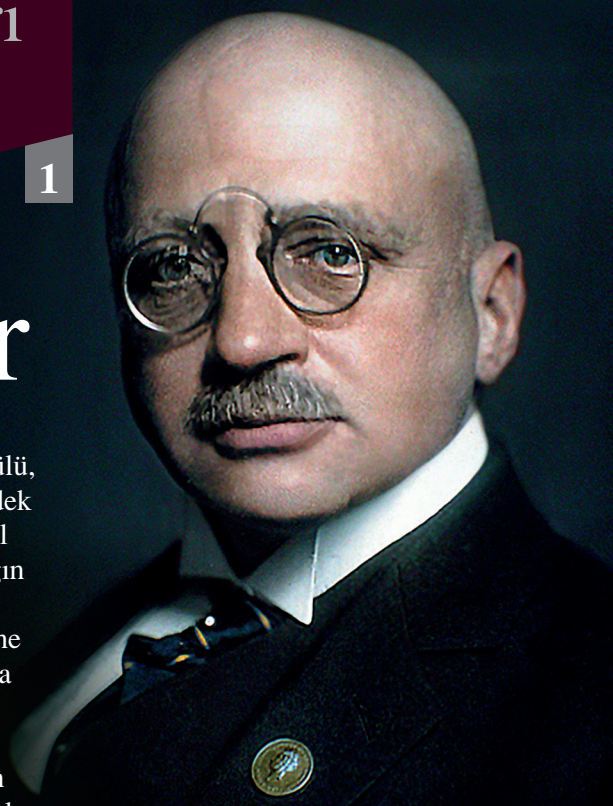
Teneke, Orta Direk, Yer Demir Gök Bakır, Ölmez Otu, Akçasazın Ağaları / Demirciler Çarşısı Cinayeti, Yusufcuk Yusuf, Yılanı Öldürseler, Al Gözüm Seyreyle Salih, Deniz Küstü, Yağmurcuk Kuşu / Kimsecik III, Fırat Suyu Kan Akıyor Baksana / Bir Ada Hikayesi / Karıncanın Su İçtiği / Bir Ada Hikayesi II, Tanyeri Horozları / Tek Kanatlı Bir Kuş, Üç Anadolu Efsanesi, Ağrı Dağı Efsanesi, Binboğalar Efsanesi, Çakırcalı Efe, Bugünlere Bahar İndi, Filler Sultanı ile Kırmızı Sakallı Topal Karınca adlı roman ve öykülerinin yanı sıra röportaj ve deneme yazıları ile Türk dilinin bu efsane yazarı 28 Şubat 2015 günü aramızdan ayrıldı.

Sabriye Aşır

Milyonları Doyurdu Milyonları Öldürdü: Fritz Haber

1

1918 Nobel Kimya Ödülü, muhtemelen şimdiye dek verilmiş en önemli Nobel ödülüydü. Ödül, insanlığın karşı karşıya kaldığı en önemli sorunun çözümüne sunduğu katkı dolayısıyla Alman bilim adamı Fritz Haber'e verildi.

Haber'in keşfi, bugün 4 milyar insanın yaşamıyla doğrudan ilgilidir. »

Ne var ki, Haber'e ödülü takdim edileceğinde, meslektaşlarının pek çoğu törene katılmak istemediler; Nobel ödülü kazanan diğer iki kişi ödülü reddettiler ve New York Times, Haber'le ilgili iğneleyici bir makale yazdı.

Kuş dışkılarıyla kaplı bir ada

Fritz Haber, belki de şimdiye dek hiçbir insanın yapmadığı denli bugünkü yaşamlarımızı şekillendirmiş; tüm zamanların en etkili ve aynı zamanda en korkunç bilim insanlarından biri olarak nitelendirilmektedir.

Guano olarak adlandırılan kuş dışkısının ticareti, 1800'lü yılların ortalarında oldukça büyük bir işti.

NİTROJEN GEREKSİNİMİ

Diyelim ki bir Amerikan vatandaşısınız ve üzerinde çok miktarda kuş dışkısı bulunan bir ada keşfettiniz. Bu adanın Amerika Birleşik

Guano toplayan işçiler

Devletleri'ne ait olduğunu öne sürebilirsiniz ve Amerika Birleşik Devletleri bu iddianızın arkasında durur. Amerikan başkanı, kuş dışkılarıyla kaplı bu yeni keşfettiğiniz adayı savunmak için deniz kuvvetlerini ve orduyu oraya gönderme yetkisine sahiptir. Hâlihazırda bu biçimde hak iddia edilmiş on ada vardır: Baker Adası, Howland Adası, Jarvis Adası, Johnston Atolü, Kingman Resifi, Midway Atolü, Nevassa Adası, Bajo Nuevo Bank ve Serranilla Bank ile Swains Adası. Bunu mümkün kılan yasa 1856 yılında geçmiş olsa da halen yürürlükte. Peki ama kuş dışkılarıyla kaplı bu adaları bu denli önemli kılan nedir?

Peru kıyılarında milyonlarca deniz kuşunun çiftleşmek için toplandığı pek çok ada var. Bu adalara uğrayan kuşlar, balıklarla besleniyor ve adalara dışkılarını bırakıyorlar. Bölge sıcak ve kuru olduğu için bu kuş dışkıları katılaşır ve birikir. 30 metre yüksekliği bulan kuş dışkısı dağları görmek mümkündür.

Teknik anlamda guano olarak adlandırılan kuş dışkısının ticareti, 1800'lü yılların ortalarında oldukça büyük bir işti. Yarım kilogramı 76 dolardı ve altının dörtte biri ölçüsünde değerliydi. Peki, kuş dışkısı pazarı neden böylesine büyük bir iş alanıydı?

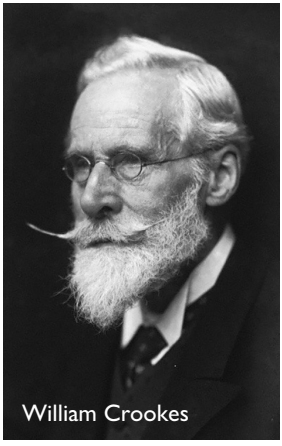
Bu soruya yanıt verebilmek için öncelikle insan bedenine bakmamız gerekir. Ağırlık olarak vücudumuzun çoğu oksijen, karbon ve hidrojenden oluşur, ancak dördüncü en yaygın element ise nitrojendir. Nitrojen, proteinleri oluşturan amino asitlerin bir parçasıdır. Kırmızı kan hücrelerinde oksijen taşıyan bileşik olan hemoglobinin ve DNA ile RNA'nın merkezi bir bileşenidir. Nitrojen, dünyadaki tüm yaşam için gereklidir. Nitrojen gereksinimimizi bitkileri tüketerek ya da bu bitkileri tüketen hayvanlarla beslenerek karşılarız. Bitkiler ise nitrojeni topraktan alırlar.

Fakat sorun şu ki, eğer aynı toprağı her yıl ekerseniz, bu topraktaki nitrojeni tüketmiş olursunuz ve sonuç olarak bitkilerin sağlıklı biçimde büyüyebilmeleri için gerekli nitrojen kalmaz. Yeterince nitrojen olmadığında bitkiler fotosentez yapmak için yeterli klorofil üretemezler ve büyümeleri sekteye uğrar. Yaprakları sararır, hastalıklara ve tarım zararlılarına karşı daha hassas hale gelirler. Nitrojen eksikliği çiftçiler için ciddi bir sorundur ve daha az verim anlamına gelir. İşte guanonun yani kuş dışkısının devreye girdiği yer tam da burasıdır. Verimi artırmak için toprağa nitrojen eklersiniz: Guano yüzde 20'ye kadar nitrojen içermektedir.

Nitrojen eksikliği çiftçiler için ciddi bir sorundur *ve daha az verim anlamına gelir. İşte guanonun yani kuş dışkısının devreye girdiği yer tam da burasıdır.*

GUANO SAVAŞLARI

Yüzlerce yıl önce İnka çiftçileri, topraklarına guano eklemenin ekinlerin büyümesini sağladığını fark ettiler. Bu keşifleri, daha önce tarım yapılmayan yerlerde tarım yapabilmelerini ve imparatorluklarını genişletmelerini beraberinde getirdi. Güney Amerika'nın zengin kuş dışkısı kaynaklarının dünyanın geri kalanı tarafından fark edilmesi çok sürmedi. 1865 yılında İspanya, guano kaynağı olan adaların kontrolünü ele geçirmek için eski kolonileri olan Peru, Şili, Ekvador ve Bolivya'yla savaşa girdi. Fakat dünyanın nitrojene karşı iştahı karşısında guano kaynakları tükeniyordu ve 1872'de Peru çareyi ihracatı yasaklamakta buldu.

William Crookes

Dünyanın nitrojen konusunda bir çözüme gereksinimi vardı. Tam anlamıyla bir kriz yaşanıyordu. İngiliz kimyager William Crookes, 1898'de korkunç bir kehanette bulundu. Dünyanın artan nüfusu ve azalan nitrojen kaynaklarıyla birlikte, "Yeterince yiyememenin ölümcül tehlikesiyle karşı karşıyayız." dedi. 30 yıldan daha kısa bir süre içinde, dünyanın her yerindeki insanların açlıktan öleceğini savundu. Crookes, çözüm noktasını da işaret ediyordu: "Bizi kurtaracak olan kimyagerlerdir." Crookes'a göre, "laboratuvar yoluyla açlığın eninde sonunda bolluğa dönüşmesi" mümkündü.

Çünkü aslına bakarsanız, nitrojen nadir değil son derece yaygın bir elementtir. Örneğin havanın yüzde 78'i nitrojendir. Fakat bu, bitkilerin ve hayvanların kullanamayacağı bir formdadır: İki nitrojen atomu birbirine üçlü kovalent bağla bağlanmıştır. Bu bağ, doğadaki en güçlü bağlardan biridir. Bir kimyasal bağın gücünü ölçmenin yolu, onu kırmak için gereken enerji miktarına bakmaktır. Yani örneğin iki klor atomunu parçalamak için iki buçuk elektron volt gerekir. İki karbonu parçalamak için 3.8 eV, iki oksijeni parçalamak için 5.2 eV gerekir. Ancak iki nitrojen atomunu parçalamak için 9.8 elektron volt gereklidir. Bu, ciddi miktarda enerji demektir.

Bu sürecin doğal olarak gerçekleştiği iki durum vardır. Yıldırım oluşumu öyle çok enerji yayar ki, havada bulunan N2'yi atomlarına ayırır. Daha sonra hızla reaksiyona girerek nitrojen oksitleri oluştururlar ve bu moleküller bulutlardaki su damlacıkları ile reaksiyona girip yağmurla yere düşene kadar atmosferde kalırlar. İkinci durumda ise, çok miktarda enerji kullanarak N2 bağını kırabilen ve bitkiler için nit-

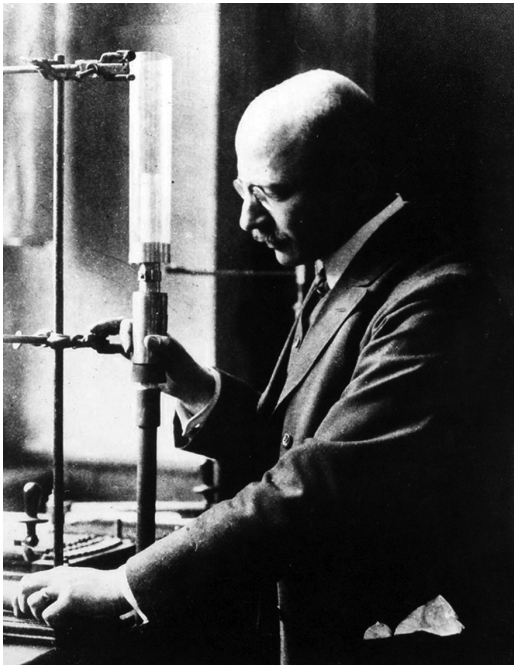
rojen sağlayan toprakta yaşayan bazı bakteriler söz konusudur. Fakat bu her iki doğal süreç de insanların gereksinimi için yeterli değildi. Bu nedenle kimyagerler devreye girdi…

HABER, NİTROJEN KOVALENTİNİ KIRMAYI BAŞARIYOR

1811'de Georg Hildebrandt, nitrojen ve hidrojeni kapalı bir şişede karıştırarak, guanoda bulunan nitrojen içeren moleküllerden biri olan amonyağı elde etmeye çalıştı. Bu deneyi ve devamında basıncı artırmak için şişeyi suyun altında 300 metreye göndermesi işe yaramadı ama doğru yoldaydı. Buna benzer daha karmaşık deneyler, takip eden yüz yıl boyunca gerçekleştirildi. Fakat hepsi başarısız oldu.

Fritz Haber 1904'te bu problemle ilgilenmeye başladı. 36 yaşındaydı ve Karlsruhe Üniversitesi'nde sıradan bir akademisyen olarak çalışıyordu. Hermann adında iki yaşında bir oğlu vardı ve eşi Clara, kimya alanında doktora yapan öncü bir kadındı. Beş yıl boyunca konu üzerinde çalışan Haber'in amacı, nitrojen ve hidrojeni yalnızca yüksek basınç değil, aynı zamanda yüksek sıcaklıkta ve bir katalizörün (N_2'yi atomlarına ayırmak için gerekli enerji miktarını azaltmak amacıyla) yardımıyla birleştirmekti.

Bunu yapmak için yeni deneysel cihazların icat edilmesi gerekiyordu. Haber, bu proje üzerinde yorulmadan çalıştı ve her zamankinden daha yüksek sıcaklıklara ve basınçlara dayanabilecek ekipmanlar yaptı. Şansı da yaver gitti. Bu dönemde bir ampul üreticisine teknik danışmanlık hizmeti veriyordu. Bu nedenle

Fritz Haber yeni deneysel cihazları icat etmek için yorulmadan çalıştı.

Haber, her zamankinden daha yüksek sıcaklıklara ve basınçlara dayanabilecek ekipmanlar yaptı. Şansı da yaver gitti.

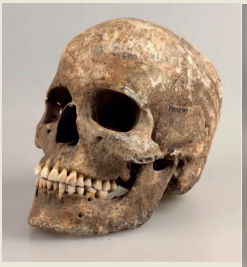
de osmiyum elementi gibi gerçekten bulunması zor birçok malzemeye erişimi vardı. Son derece nadir bir element olan osmiyumdan bu dönemde rafine halde 100 kilogram civarında vardı. Fakat çalıştığı ampul üreticisi şirket, ampullerinde filamentler için kullanmayı denediği için osmiyum kaynakları üzerinde etkiliydiler.

Haber, osmiyumun mükemmel bir katalizör olabileceğini düşündü ve deney yapmak için laboratuvarına bir miktar getirdi. 1909 yılı Mart ayının üçüncü haftasında laboratuvarında çalışmakta olan Haber, osmiyum tabakasını basınç odasına yerleştirdi ve ardından nitrojen ve hidrojeni 200 atmosfer basınçlandırıp 500 santigrat dereceye kadar ısıttı. Bu koşullar altında nitrojenin kovalent bağı parçalandı ve nitrojen hidrojenle reaksiyona girdi. Toplam gaz karışımının yüzde 6'sı amonyağa dönüştü. Gaz soğutulduğunda, dar bir tüpün ucundan bir behere bir mililitre amonyak damladı. Haber, kelimenin tam anlamıyla sevinç içindeydi! •

sabriyeasirbd@gmail.com

Gelecek ay: ***Gübreden Patlayıcılara***

Tunç Çağı Kadınının Yüzü Yeniden Canlandırıldı

Radyokarbon tarihlemesine göre yaklaşık 4.000 yıl önce Orta Avrupa'da Çek Cumhuriyeti, Pardubice yakınlarındaki Mikulovice'de yaşayan bir kadının yüzü, kafatasının ve DNA'sının kalıntılarından yeniden oluşturuldu.

Kadın, beş bronz bilezik, iki altın küpe ve 400'den fazla kehribar boncuktan oluşan üç telli bir kolye ile gömülmüştü. Arkeolog Michal Ernée, kadının kim olduğu belli olmasa da çok zengin olduğunu söylüyor.

Kemikler kadının DNA'sının parçalarını içerecek kadar iyi korunmuştu. Bu durum, araştırmacıların onun gözlerinin ve saçlarının kahverengi ve teninin açık renkli olduğunu keşfetmelerini sağladı. Kadının yeniden yaratılan giysi ve aksesuarları da bilime dayanıyordu. Bilimler Akademisi Arkeoloji Enstitüsü'nden Ludmila Barcáková kehribar kolye ve altın küpeleri yaptı, metal işçisi Radek Lukûvka bronz bilezikleri ve iğneleri yeniden yarattı ve tekstil konusunda uzmanlaşmış bir arkeolog olan Kristína Urbanová kadının kıyafetlerini tasarladı.

Yazar: Erman Ertuğrul

Promete
Necdet Pamir

Ham Petrol Petrol Ürünleri Doğal Gaz Fiyatları ve Türkiye

Son dönemde aşırı düzeye yükselen akaryakıt ve doğal gaz fiyatları, toplumun geniş kesimlerinin haklı tepkilerine neden oluyor. Ham petrol ve doğal gaz fiyatlarının, çeşitli etkenlere bağlı olarak küresel ölçekte de yükseldiği ve bu nedenle sorunun küresel ve dolayısıyla genel bir sorun olduğunu savunan kesimler de var. Bu görüşler kısmen doğru olsa da ham petrol ve doğal gaz fiyatlarını olduğu gibi, farklı ülkelerdeki tüketicilere satılan akaryakıt ve doğal gaz fiyatlarını etkileyen çok sayıda öznel etken ve değişkenin varlığı da bir diğer gerçeklik...

En genel hatlarıyla bakılacak olursa; ham petrol fiyatlarının artmasıyla, benzin ve dizel fiyatlarının da artması, doğal bir sebep sonuç ilişkisidir. Ancak bu genel kural ya da ilişki, her zaman geçerli olmadığı gibi, ham petrol fiyatlarının artış oranı ile akaryakıt (petrol ürün) fiyatlarının artış oranları da farklılık gösterebilir. Akaryakıt fiyatlarının

oluşumunda ise her ülkede uygulanan yasal düzenlemeler ve değişik vergi oranları, bu farklılığın temel nedenleri arasındadır. Bu yazımızda, öncelikle ham petrol fiyatlarının oluşumundaki temel ve en genel etkenleri gözden geçirmeye, daha sonraki yazımızda da ülkemizdeki akaryakıt (petrol ürünü) ve doğal gaz fiyatlarını oluşturan dinamikleri değerlendirmeye çalışacağız.

Ham Petrol Fiyatlarına Etki Eden Değişkenler

Ham petrol fiyatlarındaki artış ya da düşüler, genelde sadece ya da ağırlıklı olarak arz-talep dengesi (ya da dengesizliği) ile açıklanmaya çalışılır. Arz talep dengesi, fiyat oluşumunun en temel etkenleri arasındadır. Petrole (ya da doğal gaza) olan talebin arttığı ve arzın değişik nedenlerle bu talebi karşılayamadığı durumlarda, fiyatların artması; talebin farklı nedenlerle azalması karşısında, talepten fazla arz potansiyeli olması durumunda ise fiyatların düşmesi en doğal sonuçtur. Ancak arz ve talep, fiyatları belirleyen tek etken değildir ve çoğu zaman, fiyatı etkileyen nedenlerin birden fazlası bir arada ve kimi zaman da farklı yönlerde etki yaratır.

ABD Enerji Bakanlığı'nın yorumlarından yararlanarak hazırladığım yukarıdaki şekil, ham petrol fiyatlarına etki eden başlıca etkenleri göstermektedir. Bu etkenlerin her biri ve bunların fiyatlara etkisinin analizi, ayrı ayrı birer yazı konusudur. Bu yazımızda, bu etkenlerden birkaçına ve sadece genel hatlarıyla değinmekle yetinmek durumundayız.

OPEC ve OPEC+

Dünya üretilebilir petrol rezervlerinin BP'ye göre %70'i OPEC üyesi ülkelerde bulunmaktadır.[1] OPEC üyesi 13 ülke (Angola, BAE, Cezayir, Ekvator Ginesi, Gabon, Irak, İran, Kongo, Kuveyt, Libya, Nijerya, S. Arabistan, Venezuela), petrol rezervlerinin çok büyük bölümünü ellerinde tutsalar da petrol fiyatlarını, kendi çıkarları açısından en uygun seviyede tutabilmek için, her üye ülke için belli bir üretim kotası uygulamaktadırlar. Piyasadaki gelişmeler doğrultusunda bir araya

gelerek kotalar ve toplamda OPEC üretiminin ne kadar olacağını karara bağlamaktadırlar. Pandemi sürecinde büyük oranda düşen talep ve fiyatlar karşısında gerek OPEC ve gerekse OPEC dışında yer alan birçok petrol ihracatçısı ülke (başta Rusya), önce aralarında çatışsalar da daha sonra ortak çıkarları doğrultusunda "OPEC+" olarak tanımlanan yeni bir yapılanmaya gittiler. "OPEC+" oluşumunun, OPEC dışı üyeleri şu ülkelerdir: Azerbaycan, Bahreyn, Brunei, Güney Sudan, Kazakistan, Malezya, Meksika, Umman, Rusya, Sudan. Petrol fiyatlarının vadeli piyasalarda negatif değerlerle alınıp satıldığı günleri (2020 yılı) aklından çıkaramayan bu oluşum, o günlere göre önemli oranda artan talebe karşın, toplam üretimini son derece kontrollü olarak arttırmaktadır. Örneğin, OPEC ve "+" grubu ülkelerin son ortak toplantısında (30 Haziran 2022), OPEC+ oluşumunun toplam petrol üretiminde Ağustos 2022'de sadece günlük 648 bin varil artış yapılması karara bağlanmıştır. Bir fikir vermesi açısından, OPEC üyesi ülkelerin[2] Ağustos 2022 günlük üretim hedefleri 26,7 milyon varil, diğer 10 (+) ülkenin toplam üretim hedefleri ise günlük 17,2 milyon varil olarak belirlenmiştir. Dünya üretilebilir rezervlerinin % 70'inden fazlasını elinde tutan OPEC'in, dünya toplam petrol üretiminde %35 civarında bir miktarla yetinmesi, uyguladıkları politikanın bir sonucudur.

Jeopolitik Sorunlar

Güncel bazı örnekler, "jeopolitik" faktörün, fiyatlara olan etkisini anlamamızda yardımcı olabilir: Petrol ihracatçısı birçok ülke, yaşamakta olduğu politik sorunlar nedeniyle, kapasitesinin altında üretebilmekte ve gene kapasitesinin altında ihracat yapabilmektedir. Bu da arz tarafında önemli bir açık yaratırken, fiyatların yukarı doğru hareketine altyapı oluşturmaktadır. OPEC üyesi ülkelerden İran, Venezuela ve Libya, bu nedenle kota uygulaması dışındadırlar.

İran, "nükleer faaliyetleri" gerekçesiyle nükleer silaha sahip ABD ve onun yörüngesinde hareket eden Avrupa ülkelerinin ambargosu altında, yıllardır petrol ve doğal gaz sektörünü kısıtlı olarak devreye sokabilmektedir. İşin ironik yanı, Rusya-Ukrayna çatışması sürecinde,

Rusya'nın petrol ihracatını kısıtlama çabası içindeki ABD ve AB'nin, Rus petrolüne alternatif önerileri arasında İran petrol ihracatını da sayma ikiyüzlülüğüdür. Ancak burada da hala İran'ın onların koşullarına uyması beklenmektedir. İran ise üretim ve ihracatın arttırılabilmesi için, hidrokarbon sektörüne yatırım yapılmasını, dini lider Hamaney ise, nükleer konusundaki görüşmelerle, petrol ambargosunun kaldırılması hususlarının birbirleriyle irtibatsız değerlendirilmesi gerektiğini söylemektedir.[3] İran'ın yeni devlet başkanı Raisi ve hükümet, anlaşabilmeleri için ön koşulun İran Devrim Muhafızları'nın terörist listesinden çıkarılması olduğunu öne sürüyorlar. Uluslararası Enerji Ajansı, İran'ın kuramsal olarak 1,2 milyon varil (mv) civarı yedek kapasitesi olduğunu, ancak bunun devreye alınabilmesinin önünde ciddi engeller olduğunu hesaplıyor.

General Hafter

Birincisi, İran ve batılı ülkelerin (''İran'ın nükleer ihtirasları konusunda!!'') anlaşması ve yaptırımların kalkması gerekiyor. Öyle olsa bile İran'ın 1 milyon v/g ek üretim yapması için 6 ay süre gerektiği hesaplanıyor. İran'ın tankerlerde stoklu 100 milyon varil petrolü var; ancak bunun küresel arz zincirine dahil olması için de aylar gerek.

Venezuela da İran gibi, ABD ambargosu altında. 2015 üretim seviyesine dönebilmesi, 1,8 mv/gün arz artışı demek. Ancak bu da uzun zamanda ve milyarlarca dolar yeni yatırımla mümkün olabilir. Birçok büyük aktörün vekalet savaşı sürdürdüğü ve iç çatışmalarla adeta ikiye bölünmüş durumdaki Libya'da da üretim ve ihracat, tarafların çatışmaları sonucunda kimi zaman tamamen kimi zaman da kısmen durmaktadır. Ülkenin batı kesimine hâkim görünen General Hafter ve "Libya Ulusal Ordusu"nun kontrolündeki milisler, ülkenin en önemli limanlarından olan Es Sider ve Ras Lanuf terminallerinden ihracatı önlediği için, ülkede üretim (ve ihracat) günde 600 bin varil civarında azalmıştır.[4] Gerek bu miktarın

Ras Lanuf limanı (Libya)

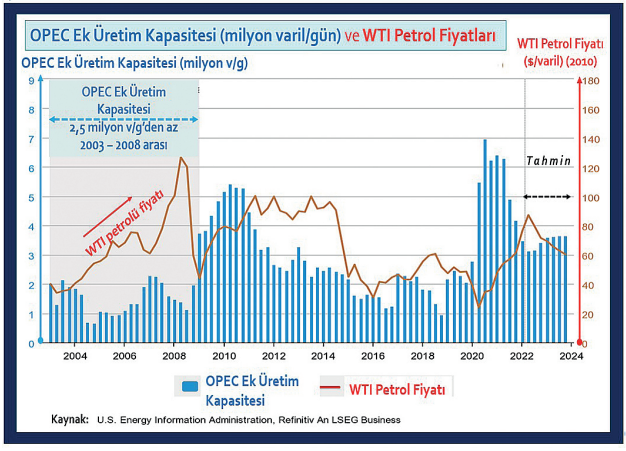
dünya petrol ticaretindeki ağırlığı ve gerekse Libya petrolünün kalitesinin, belli rafineriler için vazgeçilmez özellikleri, fiyatların yukarı doğru seyrini tetikleyen etkenlerden birisidir. Ancak daha önce de vurgulandığı gibi, (varsa) aynı anda ters yönde etki yapan diğer etkenlerin bileşkesiyle, nihai fiyat oluşur.

Ek Üretim Kapasitesi (Spare Capacity)

İhracatçı ülkelerin ve özellikle en çok Suudi Arabistan'ın elinde, üretmekte olduğu ham petrol miktarından daha fazla bir kapasite bulunabilmektedir. ABD Enerji Bakanlığı, "Ek Üretim Kapasitesi"ni, (mevcut üretime ek olarak) en çok 30 gün içinde piyasaya arz edilebilecek ve söz konusu ek kapasitesini en az 90 gün süreyle sürdürebilecek petrol üretim miktarı olarak tanımlamaktadır. Bir diğer anlatımla; tanımlanan miktar, yeni yatırımlarla uzun erimde elde edilebilecek bir miktar ya da stoklardaki petrol değildir. Eğer ek üretim kapasitesi, söz konusu dönemin toplam petrol tüketimine göre ciddi bir miktar oluşturuyorsa bu durum, küresel piyasalardaki mevcut fiyatları "soğutabilecek" (aşağı doğru çekebilecek) bir etken olmaktadır.

Söz konusu kapasite azaldıkça, fiyatların yukarı doğru seyri doğrultusunda bir etki yaratır.

Örneğin, izleyen şekilde görüleceği gibi, 2003-2008 döneminde, OPEC (toplam) ek üretim kapasitesi görece düşük seviyede seyretti. Düşük kapasite, OPEC'in talep ve fiyat artışı gelişmelerine, etki edebilme potansiyelini sınırladı. Söz konusu dönemde ek kapasite, günlük 2 milyon varilin altında seyrederken, WTI (West Texas Intermediate) tipi petrolün fiyatı, 40 dolar/varilden, (Haziran 2022'de) 123 dolar/varile yükseldi.

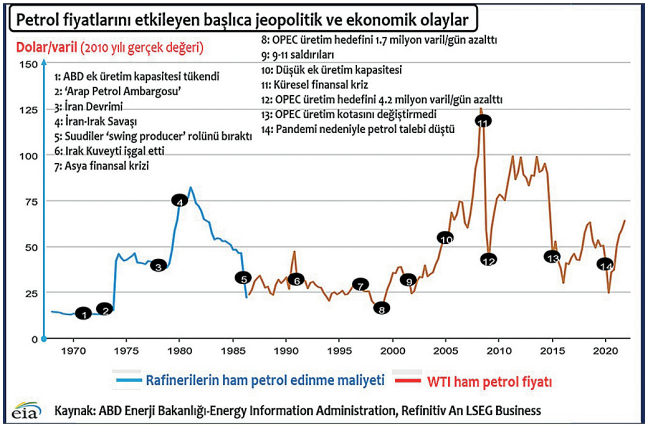

Bu artışı salt ek üretim kapasitesinin düşüklüğü ile açıklamak doğru değilse de bu etken, çok belirleyici olmuştur. Diğer etkenler arasında; 2002-2003 arasında Venezuela'da (Chavez dönemi) yaşanan petrol sektörü grevi nedeniyle, petrol üretimindeki günlük 2,2 milyon varil-

lik kayıp ve 2003'te ABD'nin Irak'ı işgali nedeniyle, Nisan – Temmuz ayları arasında Irak üretiminin 2,3 milyon varil/gün azalması da etkili[5] oldu. Ancak OPEC ek üretim kapasitesi yeterli olsa ve özellikle Suudiler fiyatları soğutma yönünde istekli olsalar, fiyat artışı bu oranda çarpıcı olmayacaktı.

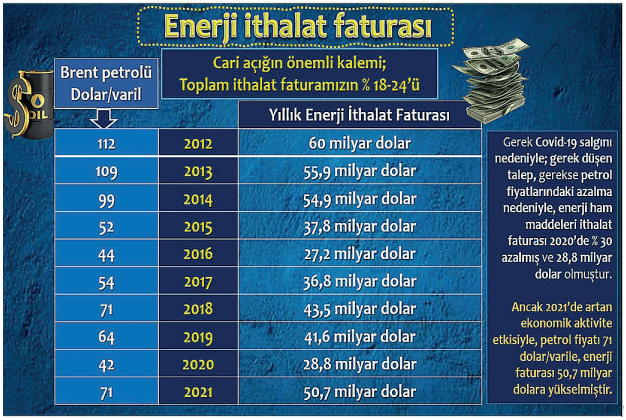
Görüleceği gibi, petrol fiyatlarını etkileyen birden çok fazla etken vardır ve artışları yorumlarken, ya da geleceğe yönelik tahminde bulunurken hem birden fazla etken olduğunu hem de bunların kimi zaman bir başına, kimi zaman da diğer etkenlerle bir arada etki yaratabileceği gözden kaçırılmamalıdır. Nitekim, Temmuz 2022'de petrol fiyatları, özellikle Çin'de Covid'in yeni varyantlarının yarattığı yeniden kapanma ortamında, 100 dolar/varilin altına indi. Buna karşın OPEC+ ilave bir üretim yapmama kararını (ABD baskısına karşın) sürdürerek, karından daha fazla kaybın önünü almaya çalışıyor.

Genel bir fikir vermesi bakımından, küresel ölçekte etki yaratan jeopolitik ve/veya ekonomik bazı gelişmelerin, süreç içinde petrol fiyatlarını nasıl etkilediğini gösteren (izleyen) şekil de yardımcı olabilecektir.

Hava Koşulları

Petrol fiyatları ve hava koşulları dendiği zaman, genel hatları ile iki ayrı etkiden söz edebiliriz. Birisi, mevsimsel hava koşulları, diğeri ise son yıllarda giderek sıklaşan ve şiddetini artıran fırtına, kasırga, büyük çaplı yangınlar gibi "doğal" afetlerdir. Mevsimsel hava koşulları, petrol (ürün) tüketimini önemli oranda etkiler. Örneğin yaz aylarında "seyahat mevsimi" olması nedeniyle; benzin, dizel, jet yakıtı gibi ürünlere yönelik talep artar. Bu ürünlerin üretimi için de ham petrole olan talep de artar. Kış aylarında ise ısınma amaçlı yakıtlara olan talepte artış gözlenir. Her ülkenin enerji tüketim profili farklı olduğundan, bu talep artışı farklı yakıtlara (fuel oil, doğal gaz, kömür gibi) yönelebilir. Ancak küresel ölçekte petrole yönelik talepte de artış beklenir. Talep artışının yaşandığı dönemlerde, ham petrolü ürüne dönüştüren rafinerile-

rin durumları da önemlidir. Bakım-onarım, yatırımlarda gecikme gibi nedenlerle, rafineri kapasitelerindeki yetersizlik de bu talep artışının karşılanamamasına neden olacağından, fiyatlar artar. Fırtına ve kasırgalar ise, üretim platformlarına, boru hatlarına, ulaşım olanaklarına (petrol ve LNG tankerlerinin güvenli seyrine) zarar vererek, arz kesintilerine; dolayısı ile de fiyat artışlarına neden olurlar.

Diğer Etkenler

Birkaç kez vurguladığımız gibi, fiyatları etkileyen çok sayıda etken vardır. Covid 19, ya da enerji altyapısına yönelik terör saldırıları, ya da teknik arızalar gibi etkenler de "diğer" başlığı altında toparlanabilir. Covid salgınının en yoğun yaşandığı 2020 yılı ilk yarısında, ham petrol fiyatları dramatik bir düşüş yaşadı. Nisan 2020'de, vadeli piyasalarda petrol fiyatı "negatif" değerler gördü. 2019 yılı ortalamasında, Brent tipi ham petrolün varili 64 dolarken, 2019 ortalamasında 41 dolar oldu.

Yazımızın bu ilk bölümünü sonlandırırken, petrol ve doğal gaz fiyatlarının ülkemizin ekonomisini nasıl etkilediğini gösteren bir tablo ile petrolde %92, doğal gazda %99 oranındaki dışa bağımlılığımızın ekonomik yükü ve riskine dikkat çekelim.

Doğal gaz faturamız, farklı anlaşmalarda bağıtlanan farklı formüllere göre fiyatlandırılmaktadır. Bu anlaşmalarda, bazı petrol ürünlerinin fiyatları ve/veya spot piyasa fiyatları belirleyici olmaktadır. Gerek petrol fiyatları ve gerekse spot piyasadaki gaz fiyatları çok yüksek oranda arttığından, 2022 yılı enerji ithalat faturamızın 2021'e kıyasla çok daha yüksek olması kaçınılmazdır. • *(Devamı ve çözüm önerilerimiz, sonraki sayımızda…)*

necdetpamirbd@gmail.com

1- OPEC verilerine göre ise OPEC petrol rezervleri, dünya petrol rezervlerinin %80,4'ü kadardır. OPEC istatistikleri, bu belirlemede sadece ham petrol rezervlerini dikkate alırken; BP "petrol rezervleri", gaz kondensat ve doğal gaz sıvılarını da içermektedir.
2- Özgün koşulları nedeniyle; OPEC üyesi ülkelerden İran, Libya ve Venezuela, kota uygulamasından muaftırlar.
3- https://www.dw.com/en/iran-will-not-back-down-from-nuclear-rights-says-president/a-61420434
4- https://oilprice.com/Latest-Energy-News/World-News/Libyas-Oil-Exports-To-Dip-Again-Amid-Renewed-Port-Blockades.html
5- 2003 yılında dünya petrol üretimi günde yaklaşık 67 milyon varildi.

Hazırlayan: Op. Dr. Murat Molu

			6			1		7
6	9		8	5	1	3		
		3			2	5	6	9
	4		9	1			2	
						9	5	
	8			6	5		7	3
4		8			3		9	5
1	6	2			8		3	
5			7		6			

Sudoku Yapamayanlar İçin

2	6			1	5		7	
	3			6				
					3	5	6	
6	9							2
3	1							
		7		3	4			
							5	
		5			2	9		4
7								

Sudokusuz Yapamayanlar İçin

Dün Gladyatörler Bugün Sporcular

Yazan: AYBARS KUDAY

Eski Roma'da genellikle savaş esirleri ve kölelerden oluşturulan, Romalı insanları eğlendirmek, halkı askerliğe, dövüşlere ve olası savaşlara hazırlamak amacı ile halkın seyirciliği refakatinde birbirleri veya vahşi hayvanlarla dövüşmek zorunda bırakılan insanlardır gladyatörler...

İmparator Honorius, Senatoyu lağvedip MS 404 yılında oyunlara son verinceye kadar devam etmiştir.

Genelde Roma tarihçileri tarafından vahşi barbarlar olarak anlatılsalar da gladyatörler daha »

alt kesim tarafından kahraman ilan edilmişti. Portreleri, pek çok açık alan duvarına asılmıştı. Çocuklar kilden yaptıkları gladyatör figürleriyle oynardı. En popüler gladyatörler, bugünün sporcuları gibi çoğu ürünün tanıtımını yapardı.

Günümüz sporcularını da gladyatörlerin modern versiyonu olarak düşünebiliriz. Günümüzde sporcular artık çok daha büyük kitlelere örnek olan, gençlerin kendilerine rol model olarak aldığı insanlar. Çoğu henüz farkında olmasa da sosyal olarak da büyük sorumluluklar sporcuların üstüne yüklenmiş durumda. Dolayısı ile sporcuların sadece sportif olarak değil zihinsel, psikolojik ve sosyolojik unsurları da kapsayan komple bir eğitim almaları gerekiyor. Yaptığı spora ve rakibe saygı, centilmenlik, disiplinli çalışma ve yaşama prensipleri gibi.

Mesela Arsenal Futbol Akademisi 15 yaşından itibaren oyuncularına okul eğitiminin yanı sıra ayrıca diksiyon ve kendini doğru ifade edebilme, anlamlı cümle kurabilme gibi kariyerlerinin ileri zamanlarında işlerine yarayacak birçok konuda eğitim veriyor. Kişisel gelişim için küçük gibi gözüken ama çok önemli olan bir nokta bu.

Spor sadece kazanma odaklı yapılan bir aktivite değildir. Spor, gençleri potansiyel kötü alışkanlıklardan uzak tutan, disiplin ve sorumluluk bilinci gibi çocuk yaşlarda alınırsa kişiyi diğerlerinden hayat boyu en az bir adım önde tutan, çok çalışmayı ve sonunda mükâfatının nasıl alındığını gösteren, rekabetin kişiyi nasıl ileriye götürdüğünü gösteren ve daha sayısız bir türlü faydayı sağlayan müthiş bir gelişim aracıdır. Futbol dışında kalan diğer spor branşlarında gençlere harika örnek teşkil eden birçok sporcu var. Fakat günümüzde en çok izlenen spor olan futbol-

Arsenal Futbol Akademisi genç oyuncularına diksiyon ve kendini doğru ifade edebilme, anlamlı cümle kurabilme gibi kariyerlerinin ileri zamanlarında işlerine yarayacak birçok konuda eğitim veriyor.

da gördüğümüz örnekler bizleri kara kara düşündürüyor.

Sadece bizde değil, tüm dünyada sıklıkla gördüğümüz bazı örnekleri sıralayayım. Muhtemelen hepimizin hemen hemen her gün tanık olduğu örnekler:

Sporcuları korumak için konulan kurallar istismar edilir, hiçbir şeyi olmayan futbolcu yere kurşun yemiş gibi bağırarak düşer, dakikalarca yerde numara yapar, sahaya sedyeler gelir, doktorlar gelir. Bu arada TV başında izleyenlerin de yüreği ağzına gelir. Sonra bir bakarsınız aynı oyuncu 30 saniye içinde sapasağlam ayaktadır.

Bariz şekilde haksız olduğunu bile bile sonraki pozisyonlarda hakeme psikolojik baskı kurmak amacıyla önemsiz kararlara bile çılgınca itiraz eder.

Milyonlarca kişinin kendisini sahada veya TV'de izlediğini bile bile futbolcu yere tükürür ya da burnunu temizler.

Kalesinde adeta uçarak inanılmaz şutları kurtaran, gerektiğinde havadaki sineği bile gören kaleci oyunun sonlarında takımı öndeyken vakit geçirmek için türlü türlü "şaklabanlıklar" yapar. Kendisine top toplayıcı tarafından atılan topu resmen profesyonel aktörler gibi görmüyormuş numarası yapıp sağa sola bakınır. Hemen önündeki topu nedense göremez, saha içinde topu arıyormuş gibi başka yerlere koşar. Sonra da bir de hakemden özür diler!!!

Kazanılan taç atışında karşı takım topu hemen kullanmasın diye rakip futbolcu koşarak rakibin kullanması gereken topu eline alıp topla beraber uzaklaşır ve sonra o topu gider tacı atacak oyuncuya atıyormuş gibi yapar ama alakasız uzak bir yere atar.

Sporcuları korumak için konulan kurallar istismar edilir, hiçbir şeyi olmayan futbolcu yere kurşun yemiş gibi bağırarak düşer, yerde dakikalarca numara yapar.

İşin kötüsü bunları Avrupa kupası veya milli maçlarda bizim oyuncularımız takımları önde olduğu zaman vakit geçirmek için yaptığında maçı zaten orantısız bir ara gazı ile anlatan spikerlerimiz "bunlar futbolda var, bu profesyonelce hareket-

leri yapacak tabii aslanlarımız" tarzı yorumlar yaparak bir de izleyenlerin gözünde bu davranışları meşrulaştırır.

Dürüstlüğün, rakibe saygının olmadığı bir anlayışın adı profesyonellik olmuş. İnanılır gibi değil.

Günümüzdeki anlayış ile devam ederse spor asıl amacından uzaklaşıp "makyavelist" bir kafa ile bakılan, "ne yaparsan yap bir şekilde kazan" fikrine odaklı ticari bir etkinlik olacak. Günlük hayatta maalesef duya duya kanıksamış olduğumuz "ticaret bu, böyle şeyler olur" gibi dolandırıcılığı olağanlaştıran sözleri ve benzer "profesyonellikleri" sporda çok daha sık duyacak ve göreceğiz.

Bütün Uzakdoğu sporlarında öğretilen ilk şey rakibe saygıdır.

Öte taraftan bütün Uzakdoğu sporlarında öğretilen ilk şey rakibe saygıdır. Dövüş öncesi karşılıklı selam ve eğilme, dövüş sonrası sonuç ne olursa olsun yine rakibe selam ve eğilme.

Günümüzde gladyatörlerin modern versiyonu gibi konumlandırılan futbolcuların basit, küçük ve ahlaksızca planlarla değil, Uzak Doğu sporlarında gördüğümüz gibi rakibe, çalışmaya ve efora saygıyı ön plana çıkartacak davranışlarla izleyenlere doğru örnek olmaları gerekir. Bu, topluma karşı yerine getirmeleri gereken bir yükümlülüktür.

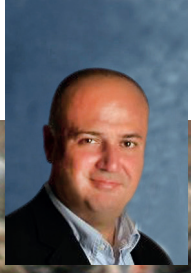
Temelleri şu anda yaşadığımız topraklarda atılan gladyatör oyunlarını, dolayısıyla örnek alınan onurlu ve gururlu gladyatör davranışlarını yine bu topraklarda yaşayan modern çağın gladyatörleri futbolcularımız tekrar hayata geçirse ne güzel olur değil mi? Belki son dönemlerde sportif başarı ile bizleri pek gururlandıramayan futbolcularımız yapacakları örnek sportmen davranışlarla dünyaya örnek olur ve sporseverlerin gögsünü kabartır.

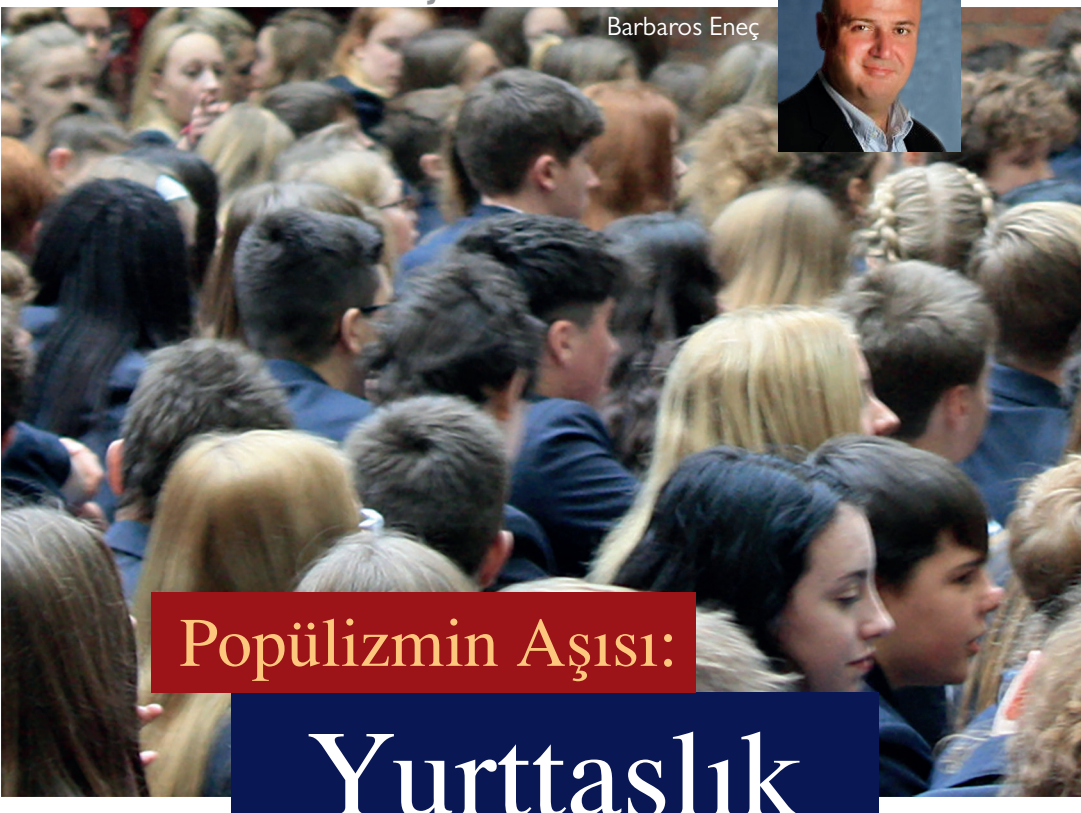
Sahada rekabet, dışarıda da saygı ve nezaket. Böylece Atatürk'ün harika sözünü lafta değil pratikte de gerçekleştirmiş oluruz.

"Ben sporcunun zeki çevik ve aynı zamanda ahlâklısını severim"

M. Kemal Atatürk

Barbaros Eneç

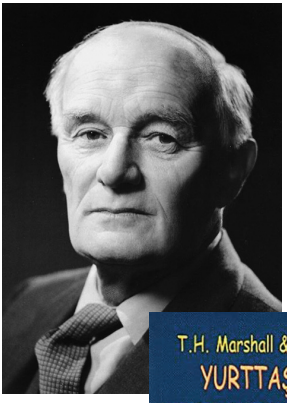

Popülizmin Aşısı: Yurttaşlık

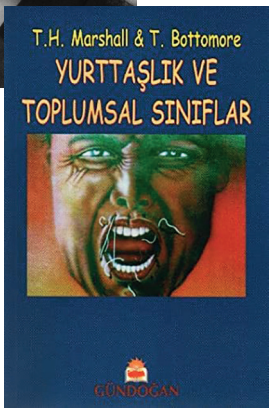
Popülist hareketler dünyadaki hemen hemen her demokratik rejimde ortaya çıktı. Nadia Urbinati gibi az sayıda akademisyen, popülizmin çağdaş demokraside olumlu bir rol oynayabileceğine işaret etmiştir. Bu yazı dizisinde popülizmi demokratikleştirmek adına "yurttaşlığı yeniden keşfetmemiz" gerektiği anlatılacaktır. Öncelikle eski Türkçe kaynaklı olduğu için yurttaşlık kelimesi vatandaşlık kelimesine tercih edilmiştir. İkinci olarak da özellikle Osmanlı iktisadi ve toplumsal yapısındaki yeri, bu yazıdaki tarihçedeki kökene daha yakın olarak görüldüğü için tercih edilmiştir. Üçüncü olarak, yazıdaki tarihçe, yazarın aldığı eğitim ve erişebildiği kaynaklar Batılı olduğundan eksiktir.

Yurttaşlık özellikle siyaset bilimi için önemli bir kavramdır. Hem kurucu hem de sınırlandırıcı işlevlerini gözleriz. Devlet, toplum, egemenlik, demokrasi gibi kurumsal, » haklar ve görevler gibi bireysel

boyutları vardır. Bu yazı dizisinde yurttaşlığı bir sosyopolitik kimlik olarak işleyeceğiz. Bu ilk yazı, kavramın tarihçesini anlatırken, gelecek yazılarda, kavramın içeriği, ve günümüzde demokrasiyi demokratikleştirmek için gerekli yurttaşlık hareketinin nasıl olması gerektiğini irdeleyeceğiz. Yurttaşlık, bireyin esas olarak yönetim-devlet fikriyle olan bağını tanımlar. Yurttaş statüsü aslında tarihinin neredeyse tamamında esasen bir seçkinlik göstergesi oldu ve bireyin devletle ilişkisi olarak evrildi. Sadece İngiliz deneyimini incelediği için eleştirilse de T. H. Marshall'ın Yurttaşlık ve Sosyal Sınıflar eseri kavramın incelenmesi için çok yararlı yollar göstermiştir.

T. H. Marshall

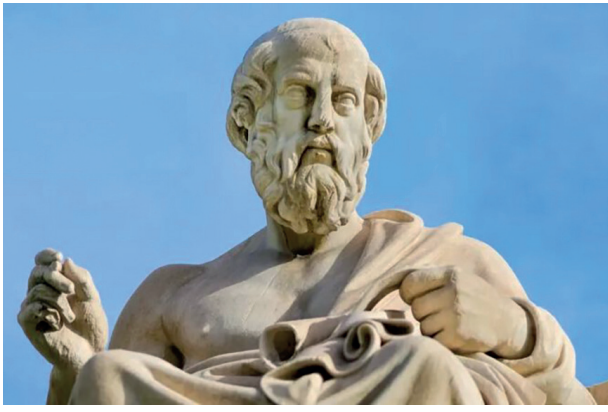
Bu eserde, yurttaşlığı 3 biçimde tanımlamıştır: sivil -medeni- (örneğin yasalar önünde eşitlik), siyasal (oy verme), ve toplumsal (refah devleti). Ayrıca, tarihsel gelişiminde bu sırayla olduğunu vurgulamıştır. (Bir başka yazının konusu olabilecek "sivil" kavramı, özellikle ülkemizin mirasından dolayı askeri karşıtı olarak düşünülüyor. Sivil anayasa derken askerlerin yapmadığı bir anayasa değil, medeni hakları içeren bir anayasadır aslında söz konusu olan)

Tarihçeyi Sparta'dan başlatıyoruz. Toplumsal iktisadi gelişmeler, tarihsel olarak yaşamışlığı şüpheli bir yasa koyucu, Lykurgos'u M.Ö. 8.yüzyılda sahneye çıkartır. Anayasal değişiklikleri ile ayrıcalık ve yükümlülüklere dayalı yurttaşlar sınıfını düzene soktu. Bu yurttaşlık biçiminin yönleri: eşitlik ilkesi, kamu arazisinden bir bölüme sahip olmak, iktisadi olarak helotların çalışmasına bağımlılık, katı bir yetiştirme ve eğitim sistemi, yemeklerin karavanadan yenmesi, askeri hizmet, yurttaş erdemine sahip olmak ve devlet yönetimine katılım. İlk başlarda 9.000 kişi kadar olan bu grup kendilerine "homoioi" yani eşitler veya akranlar diyordu. Göreve kendilerini tamamen adamış ve sadakatle birbirlerine bağlıydılar. Bu özellikler "arete" kavramı ile karşılanıyordu. Bunu yurttaşlık erdemi, üstünlük veya erdemlilik diye çevirebiliriz. Burada, Homeros'un kişisel şan için savaşan kahramanla-

rından farklı bir anlayış görüyoruz. Yurttaşın görevleri, yasalara tam itaat ve meclise katılmaktan oluşuyordu. Yönetime katılım olanaklı ve gerekliydi. Sparta, yurttaşlığın değişmez ilkelerine dönüşen kuralları koydu.

Batı medeniyetinin kökleri MÖ 5. yüzyıl Atina'sında aranır hep. Yurttaşlık konusunda da Sparta'dan sonra kavramı geliştirdiler. Öne çıkan düşünür ilk olarak Platon olur. Platon'un yurttaşlık anlayışı eşitlik üstüne kurulmaz. Servetlerine göre 4 sınıfa ayrılır halk. Bu ayrımın seçim ve yönetim sistemi üstüne önemli etkileri vardır. En zengin daha fazla temsil edilip, güce sahip olacaktır. Yoksul yurttaşların katılımı hem sınırlı hem de teşvik edilmez. Toplumsal bağı oluşturan Sparta karavanasının yerini, Platon'da okul ele geçirir. Platon'un amacı, Sparta'nın aksine, savaşın başarıyla yürütülmesi değil, uyum içinde yaşamaktı. Hocasından pek çok yönden ayrılan Aristoteles Sparta'yı incelemiştir. Toprak paylaşımı ve karavana sisteminin eşitlik hedefine ulaşamayıp, yoksullar ve varlıklılar arası bir kutuplaşma ile sonuçlandığını gözlemlemiştir. (Bu arada Aristoteles Atina yurttaşı değildi)

Yurttaşlığın tek bir tanımı yoktur der. Buna rağmen 3 temel ilke sunar: kamusal yaşamın doğal oluşu; en küçük ortak yurttaşlık sembolü; yurttaş erdemleri. Ona göre birey geliştikçe, yönetim işlerine katılmak için sahip olduğu potansiyeli de artar. Yönetme ve yönetilme bireylerin doğrudan ve nöbetleşe olarak dahil oldukları bir yurttaşlık biçimidir. Yurttaş tartışarak politikaların ve yasaların oluşumuna katkıda bulunmalı ve kararlar alarak yasaları uygulamalıdır. İyi yurttaşlar ve kötü yurttaşlar arasında ayrım yapar.

Platon'un yurttaşlık anlayışı eşitlik üstüne kurulmaz. Servetlerine göre 4 sınıfa ayrılır halk. En zengin daha fazla temsil edilip, güce sahip olacaktır.

İyi yurttaş devletin gereksinimlerine göre davranışlarını ayarlamalıdır. Dört yönlü bir erdem tanımı

yapar: ölçülülük yani özdenetim ve aşırılıktan kaçma; adalet; yurtseverliği de kapsayacak biçimde cesaret; karar verme kapasitesini içeren akıl ya da sağgörüdür. Platon'da olduğu gibi bu erdemlerin gelişmesi de eğitimle olur.

İkinci durağımız Roma. Roma'da yurttaşlık statüsü evrimleşerek Yunan Polislerinden daha esnek bir hal almıştır. Çeşitli yurttaşlık sınıfları oluşturmuşlardır. Kölelere yurttaşlık onuruna kavuşma olanakları sunmuş, hatta topluluklara dağıtmakta fazla cömert olmuştur. Roma yurttaşlarının kökenleri Yunanlılara göre daha belirsizdir. Bilebildiğimiz, Cumhuriyetin ilk yıllarında, Pleblerin, ayrıcalıklı sınıf patricilere karşı verdikleri mücadele sonu kazanılmış bir yurttaşlık statüsünün olduğu. Yurttaşlık başlarda, yurttaş babanın yeni doğmuş çocuğunu havaya kaldırmasıyla olurdu. Daha sonra her beş yılda bir Censorlarca hazırlanan listeye alınarak resmileştirilirdi. MÖ 4 yılında yasa ile doğum kaydı zorunlu hale geldi. Roma yurttaşlığı bireyin Roma hukukunun rehberliği ve himayesinde yaşadığının göstergesiydi. Bu da bireyin hem kamusal hem özel yaşamını etkiliyordu. Arete'ye benzer bir yurttaşlık erdemi "virtus" ideali belirli yükümlülükler de getirir. Görevler haklarla dengelenmişti. Özel ve kamusal alan arasında ayrım netti.

Kamusal haklar 3'e ayrılıyordu: seçme hakkı; meclislere katılmak hakkı; majistra olma hakkı.

Yurttaşlık, Stoacıların kendini devlete adama ve kamu hizmeti sorumluluğu temalarını hayata geçirmiştir. En önemli fikir-devlet adamlarından Cicero bu temaları geliştirmiştir. Ancak onun anlayışı seçkinci bir yurttaşlık görevini betimler. En önemli açılımlardan biri de dünya yurttaşlığı fikrinin ortaya çıkmaya başlamasıdır. Tüm insanların kültürel ve etnik farklılıklarının yüzeysel olduğunun kabulü Hristiyanlığın ve Ortaçağ'ın kapısını açar.

Antik Çağ'da, yurttaşlık yönetim biçiminin baş unsuru ve bir yaşam tarzıydı. Ortaçağ'da Antik Çağ'ın devlet kavramının kaybolması ile artık tamamen önemini kaybetmiştir. (İtalya şehir devletleri gibi cumhuriyetleri istisna oldular) Bu dönemde, yurttaşlığın Hristiyanlığın sorgulanamaza hakimiyeti ile olan ilişkisi öne çıkar. Bu dönemde yurttaşlık pratikte devlette değil, kent ya da kasabada ayrıcalıklı bir statü niteliğindedir. Roma'nın çöküş sürecinde, Hristiyanlık devlet dini oldu ve idari yapılanma piramit şeklinde oluştu. Bu sistemin bir tabakası "civitas" yani kent oldu. Sivil yönetim ile kilise idaresi üst üste bindi. İmparatorluk çöktüğünde, piskoposlar, köylülerle kentlileri belli bir kimlikle Polis'i andıran bir kent halkı halinde bir araya getirdiler. Din adamlığı yanında, siyasi liderliği de üstlenecek şekilde konumlandılar.

Yurttaşlık bu yerel düzeyde yeniden hayata döndürüldü. Ekonomi

geliştikçe kilise otoritesinden rahatsızlık duymaya başladılar ve laik kurumlar oluşturdular. Hristiyanlığın yurttaşı, antik yurttaşın kamu görevlerine katılması üzerine kurulmasından çok farklı olarak ibadete katılmak ve iyi bir Hristiyan olmak üzerine kuruldu. 13.yüzyılda Aziz Thomas, hristiyanlık ve yurttaşlığı bir arada idare etmeye çalıştı. Antik Çağ'daki temellerine ait bilinç teori de kalmadı. Romalılarca kurulan pek çok Avrupa kenti, antik bağları ile övünerek, kentlerinin sınırları içinde yurttaşlık hakkını talep etti. Buralarda, cemaat ve özgürlük bilinci gelişmeye başladı. Genel idare, adalet, polis gücü, ekonominin yönetimi yurttaşların alanına girdi. Bu duruma yerel yurttaşlık diyebiliriz. Bu dağınık tablo, mutlak monarşilerin tarih sahnesinde yer almasıyla değişti. Siyasi örgütlenme modern devlete doğru evrilmeye başlamıştı. Protestanlığın her türlü toplumsal örgütlenmeyi bölmesi ve kutuplaştırması yeni bir kavramın gelişmesine yol açtı. Jean Bodin, egemenlik teorisini geliştirdi. Bir topluluğa tanınmış mutlak ve daimi iktidar olarak tanımladı. Bu egemenlik teorisinden uyruğu yurttaş olarak çıkardı. Aynı dönemde İngiliz İç Savaşı sonrasında Hobbes yurttaşı, başkomutayı elinde tutan kişinin uyruğu olarak adlandırır. Pufendorf Yurttaşların Görevleri Üzerine adlı bir deneme yayımlar. Burada dikkat çeken, haklardan bahsedilmeyip sadece görevlerin sayılmasıdır. Ayrıca bu denemede, yurttaşın sadece devlete değil diğer yurttaşlara karşı da görevleri olduğu dile getirilir. Bunu da yatay yurttaşlık olarak adlandırabiliriz.

Romalılarca kurulan pek çok Avrupa kenti, antik bağları ile övünerek, kentlerinin sınırları içinde yurttaşlık hakkını talep etti. **Buralarda, cemaat ve özgürlük bilinci gelişmeye başladı.**

Artık devrimler çağına geldik. Devlet, birey, yurttaş kutsallıklarından sıyrılıp günümüze ulaşacaklardır. Bir sonraki yazı, devrimleri, yirminci yüzyılı ve son dönem kozmopolit yurttaşlığı anlatacaktır. • ***(Sürecek)***

barbarosenecbd@gmail.com

Main ve Tauber nehirlerinin buluştuğu

Wertheim

Bir zamanlar kontların yaşadığı önemli bir merkez olan, Almanya'nın Baden-Württemberg eyaletindeki Wertheim, günümüzde sakin bir kasabaya dönüşmüş. Ancak Wertheim'a tepeden bakan, yeşillikler içindeki kale kalıntısı, onun geçmişteki görkemli dönemine ışık tutuyor. Main Nehri kıyısında olduğu için kasabaya Main'daki Wertheim deniliyor. Würzburg ve Miltenberg arasındaki konumuyla Ren, Main ve Tuna nehrinde gezinti yapan tekneler de kasabaya uğruyor. Dar sokakları, meydanları ve birbirinden güzel yapılarıyla dikkat çeken Wertheim'ın tarihi merkezini yürüyerek rahatça gezebiliyorsunuz.

Wertheim Kalesi Almanya'daki en güzel taş kale kalıntılarından biri.

Merkezi dolaşmaya başlamadan önce kaleye çıkmak istiyorum. Dik bir yamaçta, zikzak çizerek yukarı çıkan merdivenler, beni papatya ve hindibalar arasından geçirerek kale kapısına getiriyor. Almanya'daki en güzel taş kale kalıntılarından biri olan Wertheim Kalesi, Main ve Tauber vadileri arasında, tarihi »

desteğiyle yenilenerek 1995 yılında Wertheim kasabasının mülkiyetine geçmiş. Şimdi kalede yaz aylarında açık hava etkinlikleri düzenleniyor, bahçesinde bir restoran hizmet veriyor. Kalenin gezilebilen bölümlerini dolaşıyor, taş merdivenlerinden surlara, kulelere çıkıyorum. Farklı bölümlerinden Wertheim'ın tarihi merkezine, geniş Main Nehri ve ardında uzanan düz araziye, Tauber Nehri'nin arkasında yükselen tepelere bakıyorum. Ağaçların arasından, iki yanındaki kayalarla bir kanyonu andıran kale içindeki yoldan yürüyorum.

merkeze hakim bir tepe üzerinde bulunuyor. 12. yüzyılda inşa edilen kale 17. yüzyıla kadar sürekli olarak genişletilmiş. 17. yüzyılda bir patlamayla kısmen yıkılmış ve Otuz Yıl Savaşları sırasında ağır bir şekilde bombalanmış. 1980'lerde eyaletin

Melek Çeşmesi

Kaleden aşağı inen yol, beni tarihi merkezin kalbine, Melek Çeşmesi'nin olduğu küçük bir meydana getiriyor. Wertheim'ın simge yapılarından biri olan çeşme, 1574'te bölgeye özgü kırmızı kumtaşından yapılmış. Adını tepesinde Wertheim armasını tutan iki melek figüründen almış. Buradaki dondurmacıdan dondurmalarını alan çocuklar etrafa gülücükler saçarak meydanda dolaşıyorlar. Biraz yürüyünce tarihi pazar meydanına geliyorum. Bazılarının tarihi 16. yüzyıla kadar uzanan ve zengin bir şekilde

dekore edilmiş yarı ahşap evlerle çevrili meydan çok iyi korunmuş. 1520 yılında inşa edilen, 6 numaralı evin bölgenin en dar evlerinden biri olduğu düşünülüyor. Cumartesi sabahları kasaba pazarının kurulduğu meydandan Main Nehri kapısı anlamına gelen Maintor'a doğru ilerliyorum.

Pazar meydanı

15. yüzyıla kadar Wertheim'ın en az 18 giriş kapısı varmış, yalnızca Kittsteintor, Zolltor ve Maintor günümüze kalabilmiş. 13. yüzyılda inşa edilen Maintor, pazar meydanını Main Nehri kıyısına bağlıyor. Onun biraz ilerisinde Tauber Nehri'nin Main Nehri ile buluştuğu köşede "Spitze Turm" adlı gözetleme kulesi var. 36,5 metre yüksekliğindeki kule hapishane olarak da kullanılmış.

Tarihi yapılarla dolu merkezde, 1593'ten kalma yarı ahşap bir ev, mavi rengiyle dikkatimi çekiyor. 1999 yılında restore edilen "Mavi Ev" adındaki yapıda, toz kobalt içeren bir cam olan smalt kullanılmış. Üretimi çok pahalıymış ve evin sahibi bu şekilde zenginliğini de sergilemiş. Bu bina ile aynı sokakta iki önemli tarihi yapı daha var. 17. yüzyılda yapılan "Dört Taçlı Ev" adını, üzerinde bulunan inşaatçıların, zanaatkarların ve taş ustalarının koruyucu azizlerinin resimleriyle süslenmiş dört konsol taşından almış. Sokağın üzerindeki bir geçitle tarihi belediye binasına bağlanan yapıda Wertheim Müzesi bulunuyor. Kasabanın tarihi ile bölgedeki yerel yaşamın anlatıldığı müzede Alman ressamlar Otto

Mavi Ev

Modersohn ve Louise Modersohn-Breling'in Wertheim, Würzburg ve Frankonya'dan manzaralar sunan eserleri sergileniyor. Resim sanatına ilginiz varsa 2006'dan beri sanat müzesi olarak hizmet veren "Schlösschen im Hofgarten"a da gidebilirsiniz. Müze, tarihi kent merkezinin biraz dışındaki bir İngiliz bahçesi içinde, 1777 yılında Rokoko tarzında inşa edilen binada yer alıyor. Bir zamanlar Wertheim Kontu'nun yazlık evi olan müzede "Berlin Secession tabloları", "19.yüzyıl ressamları" ve "Paris porselenleri" adlı üç özel koleksiyon sergileniyor.

Wertheim Müzesi

Tarihi merkezdeki yürüyüşüme devam ederek 15. yüzyıldan kalma Gotik St. Kilian Şapeli ile St. Mary Kilisesi'nin önünden geçip Wertheim Cam Müzesi'ne gidiyorum. 1577 yılında inşa edilmiş "Kallenbach Evi" ve bitişiğindeki yarı ahşap evde bulunan müzede, antik çağlardan Wertheim'ın günümüz cam endüstrisine uzanan dönemde camın tarihi anlatılıyor. "A'dan Z'ye Cam Dünyası" adlı sergide camın bir malzeme olarak çeşitliliğine dikkat çekiliyor; üretimine ve bilim, teknoloji, tıp, sanayi ve günlük yaşamdaki kullanımına dair bilgiler sunuluyor. Cam üfleme gösterileri ile özel sergilerin düzenlendiği müze binasının yanından Tauber Nehri kıyısına yürüyorum. Nehir kıyısındaki ağaçlarda pembe, beyaz bahar çiçekleri açmış. İnsanlar kıyıdaki banklarda, setlerde, çimenlerde güneşleniyor, sohbet ediyor, kitap okuyorlar. Etraftaki ağaç ve binaların yansımaları, ördeklerin yüzdüğü nehrin berrak sularına düşüyor. 1500 ve 1620 yılları arasında inşa edilen, Wertheim'a Tauber Nehri'nden girişi sağlayan Kittsteintor adlı tarihi kapıya geliyorum. Kapının kuzey tarafına, 1595'ten beri yaşanan tüm sel felaketlerinde suyun hangi yüksekliğe kadar çıktığı işaretlenmiş. Sellerin sıklığına ve önümde sakince akan nehrin sularına bakınca Mevlana'nın şu sözü geliyor aklıma: "Hiçbir şey göründüğü gibi değildir. Bugün hayat veren su, yarın sizi boğabilir." •

izlensentokerbd@gmail.com

Anka
Berk Yüksel

Kral Arthur ve Yuvarlak Masa Şövalyeleri

Kral Arthur var olup olmadığı ve hangi zaman diliminde yaşadığı tarihçiler tarafından halen tartışılmakta olan destansı Britanya kralıdır. Britanya mitolojisinde çok önemli bir figür olan Arthur, savaşta ve barışta ideal kralın simgesidir. Kral Arthur'un yaşayıp yaşamadığına dair kesin deliller bulunmamakla birlikte, tüm kahramanlık mitlerinde adına rastlanır. Bir görüşe göre, 5. yüzyıl sonları ya da 6. yüzyıl başlarında, bir başka görüşe göreyse MÖ 2300 yıllarında »

Bir Gal şairi şöyle der: *"Arthur'un mezarı, dünyanın bilmecesidir."*

yaşamış olduğu rivayet edilir. Arthur adına ilk kez, 6. yüzyıla tarihlenen, erken dönem Kelt halk şiirlerinde rastlanmıştır. Taştan sökerek aldığı kılıcı "Excalibur", büyücüsü Merlin ve Yuvarlak Masa Şövalyeleri meşhurdur.

Arthur'un öğretmeni ve danışmanı, sihirbaz Merlin'in yaptığı yuvarlak masada her şövalyenin yeri vardır. Masa yuvarlak olduğu için oturanlar eşit konumdadır.

Kimi bilim insanları gerçek Arthur'un büyük olasılıkla Arturius adlı, 500-517 yılları arasında istilacı Saksonlara karşı zafer kazanmış bir süvari generali olduğunu düşünmektedirler. Kral Arthur'un Sakson istilacılara karşı çok büyük bir orduyu yönettiği sanılmaktadır. Arthur'un eylemlerinin ilk yazılı kayıtları "Annales Cambriae" (Galler Tarihi Olayları) ve "Historia Brittonum" (Britanyalılar'ın Tarihi) 8. ve 9. yüzyıllarda Arthur'un ölümü için verilen tarihten (Annales Cambriae'de 537) 300 yıl kadar sonra yazılmıştır. 8. yüzyılda yaşayan ilk Galli tarihçilerden Nennius, Arthur'dan söz eden ilk yazardır. Kral Arthur' un, bilimsel çevrelerce kabul edilmiş olmaktan ziyade, ancak çeşitli efsanelere dayandırılabilen bir varlığı vardır. Kesinlikle bilinen bir şey Kral Arthur' un Orta Çağ'da yaşamadığıdır. Büyük bir ihtimalle Kral Arthur, 5.- 6. yüzyıllarda yaşamış cesur bir kral ya da kabile reisidir.

Arthur'un savaştığı Saksonlar, çoğunlukla İskandinav ülkelerinden ve Almanya'dan gelmişlerdir. Saksonlar, Britanya'nın bir kısmını fethettikten sonra halkla bütünleştiler. Adanın bazı bölümlerini baskı altında tuttular. Kelt topraklarında yaşayanlar ise bağımsızlıklarını korudular ve Saksonlarla anlaşmayı reddettiler. Özgürlüklerinin simgesi Kral Arthur'dur ve onun anısını ebedileştirdiler. Kelt-Roma karışımı bir kişilikten doğan Arthur adı, liderlik ve kahramanlıkla bütünleştirilmişti, kısacası o kaçınılmaz ve ideal bir kraldı.

Arthur'un öğretmeni ve danışmanı, sihirbaz Merlin'in yaptığı yuvarlak masada her şövalyenin

yeri vardır. Masa yuvarlak olduğu için oturanlar eşit konumdadır.
En ünlü şövalyeler Sir Lancelot, Sir Gavvain, Sir Tristram, Sir Galahad ve Sir Perceval'dır. Şövalyeler Camelot'tan çıkıp birçok serüvene at koşturmuşlardır.

Masa daire şeklindedir çünkü daire eşit parçalara bölünebilirdir. Fakat karede masanın etrafında oturan herkese eşit parça düşmemektedir. Bu sembolizma, kralın diğer şövalyelerin önünde eşit olduğunu göstermektedir çünkü krala düşen yer de diğer şövalyelerle eşittir. Yuvarlak masa şövalyelerinin görevi, adaleti muhafaza etmek ve halk için çalışmaktır. Arthur'un şatosu Camelot'un nerede olduğu hâlâ bilinmemektedir. İngiltere'de Camelot'un bulunduğu yer olduğu ileri sürülen altı değişik yöre vardır. 12. yüzyılda Kral Arthur'la ilgili öyküler iyice yaygınlaşmıştır.

Rivayete göre küp şeklindeki bir taşa saplı olan kılıcı çekebilen kişi, ülkenin kralı olacaktır. Bu kılıcı sadece Arthur çekebilir.

Kral Arthur'la ilgili öyküler ve yaşamı kadim kurtarıcının ya da kahramanın sembolizmasını, yolculuğunu içerir. Yuvarlak masa şövalyeleri ve Kral Arthur miti, bir kahramanlık idealini anlatır. Rivayete göre küp şeklindeki bir taşa saplı olan kılıcı çekebilen kişi, ülkenin kralı olacaktır. Bu kılıcı sadece Arthur çekebilir. Arthur gerekli iradeye artık sahiptir. Küp sembolü ezoterizmde kişiliği simgeler. Arthur kral olmak için gerekli bireysel gelişime sahiptir ve bu nedenle kral olur. Daha sonra Arthur yuvarlak masa şövalyelerini oluşturur.

Şövalyeler kutsal kâsenin arayışı

içindedirler. Kutsal kâse arayışının sembolojisi, saflığın ve temizliğin, mükemmelliğin arayışıdır. Kral Arthur'a "Excalibur" kılıcı verilir ki, bu da Arthur'un iç gelişimini tamamladığını ve artık bir adalet savaşçısı olması için yolunun tamamen açıldığını sembolize eder.

Kadim bilgilerde "Sybill kadın rahibeleri"nden bahsedilir, onlar kadim ve gizli bilgilerin koruyucusudurlar.

Kral Arthur'u kendisine başkaldıran yeğeni Sir Mordred öldürür. Savaşta yenilen Mordred ölürken Arthur'u başından kılıçla yaralar. Arthur kendisinin de ölmek üzere olduğunu bilir ve sihirli kılıcını göle atması için Sir Bedivere'e verir.

Üç peri kraliçesi Arthur'u almak için kayıkla gelir, bir gün geri döneceğine inanılan sihirli Avlon Adası'na götürürler. Sir Bedivere, Excalibur kılıcını, Camelot yakınlarındaki bir göle zor da olsa atar. Gölden yükselen bir el, kılıcı kaparak kaybolur. En sonunda excalibur tekrar gerçek sahibine yani gölün hanımına dönmüştür. Böylece hak edene kadimlerce verilen bilgelik ve yetki yeniden kaynağına dönmüş olur ta ki bir gün bir başka aydınlanmış kahramanın ihtiyacı olana kadar. Arthur, İngiltere büyük bir karışıklığın ortasında iken kral olur. Şövalye kardeşliğinin desteğini de alarak başarıya ulaşır. İnsan gibi insanın işi ve üstlendiği görevi hiçbir zaman bitmez. Her dönemde kahramanlara ihtiyaç vardır. Onlar eylem insanlarıdır. Hareketsizlik, atalet kesinlikle çöküntüdür, sondur.

Kolektif bir idealin yansıması, ölümsüzlüğün simgesi, tüm şövalyelerin eşit olduğu efsane oluşumdur. "Yuvarlak Masa Şövalyeleri" ile uzlaşma ruhunun temelleri bu cesur şövalyelerce atılmıştır. Geleceğin toplum önderleri için bu hikâyeler erdemli, dürüst ve onurlu örnekler sunarlar.

Tüm nesiller, geçmişin ve kaybolmuşluğun özlemini çekerler. Arthur´un sarayı olan "Camelot Şatosu" soylu ve ilahi bir kralın ve onun tarafından yönetilen mükem-

Camelot, bir ütopya şehri gibidir, büyük bir adalet ve düzen idealini sembolize eder. Kral Arthur ise kusursuz kralın, ideal yöneticinin (kahraman, kurtarıcı sembolü) simgesidir.

mel bir dünyevi krallığın rüyasıdır; özlenen yaşam biçimidir."

Arthur, her nesil tarafından tekrar keşfedilmiştir. Şövalye sembolü çağlar boyu sadakat, onur, adalet, güzel ahlâk ve tüm erdemlerin hayata geçirilmesi için bir sembol olagelmiştir. Olgun, cesur, yardımsever ve centilmendir. Biri şövalye olduğunda kendini belirli değerlere göre yaşamakla yükümlü kılan bir and içmektedir. O, öğrenmenin pınarından kana kana içmiştir. O, öyle bir biçimde yaşar ki insanlar kıskansa bile ona saygı gösterir. O, kendi içinde kendi savaşını verir. Söylemi ve eylemi arasında mümkün olduğunca az çelişkiye düşmek için didinir.

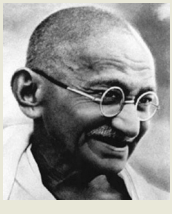
Camelot, bir ütopya şehri gibidir, büyük bir adalet ve düzen idealini sembolize eder. Kral Arthur ise kusursuz kralın, ideal yöneticinin (kahraman, kurtarıcı sembolü) simgesidir.

Arthur'un kişiliğinde sürekli kendini tekrar eden bir kozmik mitin yeni bir biçimini buluruz. Bu Britanya prensi Güneş'i, şövalyeleri; burçları ve onun kılıcı ise Güneş'in karanlığın ejderhalarıyla savaşmak ve onları yok etmek için kullandığı güneş ışınlarını veya dünyanın eksenini gösteriyor olabilir.

Arthur'un yuvarlak masası evrendir; Boş koltuk, "insan-ı kâmil"in tahtıdır. Dünyevi anlamda Arthur, kendilerine "şövalyeler" diyen felsefi mistiklerin kardeşliğinin "büyük ustası"dır. Ruh ile et arasındaki savaşı kazanmış, kadim ruhani öğreti ile yenilenmiştir. Aydınlanmış akla sahiptir. Arthur'un bu şövalyelerin Büyük Ustası olmayı hak etmesinin nedeni, onun kılıcını (ruhunu) baz metallerin kayasından (nefsinden) çekip çıkarmış olmasıdır.

Erdemli ve aydınlanmış insanların cennete gitmek yerine, cenneti dünyaya getirecekleri söylenir. •

berkyukselbd@gmail.com

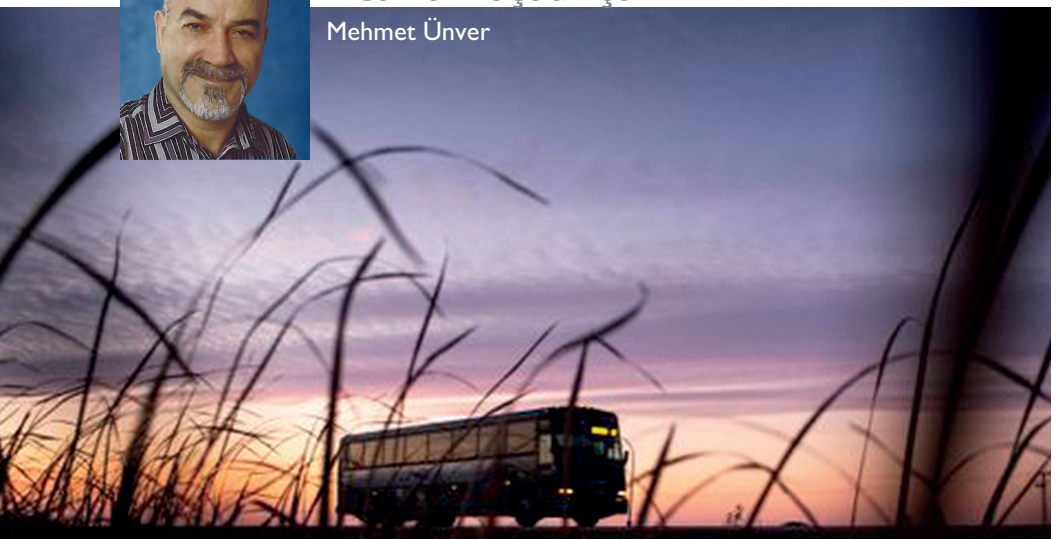

"Haksızlığa sapıp bütün insanların senin peşinden gelmeleri yerine, adaletli davranıp tek başına kalman daha iyidir."

Mahatma Gandhi

Mehmet Ünver

Gençlik Dönemi Yolculukları

İşim gereği yaptığım otobüs yolculuklarıyla dünyam değişiyor, yaşamım renkleniyordu.

Henüz on dokuz yaşındayken iş hayatına atılıp kendi paramı kazanmaya başladım. Ekonomik bağımsızlığını elde etmiş ve ailesine katkıda bulunan bir genç olarak bu durumdan son derece hoşnuttum. Buna karşın erken bir yaşta hayli sorumluluk isteyen bir göreve başlamış olmamın getirdiği zorluklara göğüs germenin pek kolay olmadığını da biliyordum.

O zamanki görevim, ülke içersinde uzun yolculuklar yapmamı ve kimi zaman ailemden haftalarca uzak kalmamı gerektiriyordu. Kolay değildi elbette, yine de şehirlerarası otobüslerle yaptığım bu yolculuklar benim için son derece renkli ve heyecanlı geçiyordu.

Her şeyden önce o güne kadar ülkemizin hiç görmediğim kasabalarını köylerini, uçsuz bucaksız ovalarını, bir duvar gibi o ovaların bitiminde yükselen sıradağları ve yemyeşil vadileri görmek benim açımdan geleceğe kalacak eşsiz anılardı. İş hayatına başlamadan önce İstanbul'dan en fazla elli kilometre kadar uzaklaşabilmiştim. İşim gereği yaptığım otobüs yolculuklarıysa saatlerce hatta bazen iki günden fazla sürüyor, bu sayede dünyam değişiyor, yaşamım renkleniyordu.

İlginçtir ki, ilk uzun iş seyahatimi gemiyle Karadeniz'in en güzel ve en yeşil şehirlerinden biri olan Rize'ye yaptım. Aslında otobüsle de gidebilirdim fakat yeterince vaktim olduğu için daha konforlu olacağını düşündüğüm deniz yolunu seçtim. Yetmişli yılların ortasına denk gelmişti bu seyahatim. Doğamız ve denizlerimiz henüz bugünkü gibi kirlenmemişti. Tophane Rıhtımı'ndan bindiğim yolcu gemisinde küçük, şirin bir kamaram vardı. Gemi sabah erken saatte İstanbul'dan ayrıldıktan sonra ertesi akşam Samsun Limanı'na girdi. İnen binen yolcular oldu. Dördüncü gün öğlene doğru baş kısmına yakın olan kamaramda tayfaların demir

Rengârenk balıkçı tekneleri, çektirmeler ve takalar limanla sahil boyunca hareket ediyor, küçük tonajdaki gemiler rıhtıma yanaşıp kalkıyordu.

atma gürültüleriyle uyandığımda Rize'ye gelmiş olduğumuzu anladım. Giyinip güverteye çıktım ve gördüğüm akıl almaz güzellikteki manzara karşısında adeta dilim tutuldu: Karşımda Doğu Karadeniz dağları belli bir açıda eğime sahip dev bir duvar gibi uzanıyor, o duvarın üzerinde göz alabildiğine sıralanmış teraslar halinde çay bahçeleri ve ormanlar yayılıyordu. Rengârenk balıkçı tekneleri, çektirmeler ve takalar limanla sahil boyunca hareket ediyor, küçük tonajdaki gemiler rıhtıma yanaşıp kalkıyordu. Demir attığımız mesafeden bakıldığında insan kendisini inanılmaz güzellikte manzaralar sunan renkli bir kartpostalın hatta bir filmin içinde sanabiliyordu. İlk olarak temiz Karadeniz havasını içime çektim, ardından Rize'ye deniz yoluyla gelme kararımdan dolayı kendimi tebrik ettim. Otobüsle gelseydim kentin bu eşsiz panoramik güzelliğini göremeyecektim. Aradan kırk yedi yıl geçti, buna karşın Rize Limanı açıklarında demir attığımız gün karşımda bulduğum o muhteşem manzara gözümün önünden hiç gitmez, hatta bazen rüyalarıma bile girer.

Aynı dönemde bir şehirlerarası otobüs yolculuğu yapmam gerekmişti; bir toplantı için Antalya'ya gidecektim. Bu yolculuğun bir hayal âlemine dönüşeceği aklımdan bile geçmiyordu. Otobüsüm gece geç bir saatte Harem Otogarı'ndan kalktığında Marmara denizi üzerinde inanılmaz güzellikte bir mehtap vardı. Denizin yüzeyi dolunaydan yansıyan gümüşi bir ışık tabakasıyla kaplanmıştı. Sanki daha gün batmamış da halen akşam alacasındaymışız gibi uzak mesafeleri rahatlıkla

seçebileceğimiz bir görüş açıklığı vardı. Bu sayede açıklarda suları yara yara ilerleyen vapurları ve gümüşi bir renk almış olan denizin vapur geçtikten sonra biraz dalgalanıp ardından yine çarşaf gibi düzeldiğini görebiliyorduk. Kırk altı sene önce yaptığım bu gece yolculuğu boyunca geçtiğimiz yerleri gözlemledim. Dağların eteklerinde kurulmuş köylerin soluk ışıkları sayesinde o uzak karanlıklarda yaşayan birileri olduğunu anlıyor, çoktan el ayak çekilmiş olan küçük kasabaların içinden geçiyorduk. Sabaha karşı bir ara içim geçmiş. Otobüsün camına vuran gün ışığıyla uyandığımda insanın aklını başından alacak, masalsı bir tabloyla karşılaştım: Farklı renklerde milyonlarca çiçeğin göz alabildiğine yayıldığı bir masal âleminin içindeydim. Büyük birer gelinciği andıran mor ve beyaz renkli çiçekler, kırmızı gelincikler, beyaz ve sarı papatyalar ufka kadar tüm coğrafyayı kaplamıştı. Gece boyunca hiç uyumadığım için görkemli bir güzellikle karşımda uzanan bu manzaranın bir rüya olup olmadığını sordum kendime ister istemez. Hayır, bu bir rüya değildi, Afyon Ovası'ndan geçiyorduk. Evvelce hiç görmediğim mor ve beyaz renkli iri taç yapraklar afyon bitkilerinin göz alıcı çiçekleriydi. Dürüst olmak gerekirse o sabah, bir izlenimci ressamın fırçasından çıkmışçasına insanı büyüleyen bu güzel ovada yaşayan insanları kıskanmıştım. Otobüsümüz bir ovadan değil, dev bir yağlıboya manzara tablosunun içinden geçiyordu sanki.

Doğu Anadolu'da amansız kış mevsiminin sürdüğü bir şubat ayında Erzurum'dan, Kars'a yaptığım yolculuğu da hiç unutamam. "Kış", "kar", "beyaz örtü" dendiğinde hep o üç saatlik otobüs yolculuğunda yüzümü cama yapıştırıp gözlerimi hiç kırpmadan çevreyi gözlemleyişim aklıma gelir. Kayak yapmak amacıyla gittiğim Erzurum, Palandöken'den Kars ilimize geçiyordum. Otobüsümüz sabah sekizde kalkmıştı. Uzunca bir süre bembeyaz bir kar örtüsü altında uyuyormuş gibi görünen küçük köylerin yakınından geçtik. Genelde ağaçsız, çıplak bir araziydi. Bir süre sonra ortalama iki bin metre yükseltisi olan bir dağ yolundan geniş bir vadiye doğru indik ve Kars'a yaklaşırken sabahın don havası nispeten yumuşamaya başladı. Tamamen ağaç kütüklerinden yapılmış evlerden oluşmuş şirin bir kasabanın içinden geçerken gökyüzünün füme renkli

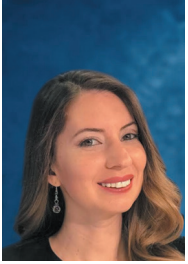
bulutlarla kaplanmış olduğunu fark ettim. Bu bölge, yola çıktığımız Erzurum çevresine göre çok daha yeşillikti ve her yer çam ormanlarıyla kaplıydı. Sonra birden görünmez birileri otobüsün camlarına avuç avuç beyaz konfetiler savuruyormuş gibi bir görüntü oluştu. Benim gibi tüm yolcular da şaşırmıştı çünkü beyaz konfeti yağmuru sürüyordu. Kısa süren bir şaşkınlık anından sonra sabah ayazının yerini daha yumuşak bir havaya bırakmasıyla geceden beri yağamayan karın üzerimize boşaltılıyormuşçasına yağmaya başladığını anladım.

Çevre zaten beyaz bir kar örtüsü altındaydı. Buna karşın bu yolculuğu benim için unutulmaz kılan ve aradan kırk altı sene geçtiği halde hâlâ eski bir masal gibi anımsamama neden olan; kar yağışının başlamasıyla birlikte önünden geçtiğimiz ağaçların ve korulukların inanılmaz bir görüntüye bürünmesiydi. Gecenin ayazının dallarındaki nemi kristalize edecek şekilde dondurduğu ağaçlar, gökyüzünden konfeti gibi dökülmekte olan kuru karın etkisiyle dev, beyaz heykellere dönüşmüştü. Sanki bir dantel gibi işlenmiş beyaz mermer heykellerle sarılmıştı çevremiz ve bu görkemli görüntüyü yaratan sanatçı, Doğu Anadolu'nun kış havasıydı.

Gençlik yıllarımda benim için unutulmaz görüntülerle dolu pek çok uzun yolculuklar yaptım. Her birinin benim için ayrı anısı vardır. Keşke hepsini yazabilseydim. Bir kez daha anladım: Yıllar geçip gidiyor buna karşın gençlik anıları hiç unutulmuyor. •

mehmetunverbd@gmail.com

Sezin San Sungunay

En Yaşanılası Kentler

Economist Intelligence Unit, "En yaşanılası kentler" listesini yayımladı. Yaşam kalitesinin en yüksekten düşüğe sıralandığı listede ilk 10'da Avrupa, Kanada, Japonya ve Avustralya'dan kentler yer aldı.

Geçtiğimiz yıl en yaşanabilir kent seçilen Auckland'in 34. sıraya düşmesiyle Viyana, 2018 ve 2019'da olduğu gibi ilk basamağa yükseldi. Viyana'nın ardından Kopenhag ikinci, Zürih ise üçüncü sırada bulunuyor.

Listenin son sıralarında ise Libya, Nijerya ve Suriye'den şehirler var. 172'nci Şam, 171'inci Lagos ve 170'inci Trablus oldu.

Bu yıl listede Ukrayna yer almadı. Rusya şehirleri sıralamada büyük bir düşüş yaşadı. »

2 UNESCO'dan Tsunami Uyarısı

Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü UNESCO, yayımladığı yeni raporunda, meydana gelebilecek bir tsunaminin Akdeniz veya yakınındaki büyük kentleri vurabileceğini açıkladı. Akdeniz'deki yeni beş risk altındaki kent ve bölgenin, daha önce açıklanan 21 ülkedeki diğer 40 "tsunamiye hazır" kasaba ve şehre katılacağı ifade edildi.

Marsilya, İskenderiye ve İstanbul da tehlike altındaki kentler arasında gösterildi. 30 yıl içinde bir metreden daha yüksek bir tsunaminin ortaya çıkma ihtimalinin neredeyse yüzde 100 olduğu belirtildi.

UNESCO, tsunamilerin Pasifik ve Hint Okyanusu'daki ülkeler dışında Akdeniz de dahil olmak üzere diğer kıyı bölgelerde hafife alındığına dikkat çekti.

3 Avrupa Çevre Ajansı: "Hava Kirliliği Kanseri Tetikliyor"

Avrupa Çevre Ajansı'nın yaptığı araştırmaya göre; her yıl 2,7 milyon kişi hava kirliliği yüzünden kansere yakalanıyor. Kanser hastalığının oluşmasında ultraviyole ışınların da önemli ölçüde payı bulunuyor. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Antonio Guterres ise fosil yakıtların insanlığa ve gezegene zarar verdiğini bildirdi. Guterres, dünya liderlerine seslenerek, 'Fosil yakıtlarına geri dönmek bir intihardır' uyarısında bulundu. Yüksek enflasyon ve petrol fiyatlarının fosil yakıtlardan kaynaklandığını hatırlatan Guterres, bunun bir iklim sorunu olduğunu vurguladı. Bu arada, Avrupa Birliği ülkeleri iklim kriziyle mücadele için hazırlanan iklim paketi

üzerinde anlaştı. Bu kapsamda 2035 yılından itibaren yeni fosil yakıtlı araç satışı aşamalı olarak bitirilecek. Avrupa Birliği'ndeki yoksul vatandaşları karbon dioksit salımının maliyetlerinden korumak amacıyla da 59 milyar Avro'luk fon oluşturulacak.

4 Kuraklık Nedeniyle Ohal İlan Edildi

İtalya'da son 70 yılın en kurak dönemi yaşanıyor. Bu nedenle 5 bölgede olağanüstü hal kararı alındı. 270 bin çiftliğin zor durumda olduğuna dikkat çeken yetkililer, aşırı sıcak hava nedeniyle söz konusu bölgelerde bazı belediyelerin içme suyu kullanımı ve tarımsal sulamada kısıtlayıcı önlemlere başvurmak zorunda kaldığını vurguladı. Ülkenin en büyük ve en uzun ırmağı Po'nun su seviyesinin, kuraklık sonucu normalden yüzde 80 daha az olduğu belirtildi. Uzmanlar, ülke genelinde kuraklık krizinin tarımsal üretimin yüzde 30'unu tehdit ettiğini ve şu ana kadar tarım alanında 3 milyar avroya yakın zarara yol açtığını vurguladı.

5 Tibet Buzullarında 968 Mikrop Türü Keşfedildi

Tibet Platosu'nda 2,5 milyon kilometrekarelik bir alanı inceleyen araştırmacılar, buzulların yüzde 80'inden fazlasının iklim değişikliğine bağlı olarak erimeye başladığını belirledi. Çalışmada, erimeye bağlı olarak Tibet buzullarında yaşayan 968 mikrop türü keşfedildi. Mikroplar, herhangi bir tehlike bulunmadığı belirtilse de potansiyel tehlike taşıdıkları için

riskli olarak değerlendirildi. Bakteri, algler, mantarlar gibi bulunan yeni mikroorganizmaların tümü, Tibet Platosu'nu çevreleyen aşırı zor koşullara da uyum sağlayabiliyor. Birkaç yıl içinde buzulların tamamen yok olabileceği, böylelikle donmuş topraklarda yüzyıllardır ayakta kalan mikropların ortaya çıkabileceğinden endişe ediliyor.

6 Çinli Bilim İnsanlarından Uzay Keşifleri

Çinli bilim insanları ayda toplanan kayalarda su bulunabileceğine ilişkin belirtiler tespit etti. Dünya üzerinde yapılan testlerle elde edilen sonuçlar doğrulandı. 2020'nin Aralık ayında Ay'a inen uzay aracı, "regolit" olarak bilinen yaklaşık 1,7 kilogram kaya toplamıştı. Çinli bilim insanları yayımladıkları bir başka raporda ise dünyanın en büyük radyo teleskopu "Sky Eye" lakaplı 500 metrelik teleskop tarafından uzaydan sinyaller alındığını kaydetti. Sinyallerin, dünya dışı uygarlık potansiyelinin belirtisi olabileceği belirtildi. Sky Eye; 2019'da dünya dışı yaşamı gösterebilecek radyo sinyalleri için derin uzayı taramaya başlamıştı.

7 İtalya'da Buz Kütlesi Çöktü

İtalya'nın kuzeydoğusundaki Alp Dağları'nda büyük bir buz kütlesi çöktü. Olay sırasında dağda bulunan bir grup dağcıdan 9'u hayatını kaybetti. Yetkililer, İtalya'nın bir süredir aşırı sıcak hava ve kuraklığın etkisinde olduğunu hatırlatarak, Marmolada tepesinde 10 derece ile hava sıcaklığının en yüksek seviyeye ulaştığına dikkati çekti. Bilim insanları, buzulun 15 yıl içinde yok olabileceği konusunda uyarıda bulundu. Marmolada tepesindeki buzul, "İtalya'daki en büyük buzul kütlelerinden biri" olarak biliniyor. •

sezinsansungunaybd@gmail.com

AĞUSTOS AYI ÇÖZÜMLER SAYFASI

Sudoku Çözümleri

2	5	4	6	3	9	1	8	7
6	9	7	8	5	1	3	4	2
8	1	3	4	7	2	5	6	9
3	4	5	9	1	7	8	2	6
7	2	6	3	8	4	9	5	1
9	8	1	2	6	5	4	7	3
4	7	8	1	2	3	6	9	5
1	6	2	5	9	8	7	3	4
5	3	9	7	4	6	2	1	8

Sudoku Yapamayanlar İçin

2	6	9	4	1	5	8	7	3
5	3	1	7	6	8	4	2	9
4	7	8	9	2	3	5	6	1
6	9	4	1	5	7	3	8	2
3	1	2	8	9	6	7	4	5
8	5	7	2	3	4	1	9	6
9	4	6	3	8	1	2	5	7
1	8	5	6	7	2	9	3	4
7	2	3	5	4	9	6	1	8

Sudokusuz Yapamayanlar İçin

"Bilginizi Denetleyin"

YANITLAR

1-(a) Dilemma
2-(d) Filipinler
3-(b) Dominant
4-(a) 8
5-(c) Araba sevdası
6-(d) Güve
7-(a) Vakar
8-(b) Uyluk kemiği
9-(b) Arzuhal
10-(b) Kement
11-(c) Lim
12-(a) Trambolin

YANITLAR

1-(c) Dağıtıcı
2-(a) Kol
3-(d) Borsa simsarı
4-(a) Belirlenimci
5-(a) Teker
6-(b) Zevk
7-(b) Yalıtkan
8-(d) Kopya
9-(c) Karşılaşma
10-(a) Gündüz gösterimi
11-(c) Uygun değer
12-(a) Doğa yürüyüşü
13-(d) Hayalci
14-(b) Geçgeç
15-(a) Bütünleşmiş

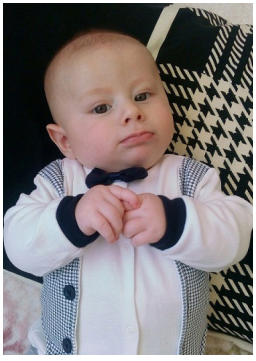
Kare Bulmaca

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1	E	R	D	E	N	K	İ	R	A	L	■	P	U	M	A
2	S	A	İ	M	E	■	R	A	F	E	T	■	T	E	Z
3	A	L	A	İ	Y	E	■	H	A	K	İ	K	A	T	■
4	T	L	■	N	■	T	A	■	İ	E	N	■	R	A	S
5	M	İ	L	O	S	■	L	A	F	■	E	Z	İ	N	E
6	A	■	O	N	E	D	İ	N	■	K	R	E	T	E	N
7	H	A	N	G	A	R	■	A	Z	A	■	R	■	T	E
8	M	O	G	A	N	■	A	L	E	G	O	R	İ	■	T
9	U	■	O	N	■	E	B	O	L	İ	■	İ	T	İ	■
10	T	O	Z	■	T	K	■	G	İ	R	O	N	A	■	R
11	■	S	■	K	A	V	A	■	Ş	■	N	■	A	L	O
12	P	A	T	A	S	A	N	A	■	A	S	E	T	O	N
13	A	K	İ	S	■	D	E	K	A	R	■	T	■	R	İ
14	P	A	R	A	D	O	K	S	■	E	T	A	M	İ	N
15	A	■	E	R	■	R	D	■	K	S	E	N	O	N	■
16	L	İ	B	A	S	■	O	R	A	■					
17	İ	L	O	■	A	S	T	A	N	A					
18	N	A	L	E	■	İ	■	B	A	S					
19	A	V	U	■	E	M	P	A	T	İ					
20	■	E	■	A	B	A	N	T	■	L					

YARININ BÜYÜKLERİ

Gönderi adresi:
Sedef Cad. 2446 Ada, 1. Parsel, A Blok, Kat: 3,
Da: 16, Ataşehir, 34750 İstanbul
e-posta: butundunya@butundunya.com.tr

(e-posta ile göndereceğiniz fotografların 150 KB' den fazla olmamasına lütfen özen gösteriniz.)

Furkan Erdoğan, *Uşak*

Çınar Aras Ekinci, *Ankara*

Alper ve Arda Öztürk, *İstanbul*

Zeynep Ahsen Meşe, *Giresun*

Deniz Akın, *Bursa*

Mirza Turhan Gök, *Alanya*

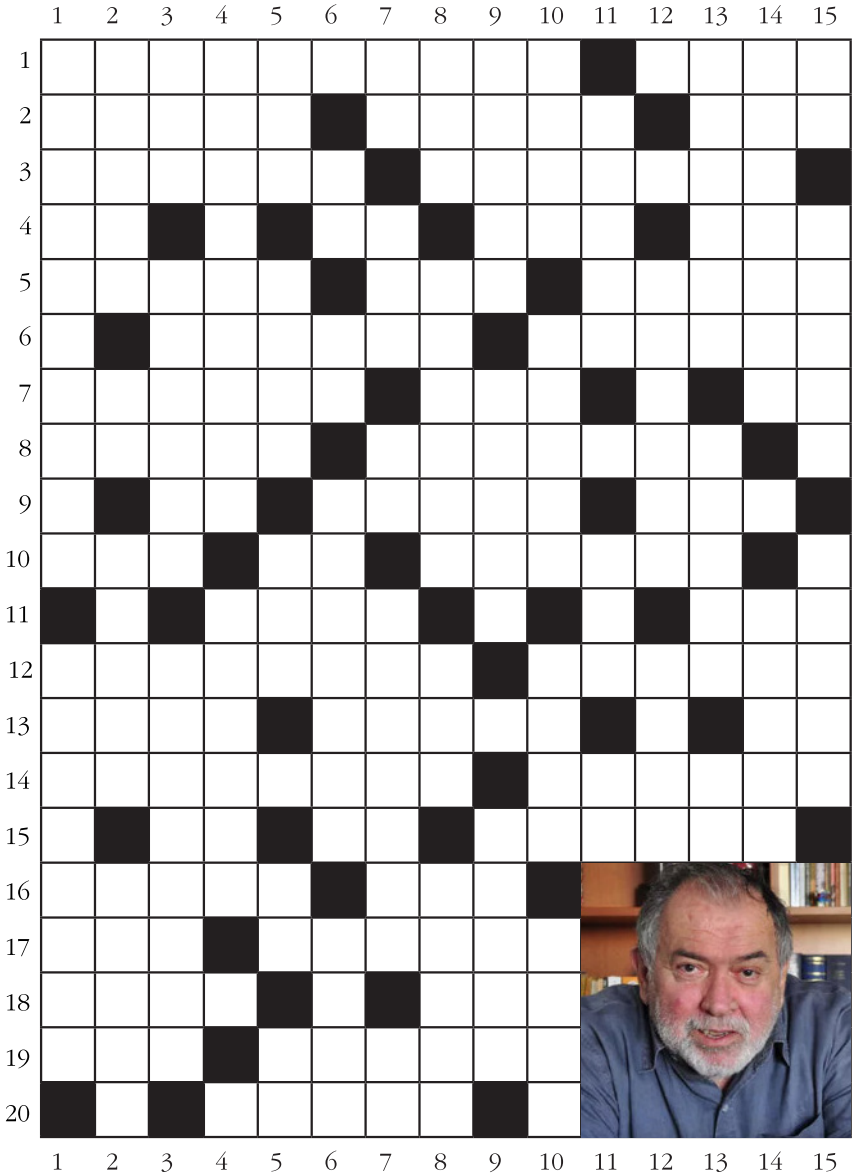
Beren Kaplan, *Ankara*

Elif Hece Emgen, *Adana*

Mert Albayrak, *İstanbul*

Bulmacanın çözümü 151. sayfadadır.

Bulmaca

Filiz Leloğlu Oskay

SOLDAN SAĞA: 1-'Hakkari'de Bir Mevsim', 'Ayna' adlı filmlerinden tanıdığımız ve geçtiğimiz günlerde yitirdiğimiz fotoğrafta görülen sinema yönetmenimiz.-Dağ aslanı da denilen yırtıcı bir hayvan. **2-**Çayıra başı boş olarak salıverilen hayvan.- Merhamet etme, esirgeme.-Acele, çabuk. **3-**Alanya'nın eski zamanlardaki adı.-Realite. **4-**Paramızı simgeleyen harfler.-Uzaklık işareti.-İrlanda çevre şebekesini simgeleyen harfler.-Habeş soylusu. **5-**Güneybatı Ege'de Yunanistan'a bağlı bir ada.-Söz, lakırdı.-Çanakkale'nin bir ilçesi. **6-**' Kaptan .....' (1970'li yıllarda popüler olmuş bir TV dizisi).- Tiroit bezinin kana yeterince salgı vermemesi sonucu beliren hastalık sahibi olan kişi. **7-**Uçak, araba gibi nesneleri barındırmaya yarar kapalı geniş yer.-Üye.-Bir cetvel türü. **8-**Ankara'da bir göl adı.- Bir davranışın daha iyi kavranmasını sağlamak için göz önünde canlandırıp dile getirme. **9-**Bir sayı.-İtalya'nın Campania bölgesinde bir komün.-İtici güç. **10-**Çok küçük parçacıklara bölünmüş olan herhangi bir madde.-Türk Hava Yolları'nın uçuş kodu.-İspanya'da bir kent. **11-**Polinezya'ya özgü biber familyasından bir bitki.-Telefon sözü. **12-**Ahmet Ümit'in bir yapıtı.-Oje çıkartmaya yarayan kimyasal bir madde. **13-**Yankı.-Bir alan ölçüsü birimi.-Endonezya'nın plaka imi. **14-**Kökleşmiş inanışlara aykırı olarak ileri sürülen düşünce.- Seyrek dokunmuş delikli bir tür kumaş. **15-**Rütbesiz asker.-Radonun simgesi. Renksiz, ağır, kokusuz bir soy gaz. **16-**Giyilecek şey. Elbise.-' O yer' anlamında bir sözcük. **17-**Uluslararası Çalışma Örgütü'nün simgesi.-Asya'da bir başkent. **18-**İnleme, inilti.-En kalın erkek sesi. **19-**Zehir.- Duygudaşlık. **20-**Bolu'nun ilinde bir göl.

YUKARIDAN AŞAĞIYA: 1-'…. ….. Karakurt' ('Ankara Ekspresi', 'Son Gece' adlı eserlerinden de tanıdığımız edebiyatçımız.- Sardalya'nın küçüğü olan balık. **2-**Yarışmacıların otomobille özel kurallara uyarak belirli bir yere ulaşmalarına dayanan yarışma.-Anonim ortaklığı'nın kısa yazılışı.-Japonya'da bir kent.-Ek. **3-**Pozitif slayt.- Hamsi gibi küçük balıkların soğuk sularda yattıkları çukurlar.-Giresun'un bir ilçesi. **4-** 1906-1985 yılları arası yaşamış olan Türk sanat müziği bestekarımız.- Geminin baş ve kıç tarafındaki kısa güverte. **5-**Üflemeli bir çalgı.-'…. Connery' (ABD'li ünlü sinema sanatçısı).- Genellikle içine sulu şeyler konulan metalden yapılmış kap.-Nazi hücum kıtası.-Eski dilde baba. **6-**Bir gıda maddesi.-Akademik bir unvanın kısa yazılışı.-Güney Amerika'da bir ülke.-Yüz, çehre. **7-**Şarkı, türkü.-Yüce, ulu.-Eski dilde su.-Eğitimsel amaçlı hikayecik.-Parça numarası anlamında bir kısaltma. **8-**Eski dilde içki.- Kökenlerinin benzer olmasına gerek olmaksızın aynı görevi gören.-Dingil.-Afrika'da bir başkent. **9-**Irz ve izzet sahibi.-Necati Cumalı'nın bir yapıtı.-Kuşlarda ve böceklerde uçmayı sağlayan organ. **10-**Kirliliği gösteren iz.- Taş ya da tuğladan yapılmış olan yapı.-Yunan mitolojisinde savaş tanrısı.-Soylu. **11-**Boyanın yoğunluğunu azaltmak için kullanılan inceltici.-Yabancı bir ağırlık ölçüsü birimi.-Tellurun simgesi. **12-**Altından yapılmış olan.-Dişi eşek. **13-**Merkür gezegeninin diğer adı.-Kurallara uyma.-Molibdenin simgesi. **14-**Dayanıklılık.-Aydınlık. **15-**Yetmez miktarda.- Bir kimsenin ödemeye borçlu olduğu şeyi göstermek için imzaladığı resmî kâğıt.-Yönetmen John Frankenheimer'in 1998 yapımı bir filmi.

filizoskaybd@gmail.com

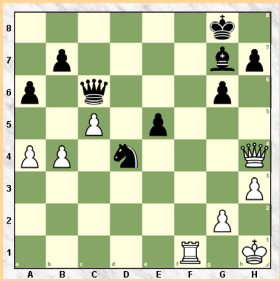

Mustafa Yıldız

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ'NDE SATRANÇ ŞENLİĞİ

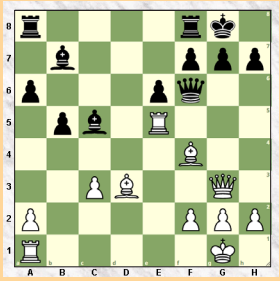
2-7 Temmuz 2022 tarihlerinde Başkent Üniversitesi Bağlıca Yerleşkesi'nde toplam olarak 529 satranççının katılımıyla 9 tur üzerinden düzenlenen 5. Başkent Üniversitesi Uluslararası Açık Satranç Turnuvası A kategorisinde Azerbaycan'dan Vugar Rasulov 8 puanla, B kategorisinde Yalova'dan Enis Metin 8,5 puanla, 14 Yaş altı kategorisinde Ankara'dan Deniz Ünver 8 puanla ve averajla, 10 Yaş altı kategorisinde Dorukhan Zor 7,5 puanla ve averajla, 8 Yaş kategorisinde Adana'dan Mustafa Erdem Dönmez 6,5 puanla, 7 Yaş kategorisinde İzmir'den Emir Batu Ünsal 7 puanla birinci oldular.

Vugar Rasulov – Alihan Hüseyinoğlu, 2. Tur

Materyal ve konumsal olarak iyi durumda bulunan Siyah, hem Beyaz'ın Vd8 tehdidini önlemek hem de vezir kanadındaki piyonları gözaltında tutmak amacıyla **33…Vd7** oynadı. Daha iyisi 33.Vd5! **34.b5 axb5 35.axb5 Vxb5??** Bu piyonu almak için acele etmeye gerek yoktu. 35…h5!? Önce şah güvenliği gerekirdi. **36.Vd8+** Siyah terk etti. **1-0** Çünkü 2 hamlede mat var: 36…Ve8 37.Vxe8+ Ff8 38.Vxf8# Rasulov, çok zorlanacağı oyunu kolay kazandı. Şans ya da deneyim!

Enis Metin – Berat Efe Kandaz, 5. Tur

Yandaki konumda 1 piyon önde olan Siyah, e5'te sıkışmış görünen kaleye saldırıyor: **21…Fd6??** Kalenin f4'teki fili koruyabileceği uygun bir kare yok ama bu bir yanılsama. Beyaz'ın fil fedası ile ortalık aydınlanıyor. **22.Fxh7+ Şxh7 23.Kh5+ Şg8** Kale şah çekerek saldırıdan kurtulduğu gibi Beyaz, fili de geri alıyor. **24.Fxd6 Vg6 25.Vh3** Vezir değişimi önerisine Beyaz, mat tehdidiyle yanıt veriyor. **25…f5 26.Kh8+ Şf7 27.Kxf8 Kxf8 28.Fxf8 Şxf8** Artık üstünlük Beyaz'a geçti. Beyaz, bundan sonrasını sağlam bir oyun sonu tekniğiyle sürdürdü ve 45. hamlede rakibi oyunu terk etmek zorunda kaldı. **1-0**

ADAY YİNE NEPOMNİACHTCHİ

2023'te yapılacak Dünya satranç şampiyonluğu unvan maçının finalistini belirlemek için seçilmiş 8 oyuncu arasında düzenlenen turnuva sonunda geçen yıl Carlsen'le yaptığı final maçında bir oyun dahi kazanamayan Rus satranççı Ian Nepomniachtchi birinci gelerek yeniden aday olma hakkı kazandı. Turnuvada, Azerbaycan'ın övüncü Timur Recebov 3., Çinli Liren Ding 2. oldular. Son yıllarda büyük çıkış yapan ve turnuva öncesinde favori gösterilen İran asıllı Fransız satranççı Alireza Firouzja ise turnuvayı 6. sırada bitirerek büyük hayal kırıklığı yarattı. Bu sonuç üzerine asıl sürprizi Carlsen yaptı ve unvan maçına çıkmayacağını açıkladı.

Liren Ding – Ian Nepomniachtchi, 1. Tur

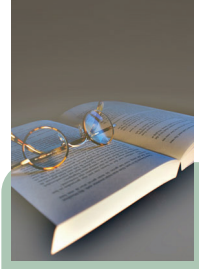
Beyaz figürlerin e4 piyonu üzerinde yoğunlaşmasına Siyah, şah kanadı atağıyla karşılık veriyor. **27…h3!** Bu, h piyonu baş yaracağa benziyor. **28.Kxe4** (Devamında şah temposu olan diğer alış da işe yaramazdı: 28.Axe4 hxg2 29.Af6+ Axf6 30.Şxg2 Fxe2 Siyah'ın tehditlerini savuşturmak zor.) **28…hxg2 29.Kxe8+ Şg7 30.f4** (30.f3 de umutsuzdur: 30…Fxf3 31.exf3 Vh1+ 32.Şf2 Kxf3+ 33.Şxf3 g1V+ -+ Hatta burada 30.Şxg2 ile piyonu almak ise daha hızlı bir yenilgiye yol açardı: 30…Kxf2+!! 31.Şxf2 Vh2+ 32.Şf1 Fh3+ 33.Şe1 Vg1#) **30…Vh1+ 31.Şf2 Vxa1 32.Şxg2 Fh3+!!** Çok klas bir bitiriş! Beyaz terk etti. **0-1** Eğer, 33.Şxh3 Vh1+ 34.Şg4 h5+ 35.Şg5 Vh3! Beyaz şah mat çukurundan çıkamaz.

Hikaru Nakamura – Alireza Firouzja, 10. Tur

22…Ad4? d5'teki kaleye kapan kuran bu at hamlesiyle kalite kazancı karşılığında şahının savunmasının zayıfladığının ayırdına varamıyor Siyah, şekerle kandırılmış bir çocuk gibi. Burada savunmaya güç katan 22…Ve6 öneriliyor. **23.Axd4 Vxd5 24.Af5 Ve4 25.Vh5 Ked8 26.Ka1 Kc6 27.Fh6 Şh8** (27…Fxh6 Fil değişimi de Siyah'ı kurtarmazdı: 28.Axh6+ Şg7 29.Ka3 Vb1+ 30.Şh2 Vg6 31.Kg3 ve Siyah vezirini kaybeder.) **28.Ka3!** Çok etkili bir kale tırmanışı, hedef g7 karesi. **28…Vxb4** Siyah, hâlâ şeker peşinde! **29.Fxf8 Kxf8 30.Vh6 Kg8 31.Kg3! Kxg3 32.fxg3** Siyah terk etti. **1-0** Çünkü g7 karesini beyaz vezirin mat saldırısından koruyamıyor.

mustafayildizbd@gmail.com

Gezegen Fabrikası

Ötegezegenler ve İkinci Bir Dünya Arayışı

Elizabeth Tasker

Çeviren: Mehmet Emin Özel

Say Yayınları

Her şeyin kötü gittiği, karamsar bir dünyadan umutla dünyanın dışına bakmak fırsatı sunuyor JAXA Japonya Uzay Araştırma Ajansı'nda astrofizikçi olan yazar. Yirmi yıl önce güneş sistemi dışındaki gezegenlerin araştırılması sadece bilimkurgu yazarlarının ilgi alanına giriyordu. Oysa bugün astronominin en hızlı genişleyen alanlarından biri haline geldi. Bugüne dek binlerce "ötegezegen" keşfedildi ve sayıları hızla artıyor. Yeni keşfedilen bu dünyalar en fantastik bilimkurgu kitaplarında hayal edilenlerden çok daha yabansı. Aralarında bir yılı Dünya zamanıyla birkaç hafta süren, Jüpiter'den büyük gaz devleri de var, iki güneşli karasal gezegenler de. Hatta bazılarının güneşi bile yok! Katran okyanuslarıyla kaplı elmas mantolu gezegenler mi ararsınız, yoksa bir yarımküresi sürekli kış, diğer yarımküresi sürekli yaz olanlar mı. Tüm yüzeyi okyanuslarla örtülü su dünyaları mı, yoksa tamamen magma deniziyle örtülü volkanik dünyalar mı. Böylesi bir çeşitliliğin keyfi daha başlangıç. Gezegen Fabrikası bu gezegenlerin öyküsünü anlatıyor. Bilinen sayısız komşu yıldız var ve bunların her birinin çevresinde ötegezegenler dönüyor. Bu olasılıklar arasında bizim gezegenimize benzeyen bir dünya, ikinci bir Dünya bulunması mümkün mü? Ne dersiniz?

Cornhill'den Kahire'ye Seyahat Notları

Lizbon, Cadiz, Cebelitarık, Malta, Atina, İzmir, İstanbul, Kudüs ve Kahire William Makepeace Thackeray

Çeviren: Zeynep Begüm Güney

Büyüyenay Yayınları

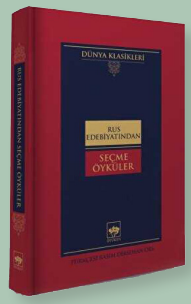
Gurur Dünyası romanıyla tanınan Victoria İngiltere'sinde katı bir biçimde sınıflara ayrılmış toplumun üst sınıfına mensup bir aydın olan yazar, karikatürcü

Thackeray bu kitabı takma adla yazar. Doğu'yu görmek için ayrıcalıklı bir deniz seyahatine çıkar ve geride bıraktığı yakınları başta olmak üzere bu eseri okuyacak olan Londra'nın üst tabakasına bu meşakkatli yolculuğu gerçekleştirdiğini ve gördüklerinin, seyahatin zorluklarına değdiğini ispat etmek ister. Muhakkak ki daha yola çıkmadan önce Doğu'yu biliyordu. Bu dönemde Batılı insanın Doğu'ya dair birincil bilgi kaynağı olan oryantalizm yaklaşımı, aslında biraz da gönül rahatlığı, endişelerin giderilmesi demekti. Doğu'nun temsilcisi Osmanlı Devleti'nin siyasi ve askerî gücünün azalması, Sanayi Devrimi'yle birlikte teknik gelişmişlik ve güç parametrelerinin Batı'nın lehine değişmesiyle birlikte Batılı insan Doğu hakkındaki korkularının artık yersiz olduğuna ikna olmak ister. Bunun için de Doğu'yu Avrupa'nın merkezine kadar ilerlemiş bir tehdit olarak görmek yerine bu dönemin zihniyetine hâkim olan bilimsel yaklaşımla mercek altına alıp incelemek, Batılı üstün gözün araştırma konusu olan bir nesneye dönüştürmek ister. Oryantalizm bu noktada devreye girer. Oryantalistler, beraberlerinde götürdükleri inanış ve beklentilerle Doğu'ya seyahatler düzenlerler ve orada tam da aradıklarını buldular. Nitekim Thackeray de yola çıkmadan evvel bildiği Doğu'yu yol boyunca yanında taşıyacaktı.

Rus Edebiyatından Seçme Öyküler

Çeviren: Rasim Dirsehan Örs

Ötüken Neşriyat

Rasim Dirsehan Örs'ün derleyip çevirdiği bu kitapta yer alan yazılar, 1830-1930 yılları arasında Rus edebiyatında iz bırakan isimler tarafından kaleme alınmıştır. Çoğu birbirlerini hiç görmemiş, farklı zaman dilimlerinde yaşamış olan yazarların ortak özellikleri, hemen hepsinin kendi döneminde devlet yönetiminin baskılarına uğramış olmaları, cezalarla, sürgünlerle dolu bir ömür sürmüş olmalarıdır. Dünya görüşleri, düşünceleri birbirine zamanında tamamen zıt olmuş olsa bile, onları bugün hep birlikte ele almamızın sebebi ise, bütün o dönemler geçtikten sonra, eserlerinin zamana direnebilmiş olmaları ve günümüzde de Rus dilinin kalburüstünde kalmış ustaları olarak kabul edilmeleridir. (...) Yalnızca yazarların yaşam öykülerinin izlenmesi bile zaten bu amacımıza önemli katkıda bulunabilecektir.

Bir Fotograf Bin Sözcüğe Bedeldir

Gönderi: SENEM ŞENGÜL, ADANA

Abone Olun

Bütün Dünya Kapınıza Gelsin

Bütün Dünya'dan tüm okurlarına kaçırılmayacak bir fırsat. Bütün Dünya dergisine düzenli olarak ulaşmak isteyen okurlarımız abonelik sistemimizle dergilerine daha kolay ulaşıyor. Bir telefonunuz veya e-posta mesajınızla aboneliğinizi başlatın, bir yıl boyunca Bütün Dünya'nız her ay kapınıza gelsin.

Bütün Dünya Abone Servisi

Tel-WhatsApp: 0541 725 74 11

E-posta: abonebd@gmail.com

Bütün Dünya

SAMİ YETİK

Babası tüccardı. Gözlerinin arzusuna kapıldı. Kitabevindeki A. Rıza'nın tablosunu sabah akşam izlemeye dalıp okula ve eve geç kaldığı için ceza aldı. Her fırsatta resim yapan birlikte savaşlara katıldığı arkadaşı Mehmet Ali Laga'dan etkilendi. Dilekçesini ulaştırabildiği Savunma Bakanı Mahmut Şevket Paşa onu Paris'e gönderdi. İbrahim Çallı, Feyhaman Duran, Hikmet Onat, Nazmi Ziya, Namık İsmail, Hüseyin Avni Lifij'le eğitim aldı. Bir elinde fırça bir elinde silah Balkan Savaşı'na katıldı. Edirne düştüğünde, yanındaki Ressam Hasan Rıza şehit, kendisi de tutsak düştü. Atölyesi yağmalanan Hasan Rıza'nın tablolarını kurtardı. Ateş hattında bile terk etmediği resim aşkını Bulgaristan'da tutsaklıkta da sürdürdü. "Onlar Batıyı ezbere söyledikleri halde memlekette yetişen ve göçen Türk ressamlarını pek bilemediler" diyerek "Osmanlı Ressamlar Cemiyeti Dergisi"nde yazılarıyla; bir cildini yayınlatabildiği "Ressamlarımız" yapıtıyla sanata yazılı katkıda bulundu. Yurtiçi, yurtdışı sergilerinde büyük ilgi gördü. Müzisyen gibi çalıştığından "Gırnatacı", İtfaiyede gönüllü görev üstlendiğinden "Tulumbacı" adı ile anılırdı. I. Dünya, Çanakkale, Kurtuluş Savaşlarını tablolarında ölümsüzleştirdi.

ISSN 1301-7608
9 771301 760320